

**TURUN
YLIOPISTO**

”Terveisiä tutuille ja tuntemattomille”

Matkustajakoti Kalevan postikortit 1969–1978 ja yhteisö niiden takana

Senna Levonen

Pro gradu –tutkielma

Historian ja arkeologian tutkinto-ohjelma, filosofian maisteri, Kulttuurihistoria

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Lokakuu 2023

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Pro gradu -tutkielma

**Historian ja arkeologian tutkinto-ohjelma, filosofian maisteri, Kulttuurihistoria
Senna Levonen**

”Terveisiä tutuille ja tuntemattomille” Matkustajakoti Kalevan postikortit 1969–1978 ja yhteisö niiden takana

87 sivua.

Tässä Pro gradu -tutkielmassa tutkin raumalaiseen matkustajakoti Kalevaan lähetettyjä postikortteja ja sitä, miten ne voidaan tulkita osoituksena asiakkaiden ja työntekijöiden muodostamasta yhteisöstä ja siten myös yhteisöllisyydestä. Alkuperäisaineiston ja tutkimuskohteeni muodostaa Rauman merimuseon hallussa oleva Kalevan korttikokoelma, johon kuuluu 115 postikorttia, jotka on kirjoitettu vuosien 1969–1978 välillä. Kortit asettuvat myös osaksi laajempaa kirjoittamisen ja yhteydenpidon kontekstia, jota pohdin aiemman postikorttitutkimuksen sekä kirjeidentutkimuksen kautta.

Toinen kysymykseni on se, miten kortit asettuvat osaksi paikallistumisen funktiota, joka sekin asettuu yhteydenpidon merkityksellisyyden piiriin. Tällöin kortit itse asettuvat tutkimuksen fokukseen ja niiden tekstisisältöjä voidaan käyttää osoituksena yhteisön olemassaolosta. Kortteja lähetettiin paljon ja tämä yhteinen toiminta oli ilmeisen mieleistä Kalevassa aikaansa viettäneille asiakkaille, sekä ravintolan työntekijöille. Yhtenä merkinä tästä on se, että käytössäni ollut korttikokoelma on fragmentaarinen ja todellinen korttien määrä on oletettavasti ollut paljon suurempi.

Lähestyn aineistoa valottamalla Kalevan merkitystä osana Rauman paikallishistoriaa sekä sitä, minkälaisia muutoksia se on ilmentänyt omassa ajassaan esimerkiksi ravintola-alan muutosten kautta. Näin tutkimuksellinen otteeni on mikrohistoriallinen, vaikka korttitekstien läpikäymisessä käytän myös lähilukua ja viittauksia antropologian tutkimusperinteeseen. Lisäksi olen tehnyt aineiston pohjalta kvantitatiivisia laskelmia, joita käytän tutkimukseni tukena. Aihe on entuudestaan tutkimaton, mutta joitain teoksia postikorttien erilaisiin merkityksiin ja postikorttikonventioihin on jo tehty Suomessa. Näistä tutkielmani kannalta merkittävimmät ovat entisen Korttien talon toimittamat kirjat *Postikortti sosiaalisessa kontekstissa* (2001) ja *Postikortti diskurssina* (1999).

Esittämäni näkemys postikorteista yhteisöllisyyden osoituksena tulee esiin korttien ja niiden tekstien kautta. Samalla tämä edustaa yhtä tutkimusnäkemystä ja korttikokoelma tarjoaisi mahdollisuuksia moniin erilaisiin jatkotutkimuksiin. Esimerkiksi kartoittamalla muiden kaupunkien korttikokoelmia voitaisiin tuoda näkyviin se, oliko Kalevan korttitoiminta todella niin erityispiirteistä, kuin se tässä yhteydessä asettuu tulkittavaksi.

Avainsanat: postikortit, Rauma, matkustajakodit, ravintolat, merimiehet, kulttuurihistoria, 1960-luku, 1970-luku, alkoholinkäyttö, alkoholipolitiikka, työpaikkakulttuuri, postileimat, postimerkit, yhteisöllisyys, arjen kulttuurihistoria, paikallishistoria, ravintolatyöntekijät, kommunikaatio, keräily, museokokoelmat

Sisällysluettelo

1. Johdanto	1
1.1. Aineisto ja kysymyksenasettelu.....	1
1.2. Aiheena korttikokoelma, tutkimuskohteena yhteisö	3
1.3. Kortit ja konventio.....	8
2. Kortteja ympäröivä maailma	15
2.1. Rauma ja Kaleva	15
2.2. Ravintolaympäristöstä.....	21
2.3. Korttien lähettäminen ulkomailla ja kotimaassa	28
3. Kortit kertovat	37
3.1. Yhteisöllisyys	37
3.2. Paikantumisen merkityksellisyys.....	51
3.3. Tervehtimisiä, toivotuksia ja keräilyn loppu.....	62
4. Lopuksi.....	72
Lähteet.....	76

1. Johdanto

1.1. Aineisto ja kysymyksenasettelu

”1.10.75 Rovaniemi

Rovaniemen markkinat meneillään, kova meno päällä. Terveisiä tutuille ja tuntemattomille. Tänään lähdemme takaisin Haaparantaan.

Terv. Aino + ystäväni”¹

Näin kirjoitti eräs postikorttien lähettäjä tietämättään, että hänen tuotoksensa päätyvät Rauman merimuseon kokoelmiin. Tämä raumalainen museo on paikallisen merihistorian tallentamiseen keskittyvä taho, jonka kokoelmiin kuuluu raumalaiseen matkustajakoti Kalevaan lähetettyjä postikortteja. Näitä kortteja on näennäisen sekalaisesti vuosilta 1969–1978 yhteensä 115 kappaletta.² Tämä kokonaisuus muodostaa tutkielmani alkuperäislähteen ja samalla se on tutkimuskohteeni. Tutkimukseni fokus painottuu korttien merkitykseen osoituksena Kalevan asiakkaiden ja työntekijöiden muodostamasta yhteisöstä ja siten myös yhteisöllisyydestä. Lähestyn tätä pohtimalla, minkälainen funktio korttien kirjoittamisella oli yhteisöllisyyden ohella paikantumisen näkökulmassa sekä laajemmassa kirjoittamisen ja yhteydenpidon kontekstissa.

Pohdin tutkielmassani, mitä tämän raumalaisen matkustajakodin postikortit voivat kertoa menneestä, jos niitä tulkitaan nykyhetkestä käsin. Kaleva käytti ilmeisesti nimitystä matkustajakoti ravintolatoiminnan loppuun saakka ja monet korteista onkin osoitettu matkustajakodille.³ Kuitenkin suurin osa kirjoittajista on ilmoittanut osoitetietoihin vastaanottajan olevan ravintola Kaleva. Tämän vuoksi puhun tässä tutkielmassa ensisijaisesti ravintola Kalevasta ja matkustajakodista niissä kohdin, kun se on ollut korttien osoitetietojen kannalta oleellista.

Tutkimukseni keskittyy ensisijaisesti korttien tekstipuoleen, usein tutkitun kuvapuolen sijaan.⁴ Kuvilla on todistusvoimaa, mutta asetelmaa voi kyseenalaistaa korttikuvien sisältäessä

¹ Kortti 011 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma.

² Todellisuudessa kokoelmassa on kortteja 114 kappaletta. Kortti 079 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma., on irtonainen kuva, joka on digitoitu erillisenä ja aiheuttaa näin laskuvirheen. Kuva on lehdestä leikattu pilapiirros, joka oletettavasti ollut kiinni kortissa 099 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma. Rauman merimuseon mukaan kokoelmaa tullaan kuitenkin käyttämään tässä digitoidussa muodossa ainakin toistaiseksi, eli puhun tutkielmassani tämän mukaisesti 115 kortista.

³ Tämänlaisia ovat kortit 020, 023, 027, 033 ja 067 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma. Näistä kortit 020, 027, 033 ja 067 ovat sellaisia, että ne on osoitettu ensisijaisesti jollekin henkilölle ja nimitys matkustajakoti toimii osoitteen osana. Tämä saattaa tarkoittaa sitä, että korteilla on haluttu tavoittaa Kalevassa yöpyneitä henkilöitä, sillä matkustajakodit ovat tarjonneet majoituspalveluita.

⁴ Voidaan kuitenkin huomioda, että koska käsittelen kortteja digitaalisessa muodossa, teksti itsessään voidaan nähdä kuvana. Östman & Laakso 2001, 23–24.

enimmäkseen turistinomaisia kuvia kohdepaikoista. On toki totta, että postikorttien lähettämisen ja kirjoittamisen prosessiin liittyy olennaisena osana usein myös kortin kuvapuolen valinta, mutta tämä on hyvin yksilöllinen kokemus, johon palaaminen pelkästään yksittäisen artefaktin kautta on vaikeaa.⁵ On myös mahdollista, ettei kortin kuvalla ole yhteyttä viestisisältöön,⁶ jolloin kuva-analyysin merkityksellisyys ei ole tutkielman kannalta relevantti osa analyysia. Olisikin siis ongelmallista jähmettyä pelkän kuvapuolen analysointiin, kun teksteillä on tutkimuksen kannalta enemmän kerrottavaa.

Lisäksi riskinä on huomattava määrä ylitulkintaa siitä, mitä kuvat mahdollisesti kertovat vastaanottajasta, lähettäjistä tai heidän välisestään suhteesta. Tutkimukseni pääfokus on kuitenkin yhteisö, eivätkä mahdolliset yksittäiset ihmissuhteet Kalevan seinien sisäpuolella. Tutkielman rajauksen huomioiden, samanaikainen tarttuminen postikorttien kuva- ja tekstipuoleen, tekisi sen, että analyysi jäisi molemmilta osin pintapuoliseksi. Pohdinkin korttien kuvapuolia ainoastaan, jos ne ovat suorassa yhteydessä tekstipuoleen tai kertovat jotain muuta olennaista Kalevan korttikokoelmasta ja sen yhteisöllisyydestä.

Käytän tutkielmassani lainauksia korttien viesteistä, sekä kuvia niiden digitoiduista skannauksista.⁷ Olen tutkinut kortteja myös paikan päällä Rauman merimuseossa, sillä niiden museoartefaktista luonnetta ei voi ohittaa.⁸ Vaikka tutkin korttien tekstuaalista puolta, ne ovat fyysisiä objekteja ja sellaisenaan osa mennyttä arkea.⁹ Kortteja voitaisiin luonnehtia dualistisiksi siten, että ne ovat sekä samanaikaisesti viestinnänvälineitä että esineenomaisia keräilyn kohteita. Niiden kerronnallinen elementti ja samalla se mitä ne voivat kertoa menneisyydestä on kuitenkin enemmän sidoksissa niiden tekstuaaliseen puoleen.

Tätä postikorttikokoelmaa ei vielä aikaisemmin ole tutkittu, joten olen joutunut nojautumaan tutkimuskirjallisuuden ohella omaan näkemykseeni päästäkseni tulkinnassani eteenpäin. Pohdin aluksi, mitkä ovat korttien lähettämisen kontekstuaaliset taustat eli ajallinen ja paikallinen ilmentyminen. Tämän jälkeen avaan kysymystä siitä, mikä motivoi ihmisiä

⁵ Liisa Tainio on esittänyt, että kuvan valintaa ohjaa joukko sosiaalisia normeja. Tainio 1999, 94.

⁶ Seppovaara, 2018, 151.

⁷ Kaikki tutkielmassa käytettävät skannaukset korteista ovat minun digitoimiani. Digitointi tehtiin Rauman merimuseolla museon oman ohjeistuksen mukaisesti. Lainaukset on tehty suoraan korttiteksteistä kirjoitusvirheineen, joita en ole merkinnyt erikseen (sic) ilmausta käyttäen.

⁸ Tämä näkyy konkreettisesti siinä, että Rauman merimuseon kokoelmissa ne ovat numeroitu osaksi arkistokokoelmaa, eikä kuvakokoelmia, vaikka niistä on tehty digitoidut versiot.

⁹ Syrjämaa 1999, 6.

kirjoittamaan postikortin ravintolaan tai suoraan itse ravintolalle.¹⁰ Näkemykseni mukaan korttien kirjoittaminen on toimintaa, joka kumpuaa omasta *halusta*. Eli korttien lähettämisen taustalla on joku motivaatio.

Lähestyn aihetta siitä ajatuksesta, ettei mikään yleensä pakota ihmistä kirjoittamaan korttia, ehkä korkeintaan sosiaalinen konventio tai paine. Tällöin ”pakottava voima” on epätodennäköinen selittävä tekijä näin laajan ja systemaattisesti karttuneen korttikokoelman taustalla. Lisäksi tämänkaltaista pakotteen olemassaoloa on liki mahdotonta osoittaa takautuvasti. Näin ollen on luontevampaa olettaa tämän tarjolla olevan aineiston valossa, että jos taustalla on ollut jonkin tyyppinen motivaatio ja halu kirjoittamiselle, se on ollut tarve kuulua *yhteisöön* ja *olla läsnä* poissaolon aikana. Tutkimuskysymyksenäni onkin siis, miten tämä yhteisöllisyys ja paikantumisen tunne on näkynyt Rauman Merimuseon hallussa olevassa, matkustajakoti Kalevan postikorttikokoelmassa.

1.2. Aiheena korttikokoelma, tutkimuskohteena yhteisö

Postikorttien lähettäminen matkoilta ei ole marginaalinen ilmiö, vaan suorastaan hyvin tavanomaista suomalaisessa postaalisen kulttuuriin kontekstissa¹¹, jonka yhtä osaa Kalevan korttikokoelma edustaa. Aineiston erikoislaatuisuutta tutkimusaineistona korostaa se, että vaikka suomalaisissa museoissa on samankaltaisia aineistoja ja vielä nykyäänkin on olemassa ravintoloita, jotka saavat postikortteja asiakkailta ja henkilökunnaltaan, kvalitatiivista tai kvantitatiivista tutkimusta tämänkaltaisesta korttiaineistosta ei ole tehty. Tämän Rauman merimuseon korttikokoelman kautta on ainutkertainen mahdollisuus valottaa tiettyä ryhmää ja sen toimintaa sen omassa, ajallisessa ja paikallisessa viitekehysessään.

Tämä ryhmä koostuu ravintola Kalevan kanta-asiakkaista, muista asiakkaista, sekä itse ravintolan työntekijöistä. Tutkimukseni kärkenä onkin se, miten korttikokoelman tarjoamien tekstisisältöjen kautta voidaan tavoittaa kokemushistoriallinen näkökulma, joka kertoo yhteisöllisyydestä ja siitä, minkälainen tärkeys läsnäolon ja yhteenkuulumisen tunteilla on

¹⁰ Monet kokoelman korteista voidaan osoitetietojen mukaan tulkita osoitetuksi ravintola Kalevalle itselleen. Tällöin Kaleva näyttäytyy melkein kuin omana henkilöitymäänään. Kalevaan osoitettuja kortteja on kokoelmassa 29 kappaletta. Näitä ovat kokoelman kortit: 002, 008, 012, 015, 019, 022, 023, 024, 025, 026, 029, 035, 037, 038, 049, 060, 061, 068, 069, 070, 072, 080, 082, 086, 087, 090, 102, 104 ja 115 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma.

¹¹ Ville Laakso käyttää termiä postaalinen kulttuuri laajana käsitteenä, jonka mukaisesti se on ilmentää korttienkirjoittamisen järjestelmää, jossa me kaikki elämme. Laakso 1999, 75. Käytän tutkielmassani termiä samalla tavalla, nimityksenä laajemmalle kulttuuri-ilmiölle, jonka osana Kalevan korttikokoelmakin tulee nähdä.

voinut näille henkilöille olla. Heitä voitaisiin kollektiivisesti nimittää *postikortteilijoiksi* ja kirjoittamisen ja lähettämisen prosessia *postikortteiluksi*.¹²

Yhteisön ohella kokoelma kiinnittyy myös ravintola Kalevan omaan historiaan, mutta samalla sen voi nähdä laajemmin osana 1960- ja 1970-lukujen Suomen historiaa. Tutkielmassani pohdin tätä aikakausikontekstin ja ympäristön merkitystä korttien kirjoittamisessa, sillä kuten muunkinlainen kirjoitettu materiaali, myös postikortit ovat oman aikansa tuotteita.¹³

Postikorteilla on paljon annettavaa tutkimuksellisesti, sillä ne voivat valottaa jotain uutta menneisyydestä. Otso Kantokorpi pohtii niiden mahdollisuuksia teoksessa *Terveisiä sairaalasta. Postikortit kertovat pääkaupunkiseudun sairaaloiden historiasta*:

Yksi postikortti voi kertoa yhden pienen tarinan, mutta kokoelmaksi muodostettuaan monet postikortit voivat avata historiaan uudenlaisia mikrohistoriallisia tulokulmia. Kokoelman kasvaessa yksittäisten korttien näennäinen merkityksettömyys alkaa kerätä ympärilleen monikerroksista merkitysten verkostoa. On kuin kortit alkaisivat keskustella keskenään, tukea toisiaan jossain tarinassa, vahvistaa tai kumota syntyneitä arvailuja ja todistaa yhdessä sellaisen inhimillisen läsnäolon hetkistä, joiden tavoittamiseen viralliset lähteet eivät oikein yllä.¹⁴

Korttikokoelma itsessään on moninainen ja rikas lähde, vaikka tämänkaltaisia aineistoja ei vielä juurikaan ole sovellettu tutkimuskäytössä. Kokoelman suurin haaste on sen fragmentaarisuus, mutta se ei ole este tulkintojen tekemiselle. Fragmentaarisuus tulisikin nähdä kirjoittamisen kulttuuriin liittyvänä ominaisuutena eikä varsinaisena tutkimusongelmana.¹⁵ On kuitenkin totta, että Kalevan kokoelmaa ei millään muotoa voi sanoa kokonaiseksi. Nykyhetkestä käsin ei ole varmuutta siitä, kuinka paljon postikortteja Kalevaan todellisuudessa lähetettiin ja millä aikavälillä. Tämä 115 kortin kokoelma on luovutettu Rauman Merimuseolle ilman nykyisten museostandardien mukaista dokumentaatiota ja lahjoittaja itsessään on tuntematon. Suurella varmuudella voidaan kuitenkin sanoa, että kokoelman lahjoittaja on osannut suunnata kortit nimenomaan Rauman Merimuseolle siksi, että hän on tiennyt Kalevan tuolloisen maineen merimiesten suosimana ravintolana.¹⁶

¹² Termiä postikortteilu voidaan käyttää kuvaamaan postikorttikulttuurin tapahtumaluonnetta. Eskola 2001, 59.

¹³ Kirjehistorian tutkimuksessa on todettu, miten kirjeitä kuten luetaan toisessa ajassa ja paikassa kuin ne on kirjoitettu. Lahtinen, Leskelä-Kärki & Vainio-Korhonen 2011, 21. Tämä lausuma koskee myös postikortteja, sillä nekin asettuvat osaksi kirjoituksenhistorianperinnettä.

¹⁴ Kantokorpi 2017, 10.

¹⁵ Keravuori 2011, 186.

¹⁶ Rauman merimuseon amanuenssi Mikko Aho oli haastateltavanani kokoelman taustoista ja hän kertoi sitä seuraavanlaisesti: ...”Ja mun käsitykseni on se, että joko tää henkilö itse on ollut Kalevan työntekijä tai tämän

Kalevan historia itsessään ei ole tutkimuskohteeni, vaikka aineistoni sijoittuu tämän matkustajakodin mahdollistamaan omaan, erityiseen ympäristöön. Postikorttien itsessään voidaan nähdä heijastavan ihmisen ympäristöorientaatiota.¹⁷ Avaan kuitenkin tämän Kalliokadulla¹⁸ sijainneen rakennuksen ja Rauman historian merkitystä korttikokoelman kannalta erikseen alaluvussa 2.1. *Rauma ja Kaleva*. Kokonaisuudessaan luku kaksi käsittelee Kalevan korttikokoelman kontekstia, sen fyysistä ympäristöä ja kokoelman suhdetta sen syntymisajankohtaan, eli vuosiin 1969–1978. Tähän kuuluvat myös ravintolaympäristön merkitys sekä postikorttien kirjoittamiseen ja lähettämiseen liittyvät ympäristöt. Erilaiset ympäristöt ovat vaikuttaneet kirjoittamisen, sekä postittamisen realiteetteihin tehden niistä erilaisia riippuen siitä, onko kirjoittaja osallistunut korttikokoelman kartuttamiseen kotimaassa vai ulkomailta käsin.

Korttien päiväykset tarjoavat tutkielmalleni luonnollisen aikarajauksen¹⁹, mutta tarpeellisissa kohdissa, esimerkiksi puhuttaessa pidemmän aikavälin kehityslinjoista, poikkean tämän aikavälin ulkopuolelle puolin ja toisin. Samalla pyrin välttämään Anne Ollilan ”Yksilö ja yhteisö. Kiista kontekstualisoinnista” -artikkelissa (2010) esiin tuoman ongelman siitä, miten jälkiviisaus voi tuottaa anakronistisia tulkintoja. Tämä liittyy yleiseen historiantutkimuksen ongelmaan siitä, kuinka ”tavoittaa ja tulkita toimijoiden ajatustapoja, mutta välttää rakentamasta sellaisia konteksteja, jotka tuottavat toisenlaista rationaalisuutta kuin toimijoiden itseymmärrys.”²⁰

Tutkimukseni on aineistolähtöinen analyysi Kalevan postikorteista. Käytän tämän tukena korttien kontekstualisointia ja mikrohistoriallista lähestymistapaa. Kokoelma jättää kuitenkin avoimeksi joitain kysymyksiä, jotka eivät ole suoraan luettavissa sen teksteistä. Kokoelman läpikäyminen ei esimerkiksi kerro, onko korttien lähettäminen ollut tämän yhteisön kontekstissa jollain tavalla ehdollista toimintaa. Tällä tarkoitan sitä, onko korttien

henkilön sukulainen tai tuttava on ollut... Ja ymmärrykseni, että miksi juuri Rauman merimuseolle on ne lahjoitettu, eikä tietääkseni ei ole muualle tarjottu niin tota on todennäköisesti just se, että tää lahjoittaja on tiennyt tai ollut siinä käsityksessä, että Kaleva on nimenomaan ollut merimieskapakka Raumalla. Niin ku se on ollukin. Ainakin noin niin ku mielikuvana.” Mikko Ahon haastattelu, 19.7.2022. Muistiinpanot tekijän hallussa.
¹⁷ Eskolan mukaan postikortit kertovat nimenomaan ihmisten ympäristöorientaatiosta, sen historiallisista muutoksista ja liikkeestä yleensä. Eskola 2001, 57.

¹⁸ Matkustajakoti Kalevan tarkka osoite oli Kalliokatu 2. 26100 Rauma 10. Ks. Esim. Kortti 080 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma.

¹⁹ Kokoelman vanhin ja uusin kortti muodostavat aikarajauksen. Vanhin kortti on päivätty 18.3.1969 ja uusin 19.12.1978. Kortit 066 ja 039 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma.

²⁰ Ollilan mukaan osana ongelmaa on myös se, miten tutkija tietää aina enemmän kuin tutkittavat henkilö. Tällöin tutkijan on mahdollista löytää yllättäviä yhteyksiä tutkimiansa asioiden välillä, jolloin hän pystyy rakentamaan sellaisia konteksteja, joista menneisyyden toimijat eivät ole olleet tietoisia. Ollila 2010, 63.

kirjoittamiseen ja lähettämiseen osallistumiselle ollut jotain ennakkoehtoa, joka ei tule saatavilla olevasta tekstikorpuksesta ilmi. Kokoelmasta ei myöskään voi tehdä luotettavaa arviota siitä, ovatko siinä esiintyvät henkilöt, jotka ovat lähettäneet saatavilla olevassa aineistossa yhden postikortin todellakin jättäneet ”osallistumisensa” vain tähän yhteen kertaan. Yhdistettynä kokoelman fragmentaarisuuteen tarkkojen määrällisten arvioiden tekeminen lähettäjien määrästä on liki mahdotonta. Palaan tähän problematiikkaan luvussa kolme, jossa käsitelen sitä, mitä nämä kortit kertovat yhteisöstä ja paikantumisesta, jolloin esitän kvantitatiivisia laskelmia kokoelmasta.

Samassa luvussa syvennän tutkimusaineiston analysointia pohtiessani korttien merkitystä ja tämän korttitoiminnan erityispiirteitä. Käytän tähän kulttuuritutkimuksen ja osittain antropologian tutkimusperinnettä, jossa nojaan erilaisiin yhteisön, merkityksen ja rituaalin käsitteisiin. Lähtökohtanani on se, että kortit ja niiden kirjoittaminen ovat menneisyyttä ilmentävää toimintaa, jossa konkretisoituu tiedostettuja ja tiedostamattomia perinteen jatkamisen muotoja.²¹ Lisäksi aineisto voidaan nähdä myös siten, että kortit itsessään kertovat perinteistä.²² Juuri perinteiden luominen ja niihin osallistuminen edustaa ihmiskäyttäytymisessä yhteenkuuluvuuden tunteiden ilmentymiä, joita myös yhteisöllisyydeksi usein nimitetään.

Kokoelman käsittelyssä tärkein huomioni on yhteisössä ja yhteisöllisyydessä. On toki huomionarvoista, että kokoelma muodostuu yksilöiden lähettämistä postikorteista ja samalla yhteisö itsessään muodostuu yksilöistä. Kokoelmaa ei olisi olemassa ilman näitä henkilöitä ja heidän haluaan kirjoittaa kortteja. Korttien lukuisia kirjoittajia kunnioittaen, olen pyrkinyt ylläpitämään sensitiivisyyttä korttikokoelman tutkimisessa. Tiedostan, että Kaleva asettuu osaksi lähihistoriaa ja näin ollen korteissa esiintyvistä henkilöistä monet ovat suurella todennäköisyydellä elossa ja tunnistettavissa jo pelkästään etunimen perusteella ja heillä on lain suoma oikeus yksityisyyteen.²³ Tätä kunnioittaen en käsittele viestisisältöjä, jotka ovat henkilötietolain mukaan tutkimuksessa arkaluonteiseksi määriteltäviä asioita, kuten terveydentilaa, rikoksia tai uskontoa.²⁴ Tämä poistaa yhdeksän kortin viestisisällön, mutta

²¹ Salmi 2001, 143.

²² Laakso 1999, 7.

²³ Ihmisoikeusjulistuksen mukaisesti yksityisyydellä tarkoitetaan kunnioitusta henkilön yksityiselämää, kotia ja kirjeenvaihtoa kohtaan. De Baets 2009, 72.

²⁴ Kalevan korttikokoelma ei sisällä moniakaan tämänkaltaisia sisältöjä. Muita arkaluonteisia asioita ovat sosiaalietuudet, poliittiset asenteet ja seksuaalista suuntautumista koskevat asiat. Vainio-Korhonen 2017, 37.

näiden korttien lähetyspaikkakunnat ja vastaanottajat on kuitenkin otettu huomioon tekemissäni kvantitatiivisissa laskelmissa.²⁵

Kysymystä yksityisyydestä olen joutunut pohtimaan erityisen tarkasti siitä syystä, että korttien kirjoittajilla ja niiden vastaanottajilla ei ole ollut sananvaltaa aineistojen sijoittamisesta julkiseen arkistoon tai niiden käyttämisestä.²⁶ Kalevan korttitoimintaan osallistuneet ovat toki lähettäneet ja vastaanottaneet postikortteja, mutta he ovat tehneet näin omassa ajassa ja paikassa ilman tietoa siitä, että heidän ohimenevä, arkinen viestintänsä tultaisiin museoimaan myöhemmin ja vieläpä samassa kaupungissa. Kuten Pirita Frigren kirjoittaa teoksessa *Historiantutkimuksen etiikka*: ”[Henkilöiden] nimien mainitseminen voi leimata ihmisiä ja heidän mahdollisia jälkeläisiään varsinkin silloin, kun kuvauksen kohteena on pieni paikallisyhteisö tai kun henkilön sukunimi on harvinainen tai helposti tunnistettava.”²⁷ Näin ollen en koe sopivaksi käyttää henkilöistä heidän oikeita nimiään tai lempinimiä, joita korteissa käytetään.

Vaikka fokuksessani on yhteisö ja sen muodostumisen muodot sekä toiminnot, päämääränäni ei ole paljastaa, ketkä henkilöt istuivat iltoja ravintolassa tai ketkä siellä olivat töissä. Pyrin toimimaan henkilöhistorian ulkopuolella, jotta voin säilyttää etäisyyttä kirjoittajiin ihmisinä ja keskittyä vain siihen, mitä postikortit kertovat. Ei kuitenkaan ole mielekästä, että kirjoittajat ja vastaanottajat nimitettäisiin henkilö A:ksi tai B:ksi. Se sumentaa inhimillisen elementin alleen ja vieraannuttaa nykyajasta käsin tekstiä lukevat siitä, että nämä kortit ovat olleet osa oikeiden ihmisten elämää.²⁸ Todelliset ihmiset ovat kirjoittaneet nämä kortit ja ovat varmasti tunteneet jotain niin tehdessään, oli se sitten suuria tunteita tai osa kirjoittajien arjen merkityksellisyyttä.

Tämän vuoksi käytän salanimiä niistä korttien kirjoittajista ja vastaanottajista, joiden tekstejä nostan tässä tutkielmassa erikseen esille. Valitsemistani salanimistä näkee kirjoittajan oletetun sukupuolen, eikä muuta identifioivaa tekijää ole näkyvissä. Ratkaisuni pohjautuu osittain

²⁵ Poistettuihin viestisisältöihin kuuluvat myös ne kortit, joiden viestiosuus on tarkoituksenmukaisesti sutattu lukukelvottomiksi. Tämä on ollut jonkun kortin kirjoittajan tietoinen valinta ja sellaisena sitä pitää kunnioittaa, eikä pyrkiä tuomaan ilmi viestiä, joka on jo syntyäkanaan haluttu jättää salaiseksi.

²⁶ Tämä on lähes suora siteeraus Vainio-Korhosen artikkelista *Vastuullinen historia*, jossa hän sanoo, että kuvatun kaltaisessa tilanteessa on kiinnitettävä erityistä huomiota ihmisten yksityisyyteen. Vainio-Korhonen 2017, 41.

²⁷ Frigren 2017, 53.

²⁸ Jari Eilola on kirjoittanut: ”Tutkimuksen kohteena olevat henkilöt ovat, iloineen ja suruineen, olemassa olleita ihmisiä, vaikka he olisivatkin kuolleet jo vuosisatoja sitten. Todellisina henkilöinä heillä on oikeus yksityisyyteen ja ihmisarvoiseen kohteluun siinä missä elävilläkin.” Eilola 2017, 224.

siihen, että aiemmassa kirje- ja postikulttuurin tutkimuksen piirissä naiset ovat erityisen korostuneita jonkinlaisina kirjoittamisviestinnän ”alullepanijoina”, mutta tässä Kalevan aineistossa sukupuolijakauma on huomattavan tasainen. Tämän vuoksi sukupuoleen liittyvät huomiot on syytä tuoda esille.

Ratkaisua henkilöiden anonymisoimisesta tukee myös se, että henkilötietojen arkaluonteisuus kestää korkeintaan 130 vuotta.²⁹ Näin tuoreen aineiston tutkimuskäytön mahdollistavat Suomen lainsäädäntö ja Rauman merimuseon myötämielisyys sille, että heidän kokoelmaansa kuuluvia esineitä käytetään tutkimuskäytössä. Kokoelman käyttämistä varten on erikseen tehty käyttöehtosopimukset Rauman merimuseon kanssa.

1.3. Kortit ja konventio

Sisällöllisesti Kalevan kokoelman postikortit voivat vaikuttaa välähdyksenomaisilta tajunnan virran kirjoituksilta, joiden sisältö ei ole pitkälle mietittyä. Pintapuolisen näkemyksen välttämiseksi on tarpeen tietää jotain postikorttien konventiosta. Jotta korttien syntykontekstiin voi syventyä ja kortteja itsessään analysoida, on tarpeellista miettiä, ovatko Kalevan kokoelman postikortit tyypillisiä. Eli minkälainen on postikortin kirjoittamisen konventio ja noudattavatko Kalevan kortit tätä totuttua kaavaa? Määrittelemällä jonkinlainen postikorttien normi, voidaan tuoda näkyviin se, onko korttikokoelmassa todella poikkeuksellisia viestejä, joiden merkitys voisi avautua yhteisöllisyyden kautta.

Liisa Tainio esittää artikkelissaan ”Postikortti työpaikalle” (1999), että postikortit ovat melko kaavamaisia ja traditionaalisia viestejä.³⁰ Hän on samassa artikkelissa esittänyt postikorttien kirjoittamisessa esiintyvät konventionaalituneimmat piirteet, joita hän nimittää *korttien elementeiksi*. Tainio sanallistaa nämä elementit seuraavalla tavalla:

1. Vastaanottaja	6. Sääät, maisemat, olosuhteet
2. Osoite	7. Vieraskielisyydet
3. Päiväys: Aika ja paikka	8. Viittaus työhön/ työpaikkaan
4. Tervehdyssanat ja puhuttelu	9. Toivotukset ja terveiset
5. Kuvaan viittaaminen	10. Allekirjoitus ³¹

²⁹ Kokko 2017, 72.

³⁰ Tainio 1999, 88–89.

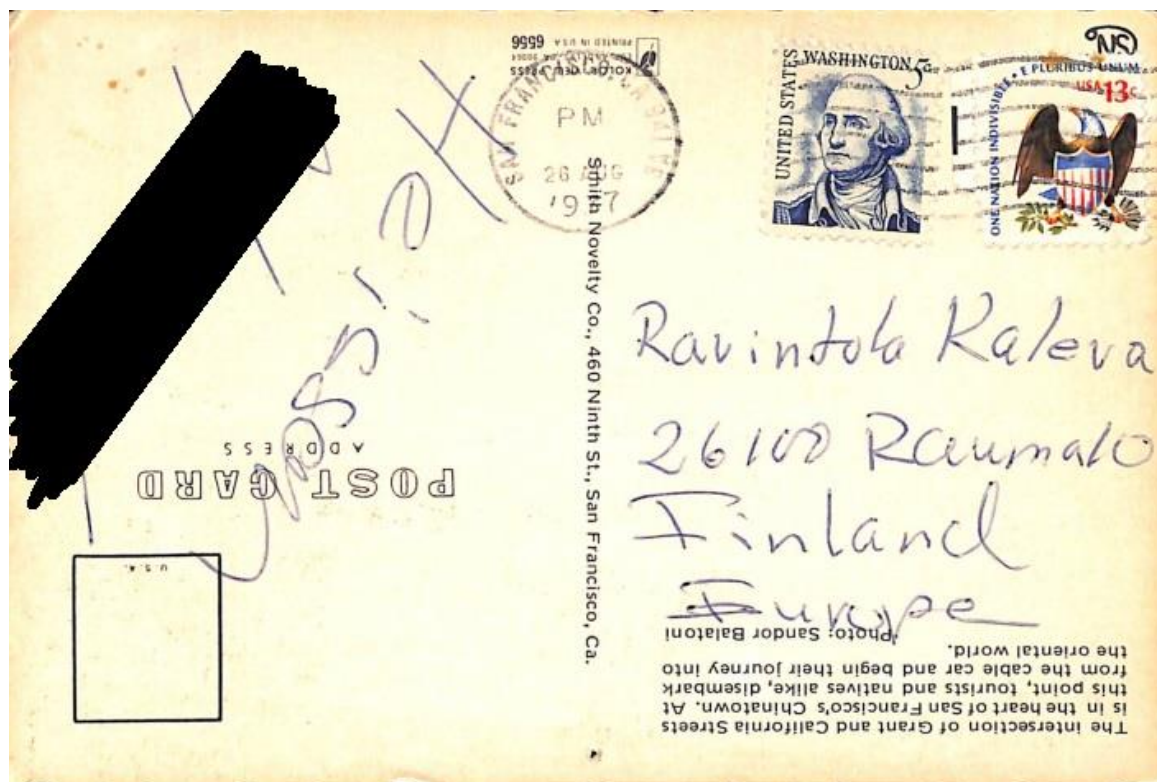
³¹ Tainio 1999, 95–96.

Tainion mallia voidaan havainnollistaa seuraavalla kuviolla³²:

(3.) Päiväys: Aika ja paikka	
Madrid 18. 8. 1997	
(4.) Tervehdyssanat ja puhuttelu	
Hei kaikki! Terveiset	
(5.) Kuvaan viittaaminen	
kuvassa näkyvästä puistikosta	
(6.) Sää, maisemat, olosuhteet	(1.) Vastaanottaja
On lämmintä, kaunista, ruoka ja viini taivaallista	Kahvihuoneen väki
(7.) Vieraskielisyydet	(2.) Osoite
La Vida es muy agrable!	Finlande
(8.) Viittaus työhön/ työpaikkaan	
Tavataan taas lukukauden alussa	
(9.) Toivotukset ja terveiset	
Hyvää kesänloppua! Terveisin	
(10.) Allekirjoitus	
Liisa	

Tämä Tainion tarjoama malli on erityisen käyttökelpoinen työpaikkaympäristön kontekstissa. Malli ei kuitenkaan vastaa kaikkia Kalevaan lähetettyjä kortteja. Voitaisiin sanoa, että Tainion näkemys edustaa perinteistä tapaa lähettää postikortti, jota voitaisiin nimittää *tapakulttuuritoiminnaksi*. Tainion esittämistä korttien elementeistä, jotka ovat tapakulttuuritoiminnan muotoja, Kalevan korttikokoelmassa parhaiten edustettuina ovat vastaanottajan ja osoitteen lisäksi tervehdyssanat ja toivotukset. Tätä taustaa vasten osa Kalevan korteista on hyvinkin erikoisia. Esimerkiksi kuvassa 1. nähdään Jyrkin kortti San Franciscosta Raumalle, joka on kirjoitettu seuraavanlaiseen muotoon:

³² Kopio Liisa Tainion tekemästä Kuviosta 1. Tainio 1999, 96.

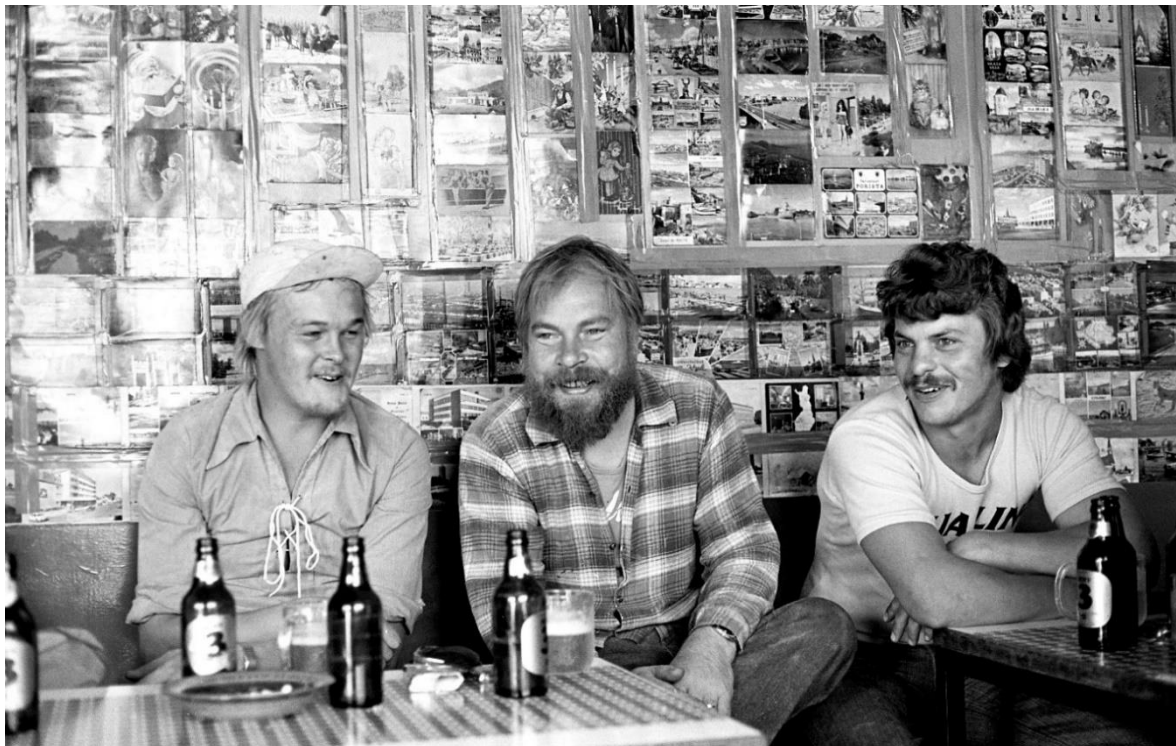
Kuva 1. Jyrkin kortissa viestiosuus on jätetty vain yhteen sanaan; "Heissan". Lisäksi kortti on perinteisen asetelman vastaisesti kirjoitettu suorastaan väärinpäin, jolloin vastaanottaja ja osoite on vaihtanut paikkaa viestiosuuden kanssa. Tämä näkyy siitä, että postimerkille varattu valmis malli, tässä tapauksessa neliö, on jäänyt kortin vasempaan alareunaan yläreunan sijaan. Kortti on kuitenkin löytänyt perille asti Kalevaan. Kortti 061 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma.

Tämänlaiset ”poikkeavuudet” totutusta postikorttitoiminnasta ovat ominaisia Kalevan kokoelmalle. Isoimpina erottavina tekijöinä Tainion tutkimukseen ovat Kalevan lukuisat korttienlähettäjät ja moninainen konteksti. Käytän kuitenkin omassa analyysissäni näitä Tainion nimeämiä elementtejä. Erona omaan tutkimukseeni on, että se osio mitä Tainio nimittää *vapaan kirjoittamisen tilaksi*³³, johon sijoitetaan hänen näkemyksensä mukaisesti kohdat kolmesta yhdeksään, olen omassa tutkimuksessani kääntänyt muotoon *tekstiosuus* tai *viestiosuus*. Kun puhun postikorttien *tekstipuolesta*, viittaan kokonaisuudessa tähän korttien lähetyspuoleen, johon sisältyy osoiterivi, postileimat, postimerkit ja muut mahdolliset merkinnät. Erotus on mielestäni tarpeellinen, sillä Kalevan kokoelmassa on Tainion mallista poikkeavia kirjoittajien tekemiä ratkaisuja, joista osassa on hyvinkin epäkonventionaalisia korttien kirjoittamisen tapoja.

Kalevan korttikokoelman ainutlaatuisuutta korostaa sen konteksti. Olenaisena osana tätä on korttien *sijoittuminen*. Postikortit on lähetetty Kalevaan, jossa ne ovat myös olleet esillä.

³³ Tainio 1999, 95.

Oletettavasti seinällä tai ilmoitustaululla, kuten on ilmeisesti ollut tyypillistä Kalevan kaltaisissa ”merimieskapakoiksi” kategorisoituissa ravintoloissa.³⁴ Havaintoa tukevat valokuvat, joita on otettu muiden kaupunkien ravintolatiloista. Esimerkiksi kuvassa 2., joka on otettu Kokkolan Rantabaarissa:

Kuva 2. Kolme asiakasta istumassa Kokkolan Ykspihlajassa. Kuva on otettu Rantabaarissa kesällä 1978. Taustalla näkyy huomattavan suuri postikorttikokoelma, jonka kortit on asetettu kuvapuoli ylöspäin ravintolatiloin seinälle. Tämä edustaa laajempaa ravintoloihin liittyvä ilmiötä, jonka osaksi Kalevan korttikokoelmakin asettuu. RMM21623. Rauman merimuseo, Rauma. Kuva: Eugen Söderström.

Korttien ja siten myös tekstien sijoittamispaikan ollessa spesifi, puolijulkinen tila, luo tämä esille asettamisen tapa uudenlaisen näkökulman korttitekstien tulkintaan. On huomioitava, että vaikka postikortit itsessään mielletään usein puolijulkisiksi³⁵, tämä näkemys ei huomioi sijoituspaikkaa, sillä kortit nähdään yleensä yksityisen kirjeenvaihdon piirin kuuluvina tuotoksina.

Sijoittumispaikan ohella haastavaa on se, että Kalevan korttien kontekstia koskevaa edeltävää, samankaltaista tutkimusaineistoa tai varsinaista tutkimuskirjallisuutta aiheesta ei ole.

³⁴ Esimerkiksi teoksessa *Baarien mies* M.A. Numminen kuvailee Turussa sijainnutta Pirtti-Baarin miljööä. Hän mainitsee sen seinällä olleen ison insuliittilevyn, joka oli täynnä eri puolilta maailmaa lähetettyjä kortteja. Numminen (1986) 2016, 190.

³⁵ ”Postikortti on vain puoliksi salainen, emme voi tietää kuka loppujen lopuksi lukee kortin.” Östman & Laakso, 1999, 17.

Postikortteja on Suomessa tutkittu jonkin verran, mutta yleensä tutkittavat korttikokoelmat ovat syntyneet tietyn kirjoittajan toimesta ja ne on osoitettu hänen lähipiirissään yksityisille vastaanottajille. Näin on esimerkiksi Anita Seppovaaran kirjassa *Postia Gesondalle – Postikortit kertovat* (2018). Seppovaara on koonnut merikapteeniksi opiskelleen Nicolai Nybergin meriltä morsiamelleen Gesondalle lähettämiä kortteja ja analysoi niiden tekstiä teoksessaan, mutta kirja kuitenkin keskittyy enemmän korttien esittelyyn kuvien kautta.

Samantyyppisesti Ulla Arjamaa on koonnut kirjaan *Matruusista merikapteeniksi – kirjeitä merelle ja mereltä* (2015) sukulaisensa Pekka Arjamaan lähettämiä kirjeitä ja postikortteja, mutta tässäkin yhteydessä materiaali on yhden ihmisen, tässä tapauksessa Pekan, kirjoittamia viestejä. Nämä kirjat toisaalta tarjoavat hyviä vertailukohtia Kalevan kokoelmaan niiden edustaessa merimiesten³⁶ kirjoittamiskulttuuria.

Postikorttien kirjoittamisen teoriapohjan kannalta tutkielmalleni olennaisimmat teokset ovat *Postikortti sosiaalisessa kontekstissa* (2001) ja *Postikortti diskurssina* (1999) -teokset, jotka ovat entisten Korttien talon³⁷ julkaisemia artikkelikokoelmia. Niissä käsitellään postikortteja ja niiden kirjoittamista eri näkökulmista. Artikkeleissa on aineiston kannalta hyödyllisiä termejä kuten ”postikortteily.” Östman ja Laakso esittävät, että termiä voidaan käyttää kuvaamaan postikortin lähettämisen prosessin monia vaiheita.³⁸ Termi kääntyy omassa tutkimuksessani muotoon *postikortteilu*, jolloin käytän sitä samanlaisesti viittaamaan korttien kirjoittamisen kokonaisvaltaiseen prosessiin.

Koska postikorttitutkimus on osaltaan puutteellista Kalevan korttikokoelman analysoimisen kannalta, olen tutkimuksessani nojautunut teoriapohjaisempiin teoksiin, sekä kirjeiden kirjoittamisesta tehtyihin tutkimuksiin. Postikorttien oma perinnepiiri on nähdäkseni hyvin läheinen kirjeiden kirjoittamisen kanssa ja sitä kautta on löydettävissä postikorttien kirjoittamisen kannalta hyödyllisiä termejä ja teorioita. Eritoten artikkelikokoelma *Kirjeet ja historiantutkimus* (2011) on osoittautunut Kalevan korttien analysoimisen kannalta tärkeäksi.

Esimerkiksi Anu Lahtisen, Maarit Leskelä-Kärjen ja Kirsi Vainio-Korhosen sekä Kirsi Keravuoren artikkeleissa hyödynnetään *egodokumentin* käsitettä kirjeiden tutkimuksessa.

³⁶ Käytän tutkielmassani termiä ”merimies” laajana kattoterminä henkilöille, jotka ovat työskennelleet erityyppisillä aluksilla Suomessa ja sen ulkopuolella. Varsinaiset alan ammattinimikkeet eivät tule korttien viestisisällöistä ilmi, jolloin yleistermin käyttö tämän kirjoittajaryhmän erottamiseen on tarpeen.

³⁷ Korttien talo on Hämeenlinnassa toiminut postikorttimuseo, joka on lopettanut näyttelytoimintansa 2007. <https://www.korttientalo.fi/content/4-korttien-talo>

³⁸ Näitä vaiheita ovat esimerkiksi postikortin valitseminen, kirjoittaminen, lähettäminen ja vastaanottaminen. Östman & Laakso 2001, 13.

Egodokumentit ovat kirjallisia menneisyyden lähteitä, joissa ihmiset kertovat itse omasta elämästään ja ajatuksistaan.³⁹ Egodokumenttien tutkimuksella voidaan tuoda esiin mikrotason tietoa liittyen kirjoittajien tapoihin ja sosiaalisiin suhteisiin paikallisyhteisöissä.

Tämänkaltaisessa aineistossa myös kirjoittamisen tavat ja merkitykset nostetaan tutkimuksen kohteiksi.⁴⁰ Postikortit voidaan nähdä osana tätä tutkimuserinnettä, sillä nekin ovat luettavissa kirjallisiksi tuotoksiksi. Etenkin kirjoittamisen tavat, joita Kalevan korttikokoelman kautta voidaan tuoda esille, avaavat kuvaa tämän yhteisön toiminnan tavoista.

Vaikka korttien ja kirjeiden välillä on eroja, nämä eroavaisuudet voivat itsessään paljastaa jotain erityistä postikorteista. Esimerkiksi kirjeisiin tyypillisesti sisältyy viittauksia edellisiin kirjeisiin⁴¹, mutta postikorteissa tämänkaltaisen vastavuoroisuus jää usein uupumaan.

Kalevan kokoelmassa edeltäviin viesteihin ei viitatakaan, mutta sen sijaan tulevaisuuteen viitataan kirjoittajien *paikantumisen* kautta. Monet viestit sisältävät perusluonteeltaan saman pohjan: ”Minä olen nyt täällä ja kohta olen taas siellä.”

Tämä kirjeidenkirjoittamisen konventio näkyy myös postikorteissa, jotka usein aloitetaan tervehdyssanojen ohella kertomalla *missä* kirjoittaja on. Syvennyn paikantumiseen ja sen merkitykseen Kalevan korttikokoelman kannalta tarkemmin luvussa 3.2. *Paikantumisen merkityksellisyys*. Paikantuminen on yhteisöllisyyden ohella toinen tutkimuskohteeni Kalevan korttikokoelman käsittelemisessä. Sen kautta saadaan avattua sitä, miksi postikortteilu on ollut merkittävää toimintaa Kalevan kontekstissa. Osana tätä paikantumisen mekaniikkaa kortit kertovat myös erilaisista tervehtimisen tavoista, jotka asettavat korttitoiminnan sosiaalisen tapakulttuurin piiriin. Avaan tätä laajemmin luvussa 3.3. *Tervehtimisiä, toivotuksia ja keräilyn loppu*. Tervehtimiskäytänteiden taustoittamisessa olen käyttänyt Teppo Korhosen teosta *Tervehdys ja hyvästely* (1996).

Olen premississäni esittänyt, että korttien olennaisin merkitys on edustaa yhteenkuuluvuutta tässä omassa, Kalevaan muodostuneessa yhteisössään. Se, että kortti on asetettu tilan seinälle, on ikään kuin viimeinen etappi. Sen myötä postikortin matka on päättynyt ja se on saavuttanut

³⁹ Egodokumentti käsitteen on alun perin ottanut käyttöön Jacob Presser. Lahtinen & Leskelä-Kärki & Vainio-Korhonen 2011, 12; Keravuori 2011, 165.

⁴⁰ Keravuori 2011, 165–166.

⁴¹ Vehkalahti 2011, 224.

lopullisen funktionsa. Kalevan korttikokoelman konteksti on omanlaisensa ja kortteja ei voida erottaa siitä, vaan ne on asetettava ne tulkittavaksi sen kautta.

2. Kortteja ympäröivä maailma

2.1. Rauma ja Kaleva

Postikorttikokoelman syntykontekstin keskiössä on matkustajakoti Kaleva. Korttien kirjoittajat ovat varmasti pitäneet yhteyttä kortein, kirjeitse ja puhelimitse myös koteihinsa, mutta näiden rinnalla matkustajakoti Kaleva on nostettu merkitykselliseksi osaksi yhteydenpitoverkoston. Ilman sitä ei olisi ollut työntekijöiden ja asiakkaiden muodostamaa yhteisöä, jonka toiminnasta tämä korttikokoelma on syntynyt. Kaleva on myös tutkimuksellisesta näkökulmasta tärkeä, sillä kuten Kaisa Vehkalahti on esittänyt kirjeitä käsittelevässä tutkimuksessaan, on tärkeää kiinnittää huomiota kirjoittamista ohjanneisiin sosiaalisiin käytäntöihin sekä niiden historialliseen ja kulttuuriseen syntykontekstiin.⁴² Ilman näitä näkökulmia ei aineiston kautta voida lähestyä mikrohistoriallista tasoa.

Mikrohistoriallisen tutkimuksen sosiaalisessa lähestymistavassa korostetaan sosiaalisten suhteiden ja rakenteiden merkitystä. Tällöin tutkittavat henkilöt nähdään sosiaalisen ryhmän edustajina samalla kun analysoidaan heidän toimintaansa vaikuttavia rakenteita, jotka mahdollistavat historiallisia toimintoja, mutta joista nämä eivät välttämättä itse ole tietoisia.⁴³ Tämä korostaa lähdekriittisen lähestymistavan tärkeyttä jolloin on tuotava näkyviin se, miksi, missä ja kenen toimesta tekstit ovat syntyneet.⁴⁴ Sosiaalisena ryhmänä korttien kirjoittajat voidaan heidän viestiensä perusteella jaotella ainakin asiakkaiksi ja työntekijöiksi, mutta jaottelu ei ole kaikkien korttien kohdalla niin selvää.⁴⁵ Tällöin kysymys siitä *missä* kokoelma on syntynyt, nousee kontekstualisoinnin kannalta tärkeäksi ja on syytä pohtia Rauman ja Kalevan merkitystä.

Raumalaisena ravintolana Kalevan historia liittyy vahvasti kaupungin paikallishistoriaan. Raumalla on myös merkitystä tutkijapositioni kannalta. Olen syntyperäinen raumalainen ja asunut siinä ympäristössä suurimman osan elämästäni, mutta ajallisesti olen hyvin kaukana Kalevan kulttuuriympäristöstä. Merenkäyntiin liittyvä sanasto ei myöskään ole mikään sisäsyntyinen lahja, vaikka joissain sananvalinnoissa voin arvioida, että kuulumiseni samaan murrealueeseen vähentää väärintulkintoja ainakin niissä tapauksissa, jolloin kortit ovat

⁴² Vehkalahti 2011, 223.

⁴³ Ollila 2010, 64.

⁴⁴ Lakomäki, Latvala & Lauren 2011, 21.

⁴⁵ Esimerkiksi kokoelman kortin 040 viestiosuudessa sanotaan: *”Hei vaan! Hyvin menee. Sataa ja paistaa. Muikkua ja Siikaa tulee kun vain oottaa jaksaa. Terveisin Kari”*. Kortin tekstinmuotoilusta ei voida tyydyttävällä tavalla päätellä henkilön suhdetta Kalevaan, vaikka kirjoituksen sävy on tuttavallinen. Kortti 040 RMM2010 80 Rauman merimuseo, Rauma.

raumalaisen tai satakuntalaisen kirjoittamia.⁴⁶ Usein ulkopaikkakuntalaisuus tai raumalaisuus ei kuitenkaan ole suoraan luettavissa korttien teksteistä. Näin on esimerkiksi kokoelman kortin 003 kohdalla, jossa sen erikoislaatuisuuden paljastaa ainoastaan postileima⁴⁷, jonka mukaan kortti on lähetetty Raumalla:

Kuva 3. Kortti 003 on lähetetty Raumalta Kalevaan. Postittamispaikka ei ilmene viestisisällöstä, mutta lähetyspaikkakunta voidaan arvioida kortin postileimasta, jossa näkyy teksti RAUMA 10. Kortti 003 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma.

Jos kortin lähetyspaikkakuntana on ollut Rauma, tämä viittaa siihen, että kirjoittaja on todennäköisesti raumalainen.⁴⁸ Nämä kortit edustavat poikkeavaa osaa korttikokoelmassa, sillä ne ovat käyneet läpi postilaitoksen sen sijaan, että ne olisi vain tuotu Kalevaan. Tämä havainto pohjautuu siihen, että Kalevan kokoelmassa on monia kortteja, jotka välttivät niiden elinkaareissa kokonaan lähettämisen ja postittamisen vaiheet, eli ne on liikutettu Kalevaan niin

⁴⁶ Näkisin, että näin on esimerkiksi Jyrkin kortissa Kalevaan, jossa hän kirjoittaa: "Barbados 8.9. -76 Terveiset etelästä. Kuumaa on kun saatana. Kyllä kylmä porilainen olisi poikaa. Terveiset kaikille." Porilainen tarkoittaa usein lihapiirakkaa, mutta raumalaisena käännän sen päässäni heti olueksi. Tämä liittyyne siihen, että Porissa on aiemmin ollut oluttehdas, jonka vaikutus näkyy Satakunnassa esimerkiksi tämän sanan käyttämisessä. Kortti 008 RMM2010 80. Rauman Merimuseo, Rauma.

⁴⁷ Postimerimerkkientutkimuksessa huomioidaan sen, että kaikki kuljetuksen aikana postilähettykseen tehdyt merkinnät ovat postileimoja. Tunnetuin leimatyyppi ilmoittaa postitusajan ja -paikan. Briggs 1992, 60.

⁴⁸ Näitä ovat kokoelman kortit 003, 098 ja 106 RMM2010 80. Rauman Merimuseo, Rauma. Lähetyspaikkakunta voidaan epäselvissä tapauksissa arvioida postileiman avulla.

sanotusti *käsipostina*.⁴⁹ Tämänkaltaisen korttikuriositeettien valossa on tarpeellista pohtia, miksi raumalainen on halunnut nähdä postittamisen vaivan ja jopa maksaa postimerkit, jos olisi ollut myös mahdollista kävellä Kalliokadulle ja laittaa kortti ravintolan seinälle?

Se, että kokoelmassa on käsipostina liikkuneita kortteja postitettujen lisäksi herättää ajatuksen siitä, että itse postittamisen prosessi ei ehkä ole välttämätöntä. Tämän valossa näyttää siltä, että olennaisinta korttitoiminnalle on se, että postikortit päätyvät Kalevaan tavalla tai toisella. Tähän ajatukseen sopivat myös ne kortit, jotka on lähetetty eri osoitteeseen, mutta jotka ovat silti päätyneet osaksi Kalevan kokoelmaa.⁵⁰ Kaleva näyttäytyy tässä mielessä moninaisten merkitysten kohtaamispaikkana, jossa toimijoina ovat korttien lähettäjät sekä vastaanottajat. Ja yksi tärkeimmistä vastaanottajista on itse ravintola Kaleva.⁵¹

Pohdittaessa Kalevan historiaa ja merkitystä on syytä huomioida, että vaikka Kaleva on nykymielessä profiloitunut merimieskapakaksi⁵², se ei suinkaan ole ollut sellainen alusta asti. Ei myöskään ole paikallaan yleistää, että merimiehet olisivat olleet Kalevan ainoa asiakaskunta, vaikka he ovatkin tässä korttikokoelmassa hyvin esillä. Rauman kaupunki on toki tarjonnut merellisen ympäristön ja mahdollistanut omalla tavallaan merimieskulttuurin kumuloitumisen alueella.

Kalevan korttikokoelma ajoittuu aikavälille 1969–1978, jolloin oli käynnissä taloudellinen nousukausi ja kaupungin asukasmäärä oli kasvussa.⁵³ Kaupungin satama oli ollut jo pitkään suuri ja tärkeä työnantaja, mutta sen merkitys kasvoi jatkuvasti ja vuonna 1970 Rauma oli Suomen neljänneksi suurin vientisatama.⁵⁴ Satamatyöntekijöiden lisäksi alueella työllistyi paljon merimiehiä, mikä johtui osaltaan siitä, että Raumalla on ollut merenkulun opetusta eri muodoissa 1880-luvulta asti.⁵⁵

⁴⁹ Postittamisvaiheen ovat ohittaneet kokoelmassa kortit 004, 014, 018, 053, 056, 062, 075, 084, 100, 105, 110, 111, 112, 113 RMM2010 80. Rauman Merimuseo, Rauma.

⁵⁰ Tämänkaltaisia kortteja löytyy kokoelmasta neljä ja niistä ainakin kaksi on varmuudella lähetetty Raumalle, mutta ei kuitenkaan Kalevaan. Kortissa 113 on osoite, mutta sitä ei kuitenkaan ole lähetetty. Ks. kokoelman kortit 009, 031, 064, 113 RMM2010 80. Rauman Merimuseo, Rauma.

⁵¹ Ravintola Kaleva on vastaanottajana eri muodoissa kokoelmassa 29 kortissa: 002, 008, 012, 015, 019, 022, 023, 024, 025, 026, 029, 035, 037, 038, 049, 060, 061, 068, 069, 070, 072, 080, 082, 086, 087, 090, 102, 104 ja 115 RMM2010 80. Rauman Merimuseo, Rauma.

⁵² Kaleva mainitaan esimerkkinä merimieskapakasta Kotkan Kairon ja Loviisan Rion ohella helsinkiläisen ravintola Salven historiasta kertovassa kirjassa. Nupponen 2017, 43.

⁵³ Ks. Esim. *Taulukko 43: Rauman henkikirjojen mukainen väkiluku 1920–1995*. Heino, 463, 2002.

⁵⁴ Heino 2002, 31, 340.

⁵⁵ Rauman merikoulun perustamiseen anottiin erikseen oikeutta ja hänen ”Keisarillisen Majesteetin Armollinen Julistus” suomenkielisen merikoulun perustamisesta Raumalle annettiin 21.1.1880, Uola 2000, 16.

Merikoulua on pidetty näkyvänä osana raumalaista kaupunkikuvaa. Se on tuonut kaupunkiin opiskelijoita ja omana aikanaan varsin näkyvän koulurakennuksen, johon tämän aluksi asuinhuoneistojen yhteydessä vuokratiloissa toimineen koulun toiminta siirtyi syksyllä vuonna 1900. Tällöin opetus aloitettiin osoitteessa Kalliokatu 34.⁵⁶ Vaikka merimiesten koulutusta lisättiin erilaisin asetuksin jatkuvasti, oli Raumalla merikoulun oppilasmäärän kasvu hidasta ja vasta 1960-luvulla koulussa oli vuosittain yli 50 oppilasta.⁵⁷ Toisaalta opiskelijoiden merkitys oli suuri jo koulun perustamisen aikana, sillä opiskelijoiden majoittamisesta täysihoidossa oli tullut monelle raumalaiselle ammatti. Erityisesti merimiesten perheet ottivat vuokralaisikseen tai täysihoitolaisikseen merikoulunoppilaita.⁵⁸ Mikä merkittävintä, myös kanaalinrannalla sijainnut matkustajakoti Kaleva majoitti tiloissaan koulun oppilaita.⁵⁹ Koululla onkin voinut olla vaikutusta siihen, missä tulevat merimiehet ovat vapaa-aikaansa viettäneet.

Matkustajakoti Kaleva sijaitsi Raumalla Kalliokatu 2:ssa niin sanotussa amerikkalaistyylisessä puutalossa. Talon rakennutti Iisak Vesa vaimonsa Veeran kanssa 1920-luvun alkupuolella, ja he olivat Kalevan ensimmäiset omistajat.⁶⁰ Vuonna 1929 *Länsi-Suomeen* kirjoitetussa arvostelussa kahvilatoimintansa aloittanutta Kalevaa luonnehditaan perhekahvilaksi, jossa ei ”kovaa teetä juoda”⁶¹, kun taas kieltolain kumoamisen jälkeisellä ajalla sen anniskeluoikeudet esitetään B1-luokan oikeuksiksi.⁶² On siis oletettava, että Kalevassa tapahtuneet muutokset liittyvät omistajanvaihdokseen sekä siihen, miten Rauman kaupunki itsessään muuttui ravintolan ympärillä.

Korttikokoelman vuosien 1969–1978 välillä Raumalla, Kalevassa ja ylipäänsä Suomessa tapahtui monia muutoksia. Rauman kaupungin kannalta merkityksellistä oli vilkkaalla satamaliikenteellä, joka vaikutti myös merenkulun opetukseen. Vuonna 1970 silloisessa merimiesammattikoulussa, joka oli muuttanut uusiin, modernimpiin toimitiloihin, aloitettiin

⁵⁶ Ennen Kalliokadulle siirtymistä koululla oli käytöstä Vännin sillan viereinen rakennus vuosina 1886–1900. Koulun piti kuitenkin siirtyä muualle, sillä kaupungissa olleen nahkatehtaan savupiiput tummensivat taivaan ja häiritsivät koulun opetuslaitteistoa. Uola 2000, 34; Heino 2002, 219.

⁵⁷ Uola 2000, 117.

⁵⁸ Uola 2000, 57

⁵⁹ Ulla Arjamaa mainitsee merimies Pekka Arjamaan asuneen ainakin opiskelujensa alkuvaiheessa 1930-luvun lopulla Kalevassa. Arjamaa 2015, 40. Uola 2000, 113.

⁶⁰ Niemi 2017, 44.

⁶¹ Kodikas kahtila [sic] Raumalle, *Länsi-Suomi* 18.04.1929 No 88; ”Kova tee” on yleinen nimitys, jota on Suomessa käytetty kuvaamaan kieltolain aikaista juotavaa; teellä laimennettua spriitä. Rasinaho 2006, 44.

⁶² B1-luokka oli Alkon hallintoneuvoston jakaman ravintoloiden hintaluokituksen toinen luokka. Tämänlaiset ravintolat oli suunnattu keskiluokalle. Pohls 2016, 26; Rauman anniskeluoikeudet, *Länsi-Suomi* 28.01.1937 No 22.

kansimies-, konemies- ja sähkömiesluokkien toiminta, sekä talousosaston perusopintolinja ja laivakokkiluokka. Tämä toi Raumalle lisää opiskelijoita, sekä tasasi tietä sille, että yhä enemmän naisia tuli opiskelemaan merenkulkualaa, vaikka muutos olikin hidasta.⁶³

Kalevan korttikokoelmassakin tämä muutos on nähtävissä. Kaksi tuotteliasta korttienlähettäjä, joilla on selkeä merimiestäusta, ovat naisia. Päivi lähetti 14 korttia Kalevaan päin ja Kyllikki yhdeksän. Heidän merimiestäustansa ei tule ilmi niinkään viestisisällöistä, kuin lukuisista eri lähetyspaikkakunnista, joista monet ovat tunnettuja satamakaupunkeja.⁶⁴ He ovat kokoelman kannalta mielenkiintoisia korttien lähettäjiä, sillä vaikka he asettuvat postaaliseen kulttuuriin edustamalla naiskirjoittajia⁶⁵, ovat he samanaikaisesti myös merimiehiä, joiden viestintä asettuu työmatkoilta kotiinpäin tapahtuvaan kommunikoinnin kontekstiin. Tämän tyyppistä kirjoittamisen muotoa leimaa kirjeiden kirjoittamiseen yleisesti liitetty sosiaalinen funktio, jossa viestintä ylläpitää poissaolon vaarantamaa sosiaalista yhteyttä.⁶⁶

Kommunikaation taustalla olevat tekijät vaikuttavat myös kokoelman sukupuolijakaumaan, mutta Kalevan asiakaskunnan tai korttienlähettäjien sukupuolijakauman arvioiminen ei kuitenkaan ole yksinkertaista. Oletuksien tekeminen pelkästään nimen ja käsialan perusteella ei ole vakuuttava todiste ryhmän sukupuolijakaumasta.⁶⁷ Lisäksi monet korttien kirjoittajista esiintyvät lempinimillä tai vain omalla etunimellään. Tämä liittyy Tainion mukaan siihen, miten postikorttitraditioon liittyy allekirjoitus, mutta kuitenkin sukunimen mainitseminen virallistaa korttia.⁶⁸ Kalevan kokoelma edustaakin epäformaalia viestintää,

⁶³ Kun radiosähköttäjäluokka aloitti toimintansa Raumalla 1972–1973, hyväksytyistä 24 oppilaasta 7 oli naisia. Ensimmäiset kaksi naista tulivat perämiesluokalle vasta lukuvuonna 1974–1975. Uola 2000, 129, 141–142, 169.

⁶⁴ Kortit, jotka on lähetetty lyhyen aikavälin sisällä kaukana Suomesta ulkomaisista tai vaihtoehtoisesti kotimaisista satamakaupungeista, ovat varmimpia signaaleja henkilön merenkulkutaustasta. Esimerkiksi Päivi on lähettänyt 13.1.1976–22.11.1976 välillä kortteja Englannista, Ranskasta, Alankomaista, Suomesta ja Tunisiasta. Kortit 005, 012, 019, 042, 045, 054, 081, 082, 089 RMM2010 80. Rauman Merimuseo, Rauma.

⁶⁵ Naomi Schor esittää artikkelissaan, miten feminiinisyyden assosioiminen postikorttien kirjoittamiseen kertoo siitä, miten kirjeiden kirjoittamiseen liitetty feminiinisyyden siirtyi tähän uudempaan kommunikaation muotoon. Lisäksi Tainio on huomauttanut, että Suomen postilaitoksen selvityksen mukaan valtaosa kaikenikäisistä postikorttien kirjoittajista on naisia. Schor 1997, 262; Tainio 1999, 91.

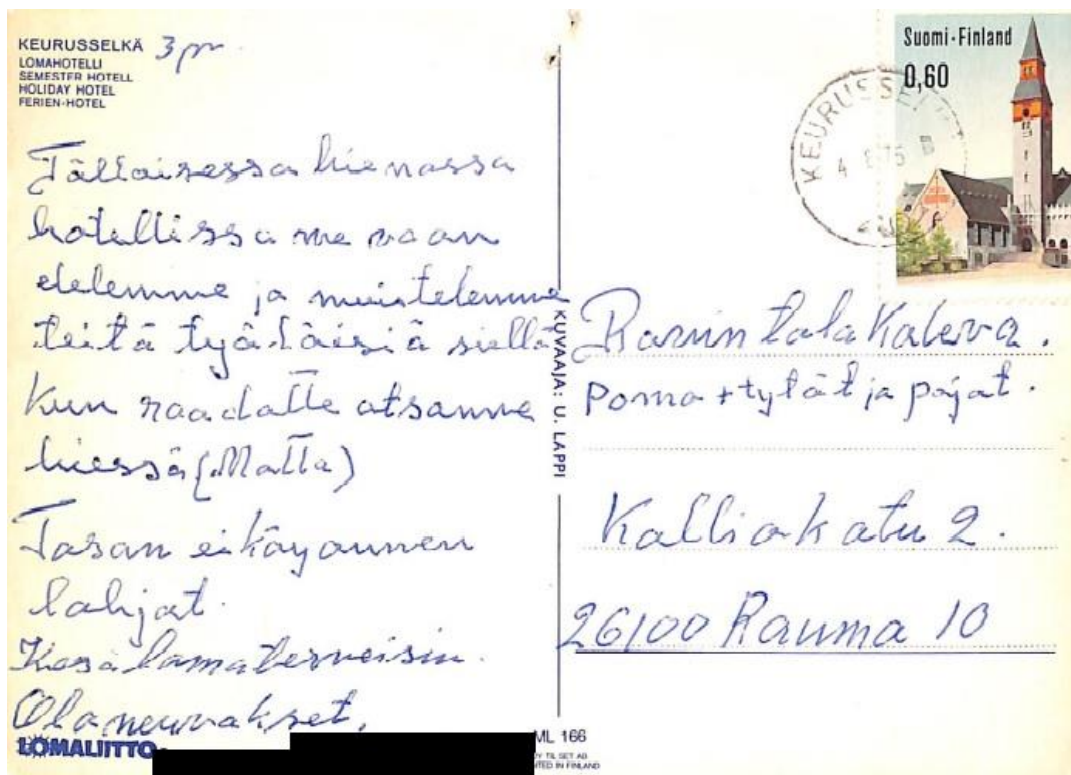
⁶⁶ Keravuori 2011, 188.

⁶⁷ Liisa Tainio käyttää omassa artikkelissaan käsialojen eroavaisuuksia indikaattorina kirjoittajan sukupuolesta. Tainio 1999, 91. Omassa aineistossani löytyy esimerkiksi eräältä samalta kirjoittajalta kahdella hyvin erilaisella käsialalla varustettua korttienkirjoittamismetodia. Ks. Esim. kortit 022 ja 025 RMM2010 80. Rauman Merimuseo, Rauma. Tämän vuoksi Tainion metodin soveltaminen Kalevan korttikokoelmassa olisi ongelmallista.

⁶⁸ Tainio 1999, 100.

jolloin sukunimiä ei usein mainita lainkaan. Allekirjoitus on kuitenkin suorastaan välttämätön osa korttia, sillä sen voi ajatella vakuuttavan kirjoittajan olevan kyseisen viestin lähde.⁶⁹

Varovainen arvio niiden korttien pohjalta, joissa lähettäjän sukupuolesta ei ole epäilystä, on, että naiskirjoittajia on 12 ja mieskirjoittajia 14. Miehet näyttäisivät kuitenkin kirjoittavan kokoelmassa enemmän yksittäisiä kortteja siinä missä yksi ja sama naisoletettu on tyypillisemmin kirjoittanut Kalevaan useaan otteeseen.⁷⁰ Samanaikaisesti korttikokoelman sukupuolijakauman arvioimista monimutkaistaa se, että osa näistä naiskirjoittajien korteista on samalla myös lähetetty yhdessä ryhmänä tai kahden hengen yhteistuotoksena. Tämänlaisia ryhmätuotoksia on kokoelmassa 18 kappaletta. Tämänlainen on esimerkiksi kokoelman kortti 046, jossa on ollut mukana kolme allekirjoittajaa:

Kuva 4. Kortissa 046 viitataan kuvapuolessa olevaan lomahotelli Keuruselkään, jossa kirjoittajat ovat yöpyneet. Tämä ilmaisee paikantumista, mutta kortin päiväys on jätetty avoimeksi. Kortti 046 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma.

Yhteistä korttien lähettämistä selittää esimerkiksi se, että yhdessä vapaalla olevat merimiehet allekirjoittavat saman kortin, taikka kesälomaa viettävät kanssatyöntekijät lähettävät

⁶⁹ Hapuli 2011, 392–393.

⁷⁰ Esimerkiksi aiemmin mainitut Päivi ja Kyllikki ovat tällaisia kirjoittajia. Lisäksi myös Marja-Leena on kirjoittanut korteista kolme. Ks. Esim. kokoelman kortit 043, 076, 090. RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma.

työpaikkakortin.⁷¹ Edellä esitetty kortti 046 edustaa työpaikkakortinkategoriaa. Käsitystä työpaikkakortista vahvistaa se, että se on osoitettu Kalevaan ”Pomolle tytöille ja pojille”. Viestiosuudessa myös viitataan työntekoon, joka on Tainion mukaan tyypillinen osa tätä korttikonventiota, samoin kuin maininnat työyhteisöstä. Hänen mukaansa myös huumori ja ironisoinnit, kuuluvat tämän korttilajin piirteisiin.⁷² Tämä on nähtävissä kortin 046 korttitekstissä, jossa kortin kirjoittaneet naishenkilöt käyttävät huumoria terveisten lähettämisen yhteydessä puhuen muista työntekijöistä ”työläisinä”, jotka raatavat otsa hiessä.⁷³

Tämänkaltaiset kortit ohjaavat katsetta Rauman vaikutuksen lisäksi siihen, minkälainen merkitys kirjoittajien sukupuolella ja ravintolaympäristöllä on ollut kokoelman muodostumisen kannalta. Kokoelman naisedustukseen vaikuttaa nähdäkseni suuresti se, että Kalevan työntekijöistä monet olivat naisia, kuten suomalaisella ravintola-alalla on ollut tavallista 1900-luvulla.⁷⁴

2.2. Ravintolaympäristöstä

Ravintolakontekstia ajatellen aineisto asettuu alkoholilainsäädännön ja -kulutuksen kannalta mielenkiintoiseen aikaan. Keskiolutbaarien nousuun, aikaan ennen juppeja ja aikaan, jolloin naiset saivat jalansijaa baariasiakkaina.⁷⁵ Erotuksena Kalevan perustajien ylläpitämään majoitus- ja ravintolatoimintaan voidaan luonnehtia, että postikorttien Kaleva sijoittuu anniskeluravintolakontekstiin, jossa ruoalla on pieni rooli anniskeluun verrattuna. Tätä tukee se, että postikorttikokoelmassa viestiosuoksissa puhutaan useasti alkoholista tai juuri oluen juomisesta, kun taas syömisestä vähemmän.⁷⁶ Nämä voidaan kuitenkin mainita samanaikaisesti. Näin on esimerkiksi tehty kokoelman kortissa 035, joka on nähtävissä kuvassa 5. Tämä postikortti on leikkimielisesti osoitettu *Intiimiravintola Kalevalle* tavallisemman ilmaisun Kaleva tai ravintola Kaleva sijasta. Tämä nimitys on jo itsessään

⁷¹ Työpaikkakortti on Tainion käyttämä termi, jolla kuvataan tätä postikorttikonventioita. Tainio 1999, 87. Käytän samaa nimitystä tutkielmassa tämän tyyppisten postikorttien kohdalla.

⁷² Tainio 1999, 88–89, 100.

⁷³ Kortti 046 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma.

⁷⁴ Kansainvälisessä vertailussa on todettu, että Suomessa tarjoilijoiden sukupuolijakauma oli muihin verrattuna naisvaltaisempi. Etenkin 1960-luvulla hotelli- ja ravintola-alalla oli Suomessa naisenemmistö. Pohls, 2016, 83, 180.

⁷⁵ 1960-luvun lopulla Alkon alkoholitarkastajia ohjeistettiin siten, että naisia tuli kohdella ravintoloissa samalla tavoin kuin miehiä. Ilman miesseuraa olevien naisten ei enää oletettu laskevan ravintolan tasoa. Soikkeli 2006, 380.

⁷⁶ Kokoelman korteissa neljässätoista mainitaan alkoholi jossain muodossa, kun taas syöminen on esillä vain kolmessa kortissa. Näistä kolmesta kortissa kahdessa kuitenkin mainitaan myös erikseen juominen. Näitä ovat kokoelman kortit 035 ja 097 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma.

huomionarvoinen, sillä intiimiravintola termiä on käytetty 1960-luvulla kuvaamaan pienimuotoisia, viihtyisiä ravintoloita, joissa tarjottiin mietoja juotavia. Hanna Kuusen mukaan termillä on haettu etäisyyttä alkoholipoliittisen kontrollikauden tyypillisille pelkistetyille ja avarille ravintolatiloiille, joista kaikki kuluttajat eivät pitäneet.⁷⁷ Tämänlaiset huomiot voivat kertoa jotain kortteilijoiden jakamista ajatuksista ja tunteista siitä, mitä Kalevan ympäristö on heidän ajatusmaailmassaan merkinnyt.

Kuva 5. Intiimiravintola Kalevalle osoitettu kortti Kaunispäästä. Viestiosuudessa viitataan ohimennen oluen juomiseen ja hauskanpitoon. Samalla käy ilmi, miten yhdellä kortilla voi olla monta vastaanottajaa. Tässä tapauksessa henkilökuunta ja tytöt. Kortti jättää kuitenkin avoimeksi sen, viitataan tällä Kalevan asiakkaisiin. Kortti kuitenkin todistaa ravintolakulttuurin läsnäoloa Kalevan yhteisön kannalta. Kortti 035 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma.

Korttikokoelman syntyaikana suomalainen ravintolalähtö oli kokenut jo monia muutoksia. Alkoholin saatavuus parani 1960-luvulla ja tämä kehitys huipentui vuoden 1968 alkoholilain säätämiseen. Karlssonin ja Österbergin mukaan laki sisälsi seuraavia kohtia:

”[Lakimuutos muun muassa] alensi alkoholijuomien ostoikärajaa, antoi Alkolle oikeuden perustaa myymälöitä myös maalaiskuntiin, helpotti anniskeluoikeuksien myöntämistä ja toi keskioluen päivittäistavarakauppoihin ja kahviloihin.”⁷⁸ Tämä muutos alkoholin saatavuudessa näkyi vuonna 1969 keskioluen kulutuksen kasvuna vuonna ja alkoholin

⁷⁷ Kuusi 2006, 403.

⁷⁸ Karlsson & Österberg 2010, 22.

kokonaiskulutuksen kasvuna 1970-luvun alkupuolella. Tähän vaikuttivat myös aikakauden taloudellinen kasvu ja muut yhteiskunnalliset muutokset, kuten kaupungistuminen.⁷⁹

Tämänkaltaisten muutosten myötä anniskeluympäristöt koskivat tuhansia suomalaisia, joista osalle se oli vapaa-ajan vieton paikka ja toisille työpaikka.⁸⁰ Vapaa-ajan merkitys onkin todennäköisesti suuri yhteisön ja sen muodostumisen kannalta. Tätä edesauttoi esimerkiksi siirtyminen viisipäiväiseen työviikkoon, joka puolestaan mahdollisti sen, että entistä suurempi osa vapaa-ajasta voitiin halutessa viettää ravintolaympäristössä.⁸¹ Ja kuten Kalevan korttikokoelmasta ilmenee, joillekin se on tarjonnut jatkuvan yhteydenpitoverkoston osa-alueen ja mahdollisuuden kuulua tietynlaiseen yhteisöön.

Alkoholista ja sen nauttimisesta puhuttaessa on tietty leimaantumisen vaara, kun oletus vapaa-ajanvieron tavasta liitetään helposti humalahakuiseen juomiseen. Tämä on kuitenkin osittain vääristynyt näkemys, joka saattaa johtua tavasta korostaa humalajuomista.⁸² On tärkeää, että alkoholinkäyttöä tarkasteltaessa huomioidaan sukupolvikokemukset, sillä eri sukupolvet ovat luonnollisesti kasvaneet erilaisissa alkoholinkäyttökulttuureissa, mikä on jättänyt heidän alkoholinkäyttötapoihinsa erilaiset jäljet.⁸³ Näin ollen eri ikäluokkien välisissä kokemuksissa olevat erot voivat olla hyvinkin suuria. Lisäksi ymmärrys alkoholinkäytöstä rakentuu osin omien kokemusten kautta, joita ei sellaisenaan voi peilata menneisyyteen. Tällöin alkoholinkäytönkontekstissa aikaisten alkoholinkäyttöä on varminta pohtia käyttämällä muistitietoa⁸⁴ ja esimerkiksi *Juomatapakyselytutkimuksia*, jotka on suoritettu korttikokoelman kannalta relevantteina vuosina.⁸⁵

⁷⁹ Ibid.

⁸⁰ Vuonna 1974 Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto arvioi alalla työskentelevän noin 62 000 henkilöä. Pohls, 2016, 217.

⁸¹ Viisipäiväiseen työviikkoon siirryttiin vuonna 1970. On myös esitetty, että yhteiskunnan vaurastuessa ja vapaa-ajan lisääntyessä 1970-luvulla ravintoloiden asiakaspohja laajeni ja monipuolistui. Pohls, 2016, 200, 217.

⁸² Maunu ja Simonen esittävät artikkelissaan, miten suomalainen itseymmärrys korostaa humalajuomista, joka osittain vaikuttaa siihen, miten julkisissa keskusteluissa sitä kritisoidaan ja humalajuomisen suitsiminen mielletään usein alkoholipolitiikan tärkeäksi tehtäväksi. Maunu & Simonen 2010, 85.

⁸³ Mäkelä & Härkönen 2010, 126.

⁸⁴ Kari Teräs on huomauttanut, miten muistelmateosten käyttöarvo historiantutkimuksessa kasvaa, kun ne ymmärretään kokemushistoriallisiksi lähteiksi. Niitä on käytetty onnistuneesti mikrohistoriallisissa tutkimuksissa, jossa ne ovat toimineet avaimina ihmisten ajatus- ja kokemusmaailmaan. Teräs 2011, 196.

⁸⁵ Suomessa on tehty käyntihaastattelumuotoisia, samoja kysymyssarjoja sisältäviä juomatapatutkimuksia kahdeksan vuoden välein. Ensimmäisessä, vuoden 1968 tutkimuksessa, tutkittiin keskiolotuuheidustuksen vaikutuksia. Tässä otoksessa naisilla oli tosin aliedustus. Huhtanen & Mäkelä 2010, 27–28.

Siinä missä Kaleva oli osalle työpaikka, merimiehelle se olisi ollut esimerkiksi lepopaikka.⁸⁶ Ulkomaisissa satamissa ravintolat olivat usein auki vastapäätä satamien lastaus- ja purkupaikkoja ja samanlaista asetelmaa löytyy myös Suomesta.⁸⁷ Kaleva tosin oli hieman kauempana satamasta. Toisaalta se sijaitsi samalla kadulla merikoulun kanssa⁸⁸, millä on tietävästi ollut jonkin verran vaikutusta siihen, että merenkulunopiskelijoilla on ollut yhteyksiä ravintolaan jo opiskeluaikana. Rauman merimuseon amanuenssi kertoi kuulleensa, että joillain opiskelijoilla on ollut tapana käydä Kalevassa koulupäivän jälkeen lasillisella tai kahdella.⁸⁹ Samansuuntaista tietoa löytyy myös paikallishistoriikeista.⁹⁰

Korttien välittämän informaation kautta voidaan arvioida, että vaikka tämän aineiston ”tapahtumapaikkana” on anniskeluravintola, ei voida yleistää, että kaikki Kalevan postikorttitoimintaan osallistuneet olisivat automaattisesti olleet kiinnostuneita alkoholista. Painottaisin sitä, että alkoholiin liittyvät huomiot koskevat ravintolaympäristöä, jonka sisälle tämä yhteisö on muodostunut. Kalevaa voi tätä kautta kuvata postikortteilijoita yhdistäväksi tekijäksi.

Ravintolaympäristö tarjoaa omanlaisensa viitekehyksen ja alkoholi on osa sitä. Rauman Kalevan ympäristö on vaikuttanut perustavanlaatuisella tavalla postikortteilijoiden *ympäristösuhteeseen*. Leena Rossi on tutkimuksessaan tuonut esiin sen, miten ihmisen ympäristösuhteeseen kuuluvat ”vastaanottavan” sekä ”tuottavan” puoli, jotka asettavat ihmiselle toimintamahdollisuuksia, mutta myös toiminnan edellytyksiä. Tällöin yksilön ympäristöstä saamat elämykset ja tiedot, sekä ympäristön herättämät tunteet, ajatukset ja asenteet ovat osa ympäristökokemustamme, eli vastaanottavaa puolta. Saman aikaisesti ympäristösuhteen tuottavassa puolella korostuu toiminnallisuus, eli mitä ihminen tekee ympäristössään, ympäristölleen ja ympäristönsä vaikutuksesta.⁹¹ Ympäristö linkittyy näin olennaisesti siihen, miten postikortti itsessään edellyttää toimijuutta. Ville Laakso onkin

⁸⁶ Näkemys anniskeluravintolasta lepopaikkana löytyy kirjasta *Merimiestatuoinnit*, joka perustuu osin muistitietokeruuseen merimiesten arjesta. Kapakat tarjosivat vaihtelua laivan rutiineille ja mahdollistivat laivaelämän ulkopuolisia sosiaalisia kohtaamisia. Helsenius & Ruotsalainen 2020, 93–94.

⁸⁷ Kotkassa sijaitseva ravintola Kairo on ulkomaisten satamien esimerkin mukaisesti suoraan vastapäätä vanhaa sataman lastaus- ja purkupaikkaa. Helsenius & Ruotsalainen 2020, 94.

⁸⁸ Kaleva oli osoitteessa Kalliokatu 2 ja merikoulu osoitteessa Kalliokatu 34.

⁸⁹ Mikko Ahon haastattelu, 19.7.2022. Muistiinpanot tekijän hallussa.

⁹⁰ ”Kerrotaan, että poliisi oli kerran vienyt putkaan miehen, joka oli vielä seuraavana aamunakin puhunut sekavia, mutta oli väittänyt olevansa merikoulusta. Pullille (koulun rehtori) soitettiin, tämä oli todennut, että mies on kapteeniluokalta. Oppilas lähetettiin menellään olleeseen merenkulun kokeeseen ja sai siitä tyydyttävän arvosanan. Asiaan ei enää palattu.” Tämä kuvaus ei millään varmuudella kerro Kalevasta, mutta se vahvistaa näkemystä siitä, että anniskeluympäristöt ovat tavallaan liittyneet merenkävijöiden vapaa-ajanviettopoihin. Uola 2000, 115–116.

⁹¹ Rossi 2004, 235.

huomauttanut, että postikortit tarjoavat tekijälleen arkipäiväisen muodon osoittaa ja dokumentoida hänen sosiaalista subjektiuttaan, jolloin postikortit voidaan aina nähdä osoituksena toimijuudesta.⁹²

Toimijuus tarvitsee kuitenkin tilallisen viitekehyksen. Kuten Riitta Laitinen on kirjoittanut, ihmiset määrittelevät itsensä ja maailmansa tilallisesti. Tämä määrittelee ihmisten välisiä suhteita, sillä kaikki ihmisten ja asioiden kohtaaminen tapahtuu jossain tilassa.⁹³ Korttien kirjoittamisen kannalta Kaleva tulisi tulkita tilana, jolla oli suuri vaikutus siihen, että korttikokoelma on ylipäätään voinut syntyä. Voidaan sanoa, että Kalevan kautta henkilö on vastaanottavassa puolestaan muodostanut yhteiseen postikortteiluun osallistumiselle altistavia asenteita tai vaihtoehtoisesti hyväksynyt sen jonkinlaisena elämyksenä. Tuottamalla kortin hän on puolestaan osallistunut ympäristön, Kalevan, muokkaamiseen. Rossin teorian mukaan ympäristösuhteessa on nähtävissä ainutlaatuisten piirteiden lisäksi yhteisön ja kulttuurin kaikille jäsenille yhteisiä piirteitä.⁹⁴ Voitaisiinkin siis ajatella Kalevan olevan korttikokoelman syntymisen kannalta kirjoittajien tapakulttuurin mahdollistava tekijä, alulle paneva voima sekä ryhmää yhdistävä piirre.

Anniskeluravintolat voidaan nähdä tietyin tavoin sosiaalisesta hierarkiasta vapaana tilana. Asiakkaan roolissa sillä, mitä kukin tekee työkseen tilan ulkopuolella, on huomattavan vähän merkitystä silloin, kun istutaan samassa pöydässä vapaa-ajalla. Tämänkaltainen rentous auttaa luomaan yhteenkuuluvuutta ja syventämään suhteita. Tietyissä ravintolassa istuminen on myös oma valinta ja yhteinen työnkuva saattaa olla puoleensavetävä tekijä.⁹⁵ Yhtä kaikki juuri asiakas tekee päätöksen siitä, missä hän haluaa vapaa-aikaansa viettää ja rahaansa käyttää. Tämä sopii yhteen Maritta Pohlsin näkemyksen kanssa. Hän kuvaa ravintolahistoriaa käsittelevässä kirjassaan, miten 1970-luvulla nimenomaan kuluttajat, eli asiakkaat, määrittivät aiempaa vahvemmin ravintoloiden luonnetta. Tällöin sopiva ravintola valittiin omien mieltymysten mukaan.⁹⁶ Mutta mikä sanoo, etteivät asiakkaat voisi vaikuttaa viihtyvyyteen osallistumalla itse tietynlaisen ilmapiirin luomiseen? Tila voidaan nähdä prosessina, jossa tila muovaa käyttäjiä ja itse käyttäjät tilaa. Tätä rakennetun ja sosiaalisen kohtaamista nimitetään

⁹² Laakso 2001, 145.

⁹³ Laitinen 2004, 1.

⁹⁴ Rossi 2004, 235.

⁹⁵ Eija Aholan haastatteluaineistoon perustuvassa lisensiaattitutkimuksessa esitetään, että työn merkitys korostuu ravintoloiden valikoinnissa ja vaatimuksissa siitä, minkälaisia muut asiakkaat ovat. Tällöin kantaravintolat valikoituvat ammatista lähtien ja suositaan paikkoja, joissa asioi saman alan ihmisiä. Ahola 1989, 104.

⁹⁶ Pohls 2016, 200.

*eletyksi tilaksi.*⁹⁷ Kalevan ympäristön merkitystä voidaan näin ollen pohtia osallistumisen ja käyttämisen kautta, mutta lisäksi se voidaan myös nähdä valintana. Asiakkaat ovat valinneet Kalevan ympäristökseen, yhdeksi heidän monista eletyistä tiloistaan.

Eija Ahola kirjoittaa ravintolan kanta-asiakkuutta käsittelevässä tutkimuksessaan siitä, miten ravintolat koetaan tärkeäksi siinä mielessä, että niissä ”voi nähdä ja tulla nähdyksi”.⁹⁸ Näin ajatellen Kaleva merkityksellistyy osaksi identiteettiä, samalla tavoin kuin kirjeiden ja postikorttien on nähty olevan osa itsensä esittämistä.⁹⁹ Tällöin voidaan ajatella, että ravintolatilanteen merkityksellistäminen tapahtuu jo ennen postikorttien kirjoittamistilannetta, mutta kirjoittamisella voidaan samalla jatkaa Aholan mainitsemaa ”nähdäksi tulemisen” olotilaa. Korteilla voidaan siis tavoitella läsnäoloa silloin, kun ravintolaympäristö jää pitkän välimatkan päähän. Kuten Merja Korhonen on nostanut esille, säännöllisesti lähetettynä kortti tavoittelee jatkuvuutta ja luo läsnäoloa poissaoloon sekä muuttaa näitä tiloja toisikseen.¹⁰⁰ Tämä sopii Tainion näkemykseen siitä, miten postikorttitekstit ovat mukana sosiaalisen yhteisön luomisessa ja ylläpitämisessä.¹⁰¹ Samanaikaisesti tulisi kuitenkin huomioida myös vastakkainen näkemys, jonka mukaan tekstituotokset kertovat ainoastaan kirjoittajistaan ja heidän oletetusta kohdeyleisöstään.¹⁰² Tämän huomioiminen ei kuitenkaan poista mahdollisuutta esittää tulkintoja korttikokoelmasta, sillä sen kokoamiseen ja kirjoittamiseen osallistuminen ei ollut vain yhden ihmisen toimintaa vaan kokonaisen joukon yhteistä kirjoittamiskulttuuria.

Korttien kirjoittamisen taustaprosessin on mahdollistanut kyseisen tilan, Kalevan, olemassaolo sekä sen kontekstissa syntynyt tarve todistaa yhteyttä ja ylläpitää sosiaalisia suhteita. Toisaalta Ahola esittää tutkimuksessaan, että ravintoloiden on taloudellisesti

⁹⁷ Eleyssä tilassa yhdistyvät rakennetun ympäristön merkitykset sekä ihmisten kokemukset ympäristöstä, mutta se on enemmän kuin kumpikaan niistä yksinään. Saarikangas 2002, 49.

⁹⁸ Aholan aineistossa kuvataan keskiluokan ravintolaelämää. Ryhmä on siis hieman erilainen kuin mitä Kalevan asiakkaat ovat saattaneet edustaa, mutta kuvailut perustuvat kuitenkin kanta-asiakkaiden omiin näkemyksiin, jolloin näen ne olevan sovellettavissa tässäkin yhteydessä. Ahola 1989, 39.

⁹⁹ Lahtinen, Leskelä-Kärki ja Vainio-Korhonen ovat esittäneet artikkelissaan seuraavanlaisesti: ”Kirjeet voivat kertoa jotain niiden kirjoittajasta, mutta samalla niissä on kyse myös itsen esittämisestä, performanssista. Kirjeet eivät ainoastaan heijasta kirjoittajan ja vastaanottajan välistä suhdetta, vaan kirjeenvaihto on kenttä, jolla tuota suhdetta rakennetaan.” Lahtinen & Leskelä-Kärki & Vainio-Korhonen 2011, 22.

¹⁰⁰ Korhonen 2001, 34.

¹⁰¹ Tainio 1999, 87.

¹⁰² Harri Kiiskinen on esittänyt, että jos oletamme ihmisten merkityksellistävän tekonsa samalla hetkellä kuin ne suoritetaan, ”ihmisten toiminnasta tulee performatiivista merkitystennistä, jossa teoista luetaan syvällisiä kulttuurisia lausumia.” Kiiskinen 2010, 89–90. Tämä näkemys on varoittava esimerkki siitä, mitä ongelmia liialliset tulkinnat ilman kontekstisidonnaisuutta voivat saada aikaan. Kalevan korttikokoelma onkin nähtävä hyvin spesifisti oman kontekstinsa tuotoksena ja huomioida, että kokoelmaan osallistuneetkin henkilöt ovat myös yksilöitä sen lisäksi, että he olivat ainakin löyhästi tämän Kalevan sisäisen ryhmän jäseniä.

kannattavaa ”suosia kanta-asiakkaiden tapakulttuuria”.¹⁰³ Tapakulttuuritermiä voidaan käyttää myös Kalevan korttikokoelman kuvailemisessa. Tällöin postikortit voidaan nähdä osoituksena kyseisen ravintolaympäristön tapakulttuurista, jolla on työntekijöiden suostumus, koska he itsekin osallistuvat toimintaan aktiivisesti.¹⁰⁴ Tämän ryhmän yhdessäolon tapaan kuuluu korttien lähettäminen sinne, missä ryhmä kokoontuu, oli se sitten työaikana tai vapaa-ajan vieton merkeissä. Yksittäisistä korteista muodostuu kuitenkin Kalevan tapakulttuurin osa vasta, kun osallistujien määrä on kasvattanut myös lähetettyjen postikorttien määrää. Tällöin kortit eivät enää ainoastaan keräänny vaan niitä *keräillään*, jolloin niillä voidaan nähdä olevan merkitys osana sosiaalista rituaalia.¹⁰⁵

Näen postikorttien lähettämisen Kalevaan osana sitä, miten tämä yhteisö ”merkitsee reviiriään”. Tätä on voinut olla oman leiman laittaminen, yhteinen osallistuminen ja läsnäolo postikorttien kautta. Tilan haltuun ottaminen on voinut olla ryhmätoiminnan ja yhdessäolon kannalta mielekästä toimintaa. Itse tapa kiinnittää kortteja seinään on mielenkiintoinen, aika lailla tutkimatta jäänyt ilmiö, joka liitetään usein juuri merimiesten suosimiin baareihin.¹⁰⁶ Mutta onko tapa omaksuttu jostain, vai syntyikö se kuin itsestään osana Kalevan ja muiden anniskeluravintoloiden suomaa ilmapiiriä?

Suomessa 1960-lukua on pidetty massaturismin kytemisaikana, mutta matkustaminen oli edelleen hyväosaisten ihmisten harrastus.¹⁰⁷ Merimiehillä puolestaan oli työnsä kautta pääsy moniin maihin ja tuolloin satamissa vielä vietettiin pitkiäkin aikoja. 1960- ja 1970-lukujen matkustamisen luonnetta ajatellen on helppo olettaa, että Kalevan tapainen postaalisen kulttuurin ilmentymä ja korttien esille asettelu on merimiesten ulkomaisista ravintoloista

¹⁰³ Ahola esittää, että mitä tyytyväisempi ryhmä (kanta-asiakkaat) on, sitä useammin se käy ravintoloissa ja tuo enemmän rahaa ravintoloiden kassoihin. Tyytyväisyys on siten molemminpuolista. Ahola 1989, 89, 103.

¹⁰⁴ Korttikokoelmassa on nähtävissä selvästi työntekijöiden kirjoittamia työpaikkakortteja ainakin viisi kappaletta, mutta niiden lisäksi yksittäisiä työntekijöitä on eritelty korttien vastaanottajiksi useissa korteissa.

¹⁰⁵ Jean Baudrillard on esittänyt, että kerääntyminen on vähempiarvoinen keräilyn tila. Varsinainen keräily puolestaan koskee esineitä, jotka ovat säilyttämisen arvoisia, ne voidaan asettaa esille tai ne liittyvät sosiaalisiin rituaaleihin. Baudrillard 1997, 22.

¹⁰⁶ SL: Joo, ömm. Miten, haluatko tai osaatko arvioida tommosta korttien lähettämisen tapaa ja tätä kontekstia laittaa sitä ravintoloiden seinälle etenkin tälläses merimiesravintolaksi profiloituneen tahon kannalta?

MA: No nyt sanon, että en ole niin ku tähän asiaan syvällisesti perehtynyt. En omissa tutkimuksissa enkä niin ku myöskään ole kauhean laajasti lukenut aiheesta, mutta niin ku ihan siis niin ku meidänkin kokoelmassa olevista valokuvista näkee, että merimieskapakoissa tämmöinen tapa oli olemassa. Ja että tota meillä esimerkiksi meil on joskus kans niihin aikoihin kun miltä noikin kortit on, eli 1970-luvulta ni meillä on Kokkolasta. Kokkolasta semmonen mitä mä nyt sanoisin parinkymmenen kuvan kokoelma sikäläisestä merimieskapakasta, jossa niin ku näkyy et ne seinät on niin ku todella aivan täynnä. Täynnä postikortteja ja että niin ku nää, noissahan näkyy noista meidän Kalevan korteista siis niissä on nastanreiät. Ne on ollut ripustettuna seinälle tai ilmoitustaululle tai jollekin siihen verrattavalle, verrattavalle niin ku pääasiassa useimmat niistä ellei suorastaan kaikki. Mikko Ahon haastattelu, 19.7.2022. Muistiinpanot tekijän hallussa.

¹⁰⁷ Soikkeili 2006, 407.

omaksuma tapa, joka on ”kotoutettu” suomalaisiin ravintoloihin, joissa merimiehillä on ollut näkyvä läsnäolo. Tämä kuitenkin jää spekulatiiviselle tasolle. Kokonaiskuvan saaminen tästä kehityksestä on haastavaa, koska postikortit eivät ole luonteeltaan pysyviä, vaan niillä on usein taipumus mennä rikki, hukkua tai päätyä tarkoituksellisesti roskeisiin.

Kalevan tapauksessa voidaan kuitenkin esittää, että tämän kehityskulun mahdollisesti Kalevan vaihtunut omistajuus, sen ”leimaantumisen” merimieskapakaksi ja taustalla kasvanut kaupunki sekä aikaan liittynyt elintason nousu ja lisääntynyt vapaa-aika. Samanaikaisesti postikorttien kirjoittaminen ja lähettäminen pitää kuitenkin nähdä myös toimintana, jolle ympäröivä maailma on tapauskohtaisesti luonut toimintamahdollisuuksia ja -rajoituksia. Nämä piirteet tulevat selkeimmin ilmi, kun pohditaan minkälaisia eroavaisuuksia ulkomailla lähetetyissä korteissa on kotimaassa toimitettuihin kortteihin verrattuna.

2.3. Korttien lähettäminen ulkomailla ja kotimaassa

Useat kirjoittajat esittävät, että postikortti voi todella olla postikortti vasta sitten kun se on käynyt läpi tiettyjä vaiheita. Näitä vaiheita voivat olla esimerkiksi kirjoittaminen ja lähettäminen, mutta olennaisinta on kortin saapuminen vastaanottajalle.¹⁰⁸ Taustalla lienee ajatus siitä, että kortilla on oma, spesifi funktionsa, joka sen tulee ehdottomasti täyttää. Kalevan korteissa on kuitenkin useita kortteja, jotka ovat ohittaneet näitä vaiheita. Korteista esimerkiksi puuttuu osoitteita, postimerkkejä ja postileimoja, ja osa korteista on kokonaan jätetty tyhjäksi¹⁰⁹. On siis pohdittava ovatko nämä kortit kuitenkin postikortteja siinä merkityksessä, kuin ne halutaan ymmärtää, eli ovatko ne täyttäneet niille tarkoitetun funktionsa?

Korteilla voidaan ajatella olevan primääri funktio; viestintä. Informaation välitys korttien kautta on kuitenkin muuttunut, sillä siinä missä vuosisadan vaihteessa korteilla kerrottiin myös huonoja uutisia,¹¹⁰ on niiden viestisisältö muotoutunut kohti niin sanottua *hyväntuulisuuden tekstistrategiaa* ja aiheet muuttuivat kepeämmiksi, kuten havaintoihin säästä, muista olosuhteista tai ruoasta.¹¹¹ Kalevan kokoelman tekstit asettuvat tämänlaiseen

¹⁰⁸Ks. Esim. Laakso, Laakso & Östman 1999, 125–126; Östman & Laakso 2001, 13.

¹⁰⁹ Täysin tyhjäksi jääneitä kortteja on kokoelmassa kahdeksan kappaletta. Näitä ovat korit 014, 018, 062, 075, 084, 110, 111 ja 112 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma.

¹¹⁰ Tainio 1999, 117.

¹¹¹ Tainio käyttää termiä kuvaamaan työpaikkakortteja, joiden aihevalikoima osoittaa sen, että korttien kirjoittamista työpaikalle ohjaa tekstien julkinen luonne, jolloin aiheet valikoituvat neutraaleiksi. Tainio 1999, 107.

tekstistrategiaan, mikä osoittaa sen, että postikorttien puolijulkinen luonne on ollut hyvin tiedossa.¹¹²

Viestinnän lisäksi korteilla on ollut sekundäärisiä funktioita, joiden tavoittaminen on haastavampaa, koska sekä kirjoitus, että vastaanottotilanne ovat jääneet arkipäiväisinä toimina dokumentaation ulkopuolelle. Kalevan postikorttien sekundäärisiksi toiminnoiksi esitän seuraavaa: Yhteisöllisyyden osoittaminen ja siihen liittyen läsnäolon ylläpitäminen poissaolon hetkenä. Jotta nämä edellä mainitut funktiot täyttyisivät, korttien pitää kuitenkin aluksi saapua Kalevaan. Korttien saapumiseen taas liittyy postittamiseen liittyviä realiteetteja, joita on hyvä pohtia kokoelman ymmärtämisen kannalta. Eli minkälaiset olivat ajan ja paikan luomat haasteet korttien kirjoittamiselle ja lähettämiseksi?

Östman ja Laakso ovat esittäneet, että postikorttien alkuperäinen funktio manifestoituu sen tekstipuoleen, johon sijoitetaan varsinainen viestiosuus. Viestintävaiheen jälkeen postikortin luonne muuttuu artefaktin omaiseksi, jolloin kuvapuoli asettuu siksi kortin osaksi, jota useimmiten kerätään, näytetään vieraille tai asetetaan esille.¹¹³ Näin voidaan nähdä tapahtuneen Kalevan korttikokoelman kanssa, jossa korttien sijoituspaikka on ollut ravintolan tilassa kuvapuoli pääosassa. Mutta jotta tekstejä ja niiden merkitysyhteyksiä ylipäänsä voidaan analysoida, on huomioitava se, mitä korteille tapahtui ennen, kuin ne saavuttivat ravintola Kalevan. Tällöin korttien piti käydä läpi kirjoittamisen ja postittamisen vaiheet, ellei näitä syystä tai toisesta ohitettu.

Poissaollessa ympäristö luo uudenlaisia haasteita korttien kirjoittamiselle ja lähettämiseksi. Ensinnäkin korttien lähettäminen sitoo tekijältään aikaa kirjoittamiseen. Ajallinen investointi on jo itsessään omalla tavallaan merkittävää sen osoittaessa välittämistä, kuten motivaatiota ilmaista yhteisöön kuuluvutta. Toisekseen kirjoittajan on myös pitänyt etsiä postimerkkejä, postituspaikka taikka postilaatikko. Näistä etenkin postitoimipaikan etsiminen on ollut ulkomailla ollessa postittamiselle esteenä. Kyllikki Villa on osuvasti kuvannut omaelämäkerrallisessa teoksessaan postituksen haasteita ulkomailla ollessaan:

Tänään on vain kaikki kiinni, koska on laskiaistiistai ja vapaapäivä. Mutta postikortteja sain tupakkakaupasta, vanhoja ja likaisia. Sitten istuin kahvilassa liimaamassa niihin tarrat. Posti oli kiinni ja automaattipostimerkkejä en pysty käyttämään, kun en tiedä hintoja eikä ole paljon kolikoita... Postitoimiston näin

¹¹² Östman ja Laakso kirjoittavat, miten postikortti on vain puoliksi salainen, koska emme voi tietää kuka loppujen lopuksi lukee kortin. Tämä vaikuttaa suoraan siihen mitä ja miten kirjoitamme. Östman & Laakso 1999, 17.

¹¹³ Östman & Laakso 1999, 13.

sillä kävelykadulla, joka on lähellä hallia. Sinne kävelen helposti huomisaamuna ja lähetän tuon iänikuisesti viruneen postini.¹¹⁴

Villan kokemuksiin pohjautuen tutkijan ei tulisi olettaa, että kortin lähettäminen ja viestiosuuden kirjoittaminen ovat tapahtuneet samalla istumalla. Edelleenkin matkustaessa ei välttämättä ole itsestään selvää, mistä postikortteja ylipäänsä saa hankittua tuntemattomassa paikassa. Ja vaikka kortteja onnistuu löytämään, pitää niihin vielä saada asianmukaiset postimerkit ja lopuksi lähettäjän pitää myös löytää kortin postittamiselle paikka, kuten postilaatikko tai postitoimisto. Tämä saattaa olla suora syy sille, miksi kokoelmasta löytyy kortteja, joissa on viesti ja postimerkki, mutta leimat puuttuvat, eli niitä ei olekaan postitettu, vaan ne ovat kulkeutuneet perille käsipostin muodossa.¹¹⁵

Korttien lähettämiseen on voinut myös liittyä aikapaineita, etenkin merimieskontekstissa. Seppovaara onkin havainnut tutkimastaan merimies Nybergin korttimateriaalista, että tätä on voitu helpottaa lähettämällä samana päivänä useita kortteja tai siten, että merimiehet ovat kantaneet mukanaan jo aiemmin ostettuja kortteja.¹¹⁶ Tämä taktiikka tarjoaa selityksen sille, miksi Kalevan kokoelmassakin on mukana niin kutsuttuja ”bulkkikortteja”, jotka sisältävät hyvin geneerisiä kuvia verrattuna niihin kortteihin, jotka ovat selkeästi matkustamiseen liittyviä turistikuvaston osia.¹¹⁷

Korttien kirjoittamisen ja lähettämisen merkitystä kasvattaa se, ettei niiden lähettäminen ollut ilmaista. Nämä ominaisuudet tekevät siitä tietyllä tavalla merkittävää toimintaa, sillä siihen liittyy vaivannäköä. On kuitenkin huomioitava, että kun vertaamme nykyajasta käsin postikorttien merkityksellisyyttä, saatamme liittää niihin toisenlaisia merkityksiä kuin aikalaiset. Voidaan kuitenkin arvioida, että aikana ennen pikaviestimistä, kuten tekstiviestejä ja muita nykyisiä viestintäpalveluita, korteilla oli tarkoitus viestiä myös sitä, että ”täällä minä olen, ajattelen sinua.” Östman ja Laakso ovat kutsuneet tätä nimenomaan suomalaisessa kulttuurissa postikortteihin liittyväksi faattiseksi aspektiksi. Tällöin kortilla ei haluttaisikaan

¹¹⁴ Villa 2008, 92–93.

¹¹⁵ Kokoelmassa tämänlaisia kortteja ovat kortit 040, 051, 068, 081 ja 090 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma. Lisäksi kokoelmasta löytyy kortteja, joissa ei ole postimerkkiä lainkaan, jotka myös asettuvat käsipostin kategoriaan. Samoin käsipostiin voidaan myös lukea tyhjäksi jääneet postikortit. Tyhjiä kortteja ovat kokoelman kortit 014, 018, 062, 075, 084, 110, 111 ja 112 RMM2010 80.

¹¹⁶ Seppovaaran teoksessa merimies Kolja on näin tekemällä pyrkinyt välttämään sitä, että kaikissa satamissa ei ehkä ehtinyt ostamaan kortteja tai niiden saatavuus oli vaikeaa. Seppovaara 2018, 67.

¹¹⁷ Esimerkiksi kokoelman kortti 048 RMM2010 80. on lähetetty Helsingistä ja sen kuvapuolella olevat Disney-hahmot Iso paha susi ja kaksi pientä porsasta eivät edusta Helsinkiin liitettävää turistikuvastoa. Ero perinteisempään turistikorttien kuvastoon näkyy selkeästi, kun tätä verrataan esimerkiksi saman lähettäjän muihin kortteihin. Ks. Esim. kortti 022 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma.

välttämättä kertoa mitään erityistä, mutta sillä ilmaistaan että kortinkirjoittaja on elossa, ja lähettämällä kortin tietylle henkilölle tämän tulee uskoa, että häntä ajatellaan.¹¹⁸

Östmanin ja Laakson huomio keskittyy kuitenkin yksityishenkilöiden väliseen viestintään ja Kalevan kokoelmassa itse ravintolalle osoitetut postikortit ovat hyvin edustettuina. Ehkä voitaisiin esittää, että nämä kortit asettuvat yhteisölle osoitetuiksi osaksi korttitoimintaa, sillä koko harrastusta ei olisi ilman ryhmätoimintaa ja Kalevan tarjoamaa tilaa. Tässä mielessä Kalevan voidaan ajatella muodostavan omanlaisensa entiteetin ja ryhmätoiminnan osan toimintaympäristön lisäksi.

Tätä käsitystä vahvistaa se huomio, että läheskään kaikkia postikorteista ei ole kirjoitettu ”täältä sinne”-asetelman mukaisesti. Kokoelmassahan on myös täysin tyhjäksi jääneitä kortteja, sekä niitä, joihin on kirjoitettu pelkästään jonkun nimi.¹¹⁹ Nämä eivät välttämättä edusta jonkinlaista ”epäonnistunutta” kortin lähettämistä, vaan asettuvat käsipostina saapuneiden korttien kategoriaan. Juuri korttien saapumisella Kalevaan on ollut oma merkityksensä ja postittaminen on voitu nähdä tarvittaessa täysin ohitettavana vaiheena, joka ei ole vaikuttanut kokoelman keräämisen kokonaisuuteen. Onhan tyhjän kortinkin toimittaminen Kalevaan yhteiseen toimintaan osallistumista. Tämän olettamuksen mukaisesti myös ne kortit, jotka olisivat ehkä muilta osin ”vaillinaisesti” postikortteja, ovat lunastaneet asemansa osana postikorttikokoelmaa. Näitä kortteja ei voi erottaa Kalevan korttikokoelman kokonaisuuden analysoimisesta.

Tyhjien korttien kautta voidaan myös peilata kirjoittamiseen liittynyttä itsesensuurin mahdollisuutta. Osana puolijulkista tilaa viestintään on voinut liittyä tiettyä varovaisuutta. Kokoelman korteista kaksi on täysin sutattuja ja samalla ne on myös lähetetty eri osoitteeseen kuin Kalliokadulle.¹²⁰ Toki riskaabelit viestit voivat jäädä uupumaan kokoelmasta siksi, että kortti voidaan heittää pois jo ennen lähettämistä tai tilalle voidaan kirjoittaa uusi, siistitympi viesti tai jättää ehkä se kokonaan kirjoittamatta. Postikorttien kirjoittajien voidaan olettaa harrastaneen tiettyä itsesensuuria myös siksi, että he eivät välttämättä ole olleet tilassa, jossa

¹¹⁸ Östman & Laakso 1999, 17–18.

¹¹⁹ Kokoelmassa täysin tyhjäksi jääneitä kortteja ovat 014, 018, 062, 075, 084, 110, 111 ja 112 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma. Näiden lisäksi esimerkiksi kortissa 004 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma., on jonkun henkilön nimi, mutta pelkästä nimestä ei voida olettaa hänen olevan kortin lähettäjä. Sama nimi esiintyy osoitteen kera kortissa 113. Kortti 113 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma.

¹²⁰ Nämä ovat kokoelman kortit 031 ja 064 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma.

olisivat kirjoittaneet viestinsä yksin ja vastaanottaja ei välttämättä ole ainoa henkilö, joka viestin lukee.

Työpaikalle osoitetuissa korteissa sensuurin ajatus ei toisaalta ole relevantti, sillä Tainion huomion mukaan työpaikkakortit kirjoitetaan jo alun perin julkisiksi – säilytettäviksi esineiksi jonnekin työpaikalle vakiintuneeseen tilaan, jossa niitä voivat lukea kaikki halukkaat.¹²¹

Työntekijöiden työpaikkakortteja tulisi käsitellä heidän vapaa-aikansa ilmentyminä.

Välimatka ja poissaolo ovat tässäkin kategoriassa toiminnan edellytyksinä, mutta välimatkat näyttäisivät sijoittuvan Suomen sisälle eri lomakohteisiin. Näin ollen nämä työpaikkakortit tarjoavat näkökulman kotimaanmatkailun noususta.¹²² Pohlsin mukaan Suomen majoitus- ja ravitsemisalalan tuotanto kaksinkertaistui aikavälillä 1950–1965, mikä asettuu korttikokoelman ajankohtaan. Samanaikaisesti 1970-luvulla puolestaan työelämäuudistukset mahdollistivat elintasonnousun sekä sen, että vapaa-aikaan pystyi entistä helpommin liittämään lomamatkoja.¹²³

Vaikka postikortit eivät ole suoraan matkakertomuksia, kertovat ne omalla tavallaan myös matkustamiseen liittyvistä kokemuksista ja tuntemuksista. Esimerkiksi säästä puhuminen korostuu useissa korteissa.¹²⁴ Kaikki kotimaankaan kortit eivät kuitenkaan tarjoa suoraa vastausta siihen, ovatko ne työpaikkakortteja vai merimiesten lähettämiä. Erotusta lomamatkojen ja merimiesten työmatkojen välillä on vaikea tehdä ainoastaan viestiosuuksien perusteella, mutta tekstiosuus yhdistettynä korttien postituspaikkoihin antaa suhteellisen luotettavaa osviittaa siitä, minkälaisesta matkasta on kyse. Olen analysoinut kortteja sillä oletuksella, että postileima on luotettavin merkki siitä, mikä on ollut kortin lähetyspaikkakunta.

¹²¹ Tainio 1999, 88.

¹²² Pohls on kirjoittanut, miten 1964 Matkailun edistämiskomitean mietinnön ehdotuksesta perustettiin Matkailun kehittämisrahasto, joka tuki lainoilla matkailukohteiden perustamista. 1960-luvun lopulla toteutettiin myös kolme mittavaa matkailukampanjaa. Lisäksi kotimaanmatkailua helpotti se, että yhä useammilla suomalaisilla oli oma auto ja varaa matkustaa kotimaassa. Pohls 2016, 141.

¹²³ Ravintola-alan sisällä lomien viettämistä edesauttoivat myös muutokset työehtosopimuksessa. Uutuksina olivat ruokatauot, lomaltapaluurahan maksaminen, lisäävapaapäivät, työvuorojen väliin jäävän vapaa-ajan pituus, työvuorojen sijoittelu, viikkotyöaikasuunnittelu ja työvuorolistojen näkyville laittamisen ajankohta. Pohls, 2016, 141, 369.

¹²⁴ Esimerkiksi kortissa 034 Toivotetaan: ”Sateiset terveiset täältä Ruotsinmaalta!” Kortti 034 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma.

Toisaalta kortit itsessään haastavat tätä tulkintaa, sillä leima ei välttämättä täsmää kortin tekstin tai postimerkin kanssa.¹²⁵ Kokoelmassa on myös niin kutsuttuja kaksinkertaisia viestejä, eli samaan korttiin on kirjoitettu terveiset kahdesta eri paikasta. Tämänkaltaiset viestit ilmentävät aiemmin esitettyä postittamiseen liittyvää vaikeutta ja sitä, miten muutoin valmis kortti on kulkenut henkilön mukana sopivaa postituspaikkaa odottaessa. Kuvassa 6. nähdään esimerkkinä kokoelman kortti 007, jossa on käytetty tämänlaista kaksinkertaista viestintämallia. Kortin kirjoittanut Sella on todennäköisesti kuljettanut kortin Vääksystä Helsinkiin saakka ennen sen postittamista, mikä ilmenee viestiosuuden ja postileimojen kautta:

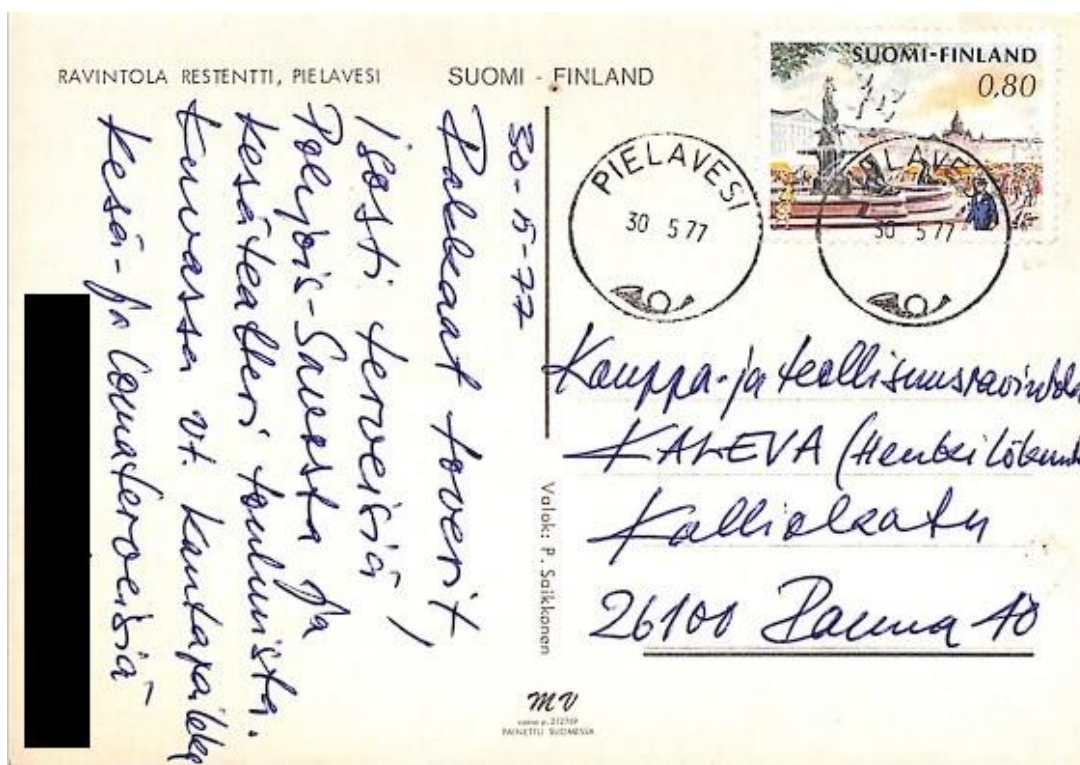
Kuva 6. Kortti 007 on alun perin kirjoitettu talvilomalla Vääksyssä ja Sella kirjoittamat terveiset on lähetetty tässä yhteydessä 19.2.1976. Kuitenkin terveisten alle on myöhemmin lisätty toiset terveiset Helsingistä, eli "Hesasta" 21.2.1976. Postileiman kautta on myös ilmeistä, että varsinainen postitus on tapahtunut Helsingissä. Tällöin kyseessä on kaksinkertainen viesti. Allekirjoittajat, jotka olivat viestin mukaan "Sella, Aino + pojat", ovat kuitenkin pysyneet samana. Kortti 007 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma.

Tämä epäselvyys koskee kuitenkin yleensä vain ulkomailta lähetettyjä kortteja. Voidaan arvioida, että Suomessa liikkussa korttien lähettäminen on matkaajan näkökulmasta ollut

¹²⁵ Esimerkiksi kortti 021 on kirjoitettu matkalla Costa Ricasta Hondurasiin, mutta se on leimattu Miamiassa. Tämä on hyvä osoitus siitä, miten postitusvaihe on voinut tapahtua eri aikaan, kun viestin kirjoittaminen. Kortti 021 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma.

helpompaa, sillä matkaajalla on käsitys siitä, mistä kortteja ja postimerkkejä saa. Kotimaan posti on myös kulkenut nopeammin kuin ulkomailta postitetut kortit, mikä on ehkä omalla tavallaan lisännyt varmuutta siitä, että viesti löytää tiensä perille Kalevaan.

Kotimaan kortteja voidaan analysoida siten, että lähetyspaikkakunnat heijastelevat erityyppisiä matkoja. Voidaan olettaa, että satamakaupungit liittyvät melkein aina merenkulkuun ja sisämaan ja pohjoiseen liittyvät kortit heijastelevat kotimaanmatkailua. Kotimaan matkailusta kertoo esimerkiksi kokoelman kortti 009, joka on lähetetty Pielavedeltä:

Kuva 7. Pielavedellä lomailut työntekijä tai asiakas lähettää terveisiä Kalevaan. Nimitys "toverit" sopii enemmän työelämäkuvastoon, mutta se voi myös olla esimerkki läheisistä väleistä asiakkaan ja henkilökunnan välillä. Kortissa on myös kokoelmassa harvinainen viittaus kuvapuoleen, jossa oleva valokuva ravintolatilasta on korttitekstin mukaan kirjoittajan tämänhetkinen kantapaikka. Tämä implikoi, että Kaleva on kirjoittajan mielestä varsinainen kantapaikka. Kortti 009 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma.

Tässä lomailijan kortissa ei kuitenkaan ole viitettä loman päättymisestä ja kotiinpaluusta. Itse asiassa kokoelmassa kotiinpaluun päivämäärät korostuva nimenomaan merimiesten lähettämässä korteissa¹²⁶ Tämän voi ajatella olevan merimiesten omanlainen konventio heidän viestinnässään, johon liittyyne ominaisuuksia kuten se, että nimenomaan

¹²⁶ Eksaktit kotiinpaluun päivämäärät löytyvät korteista 020, 022, 029, 098 ja 106 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma. Väljempää ajanilmauksia kotiinpaluusta löytyy korteista 002, 005, 006, 023, 078, 080, 092, 101 ja 106 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma.

kotiinpaluuseen liittyvä informaatio on se osuus, joka on erityisen mielenkiinnon kohteena kotipuolella. Näin vaikuttaisi olevan ainakin, kun Kalevan kokoelman merimiesten lähettämiä kortteja verrataan muihin samankaltaisiin aineistoihin. Esimerkiksi Seppovaaran kirjassa merimies Kolja on lähettänyt vähäsanaisen kotiinpaluuviestin morsiamelleen: ”Cape Town 17.11.1902. Saavun Helsinkiin 1.12.1902.”¹²⁷ Arjamaan kirjassa taas merimies Pekka Arjamaa on saanut kortin ystävältään Ollelta Nizzasta 23.4. 1938:

Sain kirjeesi eilen. Kirjoitan Vendeliinille, että hän lähettää sulle k.o. summan tän kuun lopussa. Tulemme Helsinkiin toukokuun lopussa. Huomenna menen Monte Carloon ja Monacoon. Tämä on hiton mukava paikka. Voi paksusti Olle¹²⁸

Nämä viestit edustavat kuitenkin erilaista kontekstia kuin Kalevan kortit. Koljan viesti on yksityiselämään liittyvää viestintää siinä missä Ollen viesti on ystävien välistä yksityisviestintää. Puhekielisyyks on kuitenkin jo muokkautunut osaksi korttivistintää, kuten Kalevan korteissakin on nähtävissä. Näihin kahteen esimerkkiin verrattaessa on kuitenkin huomionarvoista, miten Kalevan kortteissa paluupäivämäärät liittyvät suuremmalta osin juuri Kalevan ympäristöön, kuten Jyrkin kortissa vuodelta 1977:

Kuva 8. Jyrki pyytää viestissään hyvissä ajoin tuopin itselleen saapumisensa yhteydessä. Merimieskortille tyypillisen tapaan paikantuminen on vahvasti läsnä, sillä Jyrki on erikseen ilmaissut missä ja milloin kortti on kirjoitettu. Tässä yhteydessä Honoluluissa 10.11. Postileiman mukaan vuosi on 1977. Kortti 029 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma.

¹²⁷ Seppovaara 2018, 61.

¹²⁸ Arjamaa 2015, 103.

Tämänlainen viestintä asettaa Kalevan kokoelman erottamattomaksi osaksi sen ympäristöä. Premissisiäni olen esittänyt, että kokoelman korttien olennaisin merkitys on edustaa yhteenkuuluvuutta tässä omassa, Kalevaan muodostuneessa yhteisössään. Edellä esitetyt huomiot korttien kirjoittamisen kontekstista, ympäristöstä ja itse kirjoittamiseen liittyvistä realiteeteista kertovat kokonaisuudessaan siitä, minkälainen on ollut Kalevan korttikokoelman taustana toimiva ajallinen ja paikallinen konteksti. Tämä luo pohjan Kalevan korttikokoelman ymmärtämiselle sellaisena, mitä se on syntyäkanaan 1969–1978 ollut. Kirjoittamisen monista funktioista päästään siihen, miksi ja miten korttitoiminta näyttäytyy yhteisöllisenä toimena, jolla on oma erityinen merkityksensä. Se, että kortti on asetettu tilan seinälle, on viimeinen etappi: postikortin matka on päättynyt ja se on saavuttanut lopullisen funktionsa. Sen luonne on muuttunut viestintävälineestä artefaktiksi, joka edustaa yhteisöään ja sen jäseniä heidän poissaollessaan.

3. Kortit kertovat

3.1. Yhteisöllisyys

Kirjeenkirjoittamista käsittelevässä tutkimuksessa kommunikaation vastavuoroisuus ja viesteihin vastaaminen nousevat tärkeiksi elementeiksi tutkimuksen kannalta. Kirjeiden tutkimuksen puolella on tehty myös yhteisöön liittyviä havaintoja, jotka ovat sovellettavissa postikorttien kirjoittamiseen. Esimerkiksi Kirsi Keravuori kertoo Britt Liljewallin tutkimuksesta, jonka mukaan kirjeenvaihtoon kuuluu myös *normeja välittävä funktio*, joka yhdistää sosiaalisen ryhmän jäseniä.¹²⁹ Osana tätä yhdistävää tekijää voidaan nähdä myös Mireille Bossiksen huomio siitä, miten kirjeet toimivat yksilöllisen ja yhteisöllisen risteyskohtina, jonka kautta voidaan tutkia myös niitä yhteisöllisiä tapoja ja käytäntöjä, jotka vaikuttavat kirjoittamiseen.¹³⁰ Tämänlaiset tavat ja käytännöt eivät synny tyhjästä, vaan ympäristöllä on niiden muovautumiseen suuri vaikutus. Tällöin kortit asettuvat vahvasti osaksi tapahtumaympäristöään, joka tässä tapauksessa on Kaleva ja sen muodostama yhteisö.

Samanaikaisesti kuitenkin ne konventiot, mitkä määrittelevät kirjeiden kirjoittamista eivät kaikki käänny postikorttien kirjoittamiseen sellaisenaan. Kirjeiden kirjoittajat esimerkiksi odottavat vastauksia kysymyksiinsä¹³¹, mutta postikortteihin tätä odotusta ei yleensä liitetä. Sen sijaan niillä voitiin viestiä erityyppisiä retorisia kysymyksiä. Esimerkiksi: ”Terveiset täältä Englannista. menee hyvin, entäs siellä? Kohta tullaan. T. Milla & Petri ym. kumpp.”¹³²

Tämä sopii Tainion ajatukseen siitä, miten postikorttien voidaan nähdä *simuloivan keskustelutilannetta*. Tainion mukaan keskusteleminen on tuttavallisempi tapa kommunikoida, jolloin on luontevaa, että läheisyyttä ja muistamista symboloivaan postikorttitekstiin sisällytetään aineksia, jotka muistuttavat puhutusta tilanteesta.¹³³ Korttikokoelmassa tämä näkyy puhekielisyudessa, esimerkiksi Päivin viestissä:

”16.11.76

Hei taas täällä me Mikon kanssa juoraan kahvia. ja ollaan kiltisti kirkossa.
Kyllikille terveisiä. T. Päivi”¹³⁴

¹²⁹ Keravuori 2011, 188

¹³⁰ Keravuori 2011, 166.

¹³¹ Hagelstam 2011, 313.

¹³² Kortti 092 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma.

¹³³ Tainio 1999, 98.

¹³⁴ Kortti 019 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma.

Tainion mukaan juuri keskustelutilanteen simuloinnin vuoksi tervehdyssanan jälkeen sijoitetaan usein huutomerkki, joka ikään kuin elävöittää tervehdyksen intonaatiota ja äänensävyä.¹³⁵ Esimerkiksi näin:

”Harstad 24.10 M/S Keppo
Hei! Terveiseni Norjasta! Olemme täällä telakalla – meillä putosi peräsin kun olimme matkalla Valtoihin. Pari viikkoa menee ainakin täällä Paljon terveisiä kaikille!
T: Pertti”¹³⁶

Tämänlainen tulkinta vahvistaa Östmanin ja Laakson esittämää ajatusta siitä, miten postikortti asettuu kirjoitetun kielen ja puhutun kielen välille.¹³⁷ Nämä huomiot ohjaavat katsetta siihen, miten korttien viestit voivat olla suorastaan kasuaaleja huomioita, aivan kuin postikorttikonvention mukaisesti olennaisinta olisi vain sanoa jotain, jotta viestiosuus saadaan täytettyä.

On huomionarvoista, että kirjekulttuurista poiketen postikorttitoiminta oli suorastaan satunnaista. Kortteja voitiin odottaa Kalevaan, mutta keneltäkään ei luultavasti ole odotettu tiettyä voluumia postikortteilussa esimerkiksi työmatkalla oltaessa. Määrä ei ehkä olekaan tässä yhteydessä niin ratkaiseva tekijä kuin sitoutuminen toimintaan on ollut. Myöskään osallistuminen yhteiseen korttitoimintaan ei ole edellyttänyt viestien kirjoittamista, kuten kokoelman tyhjäksi jääneet kortit osoittavat.¹³⁸ Voitaisiin siis ajatella, että postikorttien kasuaali luonne mahdollisti sen, että viestinnän kehykset olivat hyvin löyhät, jolloin jokainen sai osallistua postikorttitoimintaan omalla tavallaan. Tämä viittaa myös siihen, että kommunikatiivisuus on vain yksi osa postikorttitoimintaa, jolloin on syytä pohtia muita alla olevia syitä postikorttien kirjoittamiselle ja lähettämiseksi.

Kirjoittaminen toimii fyysisen jatkeena tilanteissa, joissa katsein, elein ja puheenparsin viestiminen ei ole mahdollista, kuten Kalevan aineistossa postikorttien lähettämisen muodossa. Kortit näyttäytyvät näin osana kielellistä toimintaa, jossa kieli itsessään on yhteisöllistä, sosiaalista tietoisuutta, jonka merkitykset eivät koske vain yhden ihmisen kokemusta, vaan ne asettuvat osaksi sosiaalista toimintaa.¹³⁹ Tällöin yksilöitä ja heidän

¹³⁵ Tainio 1999, 98.

¹³⁶ Kortti 013 RMM2010 80. Rauman merimuseo Rauma. Tämä kortti on helppo tunnistaa merimiehen lähettämäksi siitä, että viestiosuudessa puhutaan selkeästi laivatyöstä. Lisäksi kortissa on erikseen mainittu, millä aluksella kirjoittaja on ollut kortin kirjoittamishetkellä.

¹³⁷ Östman & Laakso 2001, 20.

¹³⁸ Tyhjiä kortteja on kokoelmassa kahdeksan kappaletta. Näitä ovat kortit 014, 018, 062, 075, 084, 110, 111 ja 112 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma.

¹³⁹ Lehtonen (1996) 2004, 53.

toimintojaan tarkastellaan yleisemmällä tasolla määritellyn toimintatyyppin variantteina.¹⁴⁰ Eli korttiaineiston kautta voidaan pohtia, mitä kortit kertovat yleisemmin Kalevan yhteisöstä ja yhteisöllisyydestä. Korhosen huomioiden kautta voidaan samalla kiinnittää erityistä huomiota korttien erityispiirteisiin siinä, minkälaisia epämuodollisia tervehtimismalleja niissä on esitetty.

Kalevan korttikokoelmassa on nähtävissä monenlaisia tervehdyksiä.¹⁴¹ Teppo Korhonen esittää tervehtimisen ja hyvästelyn olevan osa sosiaalista käyttäytymistä, jossa tervehdys on yhteisöllisen kontaktin minimuoto. Samalla tervehdys ei välttämättä aina ole vastavuoroista.¹⁴² Vaikka Korhosen tutkimuksen painotus on fyysisessä puolessa, eli aktuaalisissa kohtaamistilanteissa tapahtuvissa eleissä ja sanattoman viestinnän muodoissa,¹⁴³ sopii tämä asetelma postikorttien kommunikointimetodin kanssa hyvin yhteen. Huomio siitä, miten tervehtiminen ei ole vastavuoroista ikään kuin antaa luvan sille, ettei kommunikaatiossa tarvitse odottaa vastausta tervehdyksiin, joita kuitenkin esitetään korteissa paljon.¹⁴⁴ Tämä oli luultavasti merimiehille sopiva viestintästrategia siinä mielessä, että merellä työskentelevien tavoittaminen oli usein hankalaa.¹⁴⁵ Mielenkiintoista kyllä, korttitoiminnan keskeinen osa on samanaikaisesti ollut poissaolo. Hapuli ja Leskelä-Kärki ovat esittäneet, että poissaolo on edellytys kirjeiden kirjoittamiselle,¹⁴⁶ mutta tämä ajatus koskee myös postikortteja. Jos ajatellaan, että postikortit ovat toimineet eräänlaisena välitilana poissaolon ja läsnäolon maastossa,¹⁴⁷ ei tämä tila voi syntyä Kalevassa aikaa vietettäessä, jolloin henkilö on ollut fyysisesti läsnä. Jotta voidaan osallistua korttitoimintaan, kirjoittajan on oltava jossain muualla. Korttien lähettämisen lähtökohtana on siis poissaolo, esimerkiksi matkustaminen, jota korteissa on nähtävissä paljon työmatkojen ja lomamatkojen kontekstissa.

Kalevan kokoelman kautta on mahdollista havaita, miten postikortit asettuvat ikään kuin fyysisten eleiden sijaiseksi poissaolon aikana, mutta samanaikaisesti niitä voidaan tulkita osana kirjoitettua viestintää ja kielenkäyttöä. Mikko Lehtonen on *Merkitysten maailma-*teoksessaan pohtinut ihmisten kielenkäytön merkityksellisyyttä sen käyttöyhteyksien kautta.

¹⁴⁰ Alasuutari 1993, 24.

¹⁴¹ Esimerkiksi ”Terveisiä”, ”Hei taas”, ”Heissan” ja ”Hei Vaan!”. Kokoelman kortit 010, 016, 019 ja 040 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma.

¹⁴² Korhonen 1996, 234.

¹⁴³ Eleinä pidetään erityisesti käsien tai kasvojen liikeitä, jotka myötäilevät puhetta. Korhonen 1996, 92.

¹⁴⁴ Samalla voidaan kuitenkin ajatella, että palatessa Kalevaan jonkinlainen tervehdys kuitenkin tullaan lausumaan aktuaalisessa kohtaamistilanteessa, vaikka se olisi jätetty postikortista pois.

¹⁴⁵ Esimerkiksi postin kulku laivojen ja satamien välillä oli epävarmaa. Arjamaa 2015, 22.

¹⁴⁶ Hapuli & Leskelä-Kärki 2011, 201.

¹⁴⁷ Korhonen 2001, 54.

Hänen mukaansa kielen ja siten myös tekstien tulkittamisen perusta on vuorovaikutuksessa.¹⁴⁸ Lehtonen pohtii teoksessaan, miten kieli on osa todellisuutta inhimillisenä tietoisuutena ja ihmisten välisissä merkeissä toteutuessaan se on nimenomaan yhteisöllistä, sosiaalista tietoisuutta. Näin ollen kieli ja yhteisö kuuluvat erottamattomasti yhteen.¹⁴⁹ Tämä vahvistaa näkemystä siitä, että korttikokoelman tausta on kielellisen näkökulman kautta nähtävissä osana yhteisötoimintaa. Lehtonen on myös havainnut, että lukijaidentiteettimme kiinnittyy merkityksiin ja mielihyvään, jota tunnetaan, kun tekstejä luetaan. Tämä merkitystuntuuttamisenprosessi määrittyy osin myös niiden sosiaalisten kontekstien kautta, joissa tekstejä kierrätetään ja joissa ne kulutetaan.¹⁵⁰

Lukeminen on olennainen osa postikorttien mekaniikkaa ja sellaisenaan erottamaton osa korttikokoelman tulkintaa. Totta kai Kalevaankin lähetetyt viestit ovat olleet osa lukemista, vaikka nykyhetkestä käsin ei voidakaan tavoittaa sitä, kuka luki kortit niiden saavuttua tai moniko luki niitä ennen kuin ne asetettiin muiden korttien rinnalle Kalevan seinälle. Ei ole myöskään varmaa, etteikö kortteja olisi voinut ottaa hetkeksi seinältä pois uudelleen luettavaksi ja laittaa takaisin. Nimittäin joissakin korteissa on jälkiä siitä, että niitä on liikuteltu enemmän kuin muita kortteja. Tämä on nähtävissä esimerkiksi kokoelman kortissa 106, joka on kuvassa 9. Korttien liikuttelu on myös voinut liittyä itse kokoelman kasvamiseen. On loogista, että kortteja on luultavasti uudelleen sommiteltu seinälle, jotta mahdollisimman paljon kortteja on saatu näkyville korttimäärän karttuessa vuosien saatossa. Nämä korttien painaumet ja reiät näkyvät selkeämmin korttien kuvapuolessa. Tämä korostaa artefaktin omaista luonnetta osana korttien tulkintaa.

¹⁴⁸ Lehtonen (1996) 2004, 58.

¹⁴⁹ Lehtonen (1996) 2004, 53.

¹⁵⁰ Lehtonen (1996) 2004, 191.

Kuva 9. Kortissa 106 on nähtävissä kaksi selkeää nastareikää, sekä nastan aiheuttama ympyränmuotoinen painauma. Tämänlaiset merkit korteissa todistavat niiden olleen ripustettuna esillä Kalevassa. Kuvassa on Rauman keskusta, ja kortti itsessään on myös postitettu Raumalla Kalevaan. Kortti 106 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma.

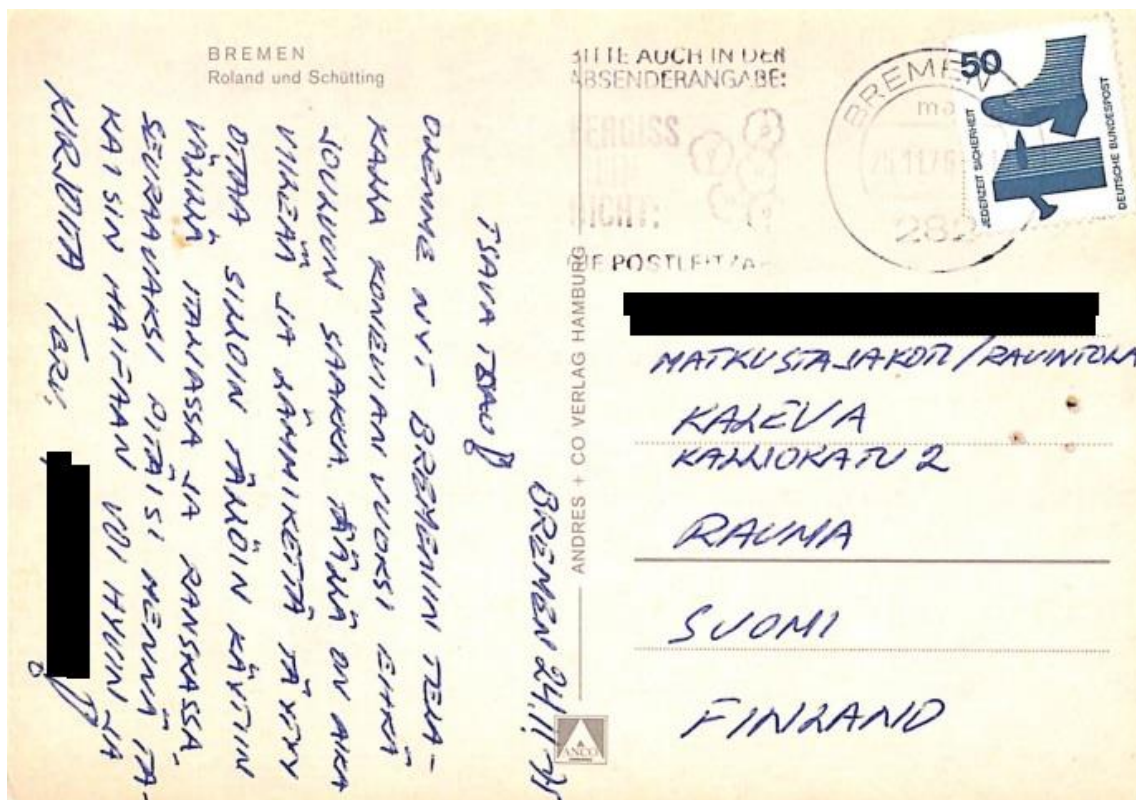
Vaikka Kalevan kortit näyttäytyvät ryhmätoimintana, niiden tekstiosuuksissa ei näy ryhmäkäyttäytymiselle ominaista arvottavaa sävyä, jossa rajattaisiin viestien vastaanottajia me ja muut -asetelman mukaisesti, suorastaan päinvastoin.¹⁵¹ Terveisiä sai ja kuului lähettää kaikille.¹⁵² Tämä ei kuitenkaan tee tervehtimisestä yhtään vähemmän merkityksellistä toimintaa yhteisön käsitteen kannalta. Teppo Korhonen onkin huomauttanut, että juuri epämuodolliset tervehdykset, kuten slangin ja murteen sävyiset tervehdykset, ovat luonteeltaan sellaisia, jotka heijastavat korkeaa luottamusta tervehtivien välillä.¹⁵³ Suhteutettuna opittuun käyttäytymiseen, toteutamme kuitenkin usein samanlaisia piirteitä kirjoitetussa viestinnässä. Korttikokoelmassa tämä Korhosen huomio näkyy lukuisissa

¹⁵¹ Ahola on kuvannut, miten tämänlainen erottelu näkyy usein ravintolakontekstissa, jossa kanta-asiakkaat puhuvat ”meidän ravintolasta” ja sitten on ne muut. Ahola 1989, 34. Tämänlaisen asennoituminen voidaan ajatella ilmenevän muunkinlaisessa ryhmäkäyttäytymisessä.

¹⁵² Näin on esimerkiksi kortissa 016 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma., jossa Mikko kirjoittaa: ”Hki 13.11.75 ”Heissan ja terveisiä nyt täältä pääkaupungista. Hyvin menee ilman viinaakin. En tiedä koska tullaan, vai tullaanko lainkaan, saa nähdä. Terveisiä ihan kaikille ja muillekin. Toivoopi Mikko.”

¹⁵³ Korhonen 1996, 232.

epämuodollisissa tervehdyksissä, kuten tässä Mikan Bremenistä lähettämässä kortissa nähdään:

Kuva 10. Epämuodollinen ja puhekielinen tervehdys "Tsava tsau!" toimii hyvänä esimerkkinä korttikokoelman erilaisista tervehdyksistä. Moniin muihin kortteihin verrattuna tekstiä on suorastaan paljon ja kirjoittaja ilmaisee liikkumistaan eri satamissa, mikä kertoo kirjoittajan merimiestaustasta. Kortti 033 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma.

Tämänlainen luottamusta heijastava viestintä yhdistettynä Lehtosen näkemyksiin sosiaalisesta kontekstista ja sosiaalisesta tietoisuudesta sopivat tulkintaan Kalevan korteista yhteisötoimintana. Samanaikaisesti tulee huomioida se, että ihmiset eivät elä tyhjiössä vaan ovat aina jonkin yhteisön jäseniä.¹⁵⁴ Ollilan mukaan voidakseen toimia yhteisössä yksilön täytyy omaksua yhteisön arvot, normit ja uskomukset. Toisaalta yksilön käsitykset, uskomukset ja tulkinnat maailmasta tulevat ymmärretyksi vain silloin kun ne ovat yhteisöllisesti jaettuina. Näin yksilö ja yhteisö ovat jatkuvasti vuorovaikutuksessa keskenään. Yksilö jäsentää kokemuksiaan yhteisössä oppimansa mallin mukaisesti ja suuntautuu maailmaan yhteisölle ominaisella tavalla.¹⁵⁵ Tämän asetelman pohjalta voitaisiin sanoa, että Kalevan kortit ilmentävät yhteisön omaa kokemusta ja näkemystä itsestään. Ne toimivat

¹⁵⁴ Ollila 2010, 77.

¹⁵⁵ Ibid.

merkkinä hyväksytyistä toiminnanmalleista ja yhteisestä tekemisestä. Samalla tulisi huomioida, että kokonaisuudessaan tämä postikortteilun tapa on omaksuttu vastaamaan johonkin tarpeeseen. Sosiaalipsykologi Rauni Myllyniemen sanoin: ”[T]ällaista vieraan kulttuurin tapaa tuskin omaksuttaisiin, ellei sille olisi tarvetta.”¹⁵⁶

Kalevan tapauksessa voitaisiin arvioida, että korttitoiminta on omaksuttu esimerkiksi tarpeeseen ilmaista yhteenkuuluvuutta yhteisöön. Perille saavuttuaan kortti ikään kuin ”edustaa” poissaolevaa tahoa saajansa käsissä.¹⁵⁷ Eskolan mukaan postikortit ovat sosiaalisuudessaan liikkuvuuden seurausta. Tämä näkyy siinä, miten kortit ovat historiallisesti mahdollistaneet sen, että voidaan pitää yllä ja luoda sosiaalisia kontakteja välimatkojen päästä.¹⁵⁸ Näin Kalevan kokoelma asettuu osaksi laajempaa postaalista kulttuuria samalla, kun se ilmentää omaa, spesifiä yhteisöään. Tapa kirjoittaa ja lähettää kortteja tai toimittaa ne Kalevaan käsipostina voidaan nähdä ikään kuin tavanomaisen korttitoiminnan sivutuotteena, jolloin se on muotoutunut yhteisön tavaksi. Tämä sopii additiomallin käsitykseen, jonka mukaan uudet tavat syntyvät vanhojen, jo olemassa olevien tapojen lisäksi, eivätkä niiden tilalle. Eli vanhat tavat eivät korvaannu uusilla.¹⁵⁹

Kalevan kortit ovat siinä mielessä erityisiä, että ne näyttäytyvät opittuna tapana, jolla saman aikaisesti osoitetaan ja vahvistetaan yhteenkuuluvuutta ja sidotaan yhteisöön kuuluvat jäsenet tiukemmin osaksi yhteisöä. Tainio ehdottaa postikorttien olevan osa sosiaalistumista ympäröivän kieliyhteisön vuorovaikutuskäytänteisiin.¹⁶⁰ Tämä kieliyhteisö voi olla laajemmin tulkittavissa osaksi suomalaista postikortteilua, ja mikrotasolla se näyttäytyy osana Kalevan oman kieliyhteisön vuorovaikutusta. Kalevan erityisyyttä korttitoimintaan osallistuneille vahvistaa Korhosen näkemys siitä, miten tavat ovat taipuvaisia olemaan kulttuurispesifejä, eivätkä universaaleja.¹⁶¹ Voitaaisiinkin siis esittää, että Kalevan postikortit ovat ravintolan oman kulttuurin ilmentymiä, vaikka kielellisesti ne saattavat edustaa yleisempää viestintätaktiikkaa.

Vaikka korttien voidaan ajatella ilmentävän jonkinlaista Kalevalle ominaista kulttuuria, tavan omaksumista ei tulisi nähdä passiivisena, vaan tietoisena vallintana, joka perustuu

¹⁵⁶ Korhonen 1996, 175–176.

¹⁵⁷ Korhonen 2001, 34.

¹⁵⁸ Eskola 2001, 63,

¹⁵⁹ Additiomallin termiä on käytetty esimerkiksi kuvaamaan juomatapoja. Soikkeli 2006, 398.

¹⁶⁰ Tainio on samalla huomionnut, että postikortin tekstin rakentamisen konventioita ei varsinaisesti opeteta missään, ne opitaan kuin huomaamatta. Tainio 1999, 92.

¹⁶¹ Korhonen 1996, 234.

vapaaehtoisuuteen. Konstruktivistisen tulkinnan mukaan ihmiset eivät passiivisesti omaksu kulttuurisia malleja, toimintatapoja tai järjestelmiä, vaan he valitsevat ja muokkaavat itselleen sopivia tapoja ja käytäntöjä.¹⁶² Tällöin yhteisöissä luodaan ja uusinnetaan kulttuurisia merkitysjärjestelmiä, jolloin uudelleentulkinnat ovat mahdollisia.¹⁶³ Tämän valossa korttitoiminta näyttäytyy yhteisenä merkitysjärjestelmänä, jonka taustavoimana on yhdessä olo ja Kalevan oma sosiaalinen piiri. Yhdessä vietetty aika herättää tunteita ja mahdollistaa *ryhmätunteen* syntymisen. Hanne Koiviston mukaan ryhmätunteella tarkoitetaan tietyn ryhmän emotionaalista ilmastoja. Tämä tunneilmasto syntyy ryhmän jäsenten välisistä suhteista, mutta se ei tarkoita, että heistä kaikki tunsivat tietyn tunteen samalla tavalla.¹⁶⁴ Näin voitaisiin ajatella, että Kalevan korttikokoelma ilmentää ryhmätunteen olemassaoloa ja samalla kortit näyttäytyvät artefaktinomaisina todisteina sen olemassaolosta. Samanaikaisesti jokainen postikortteilija on osallistunut siihen omilla ehdoillaan, mikä näkyy erilaisten viestimuotojen runsaudessa.

Artefakteina postikortit tulee nähdä samalla keräilyn kohteina. Voitaisiin esittää, että satunnaisena alkanut toiminta on jossain vaiheessa muovautunut yhteiseksi tekemiseksi, jolla lujitetaan sosiaalisia siteitä. Tietyissä vaiheissa kortit eivät olekaan enää vain kerääntyneet, vaan niitä on alettu *keräämään*. Keräily itsessään on tavoitteellista toimintaa, mutta sen tavoitteet eivät ole aina selviä edes keräilijöille.¹⁶⁵ Mieke Bal on pohtinut keräilemistä siten, että yksilö havahtuu yhtäkkisesti tietoiseksi kokoelman olemassaolosta vasta, kun se on kehittynyt tarpeeksi ja muuttunut silmiinpistäväksi. Tämänlainen sokeus keräilyn alkupisteelle toimii edellytyksenä keräilyinnon syntymiselle, jotta se ikään kuin saa kehittyä ”piilossa”. Tällöin keräilyn aloittamisen hetki näyttäytyy sellaisena, ettei se ole ennalta nähtävissä.¹⁶⁶ Näin ikään Kalevan korttikokoelmassa toiminnan aloittamista suurempi merkitys painottuu siihen, että keräilyä on jatkettu yhdessä.

Postikortit ovat keräilykonseptina poikkeuksellisia kokoelmia. Tainion mukaan postikorttien kirjoittamattomiin normeihin lukeutuu se, että jokainen kortti tulisi nähdä lähettäjänsä tietoisena ja persoonallisena valintana, jolla hän muistaa yhteisöään yhtenä sen jäsenenä.¹⁶⁷ Yhteisön käsitteen kannalta myös ryhmäytyminen on osa tätä prosessia ja se voi olla

¹⁶² Ollila 2010, 66–67.

¹⁶³ Ollila 2010, 67.

¹⁶⁴ Koiviston mukaan tästä huolimatta tätä kuitenkin pidetään ryhmäilmiönä. Koivisto 2011, 363.

¹⁶⁵ Koskijoki 1999, 153.

¹⁶⁶ Bal 1994, 101–102.

¹⁶⁷ Tainion huomio koskee nimenomaan työpaikkakortteja, mutta ajatusta voidaan soveltaa laajemminkin yhteisönäkemyksessä. Tainio 1999, 118.

esimerkiksi kulttuurista. Tämä sopii ajatukseen siitä, että Kalevan korttitoiminta ilmentää sille tyypillistä tapakulttuuritoimintaa. Brittiläisessä alakulttuuritutkimuksessa on havaittu, että alakulttuuri muotoutuu muista erottuvaksi ”kulttuuriseksi” ryhmäksi tiettyjen objektien tai toimintojen kautta, joihin ryhmällä on erityinen suhde.¹⁶⁸ Postikortit ovat sekä objekteja, että toiminnan tuotteita ja siten merkkejä tekijöidensä toimijuudesta. Voitaisiin sanoa, että Kalevan postikortteilijat ovat toimineet osana yhteisöä, kulttuurisena ryhmänä. Toiminnan merkityksellisyyttä lisää se, että postikortti voidaan nähdä välittävänä esineinä, joka tekee mentaalisista suhteista konkreettisia.¹⁶⁹ Tällöin on sopiva pohtia, minkälaisia suhteita kortit edustavat Kalevan yhteisössä.

Yhtenä yhdessäolon osana voitaisiin nähdä ystävyys. Koiviston mukaan ystäväpiiri voi muodostaa *tunneyhteisön*, jossa ryhmän jäsenet keskenään jakavat tietyn tunnejärjestelmän.¹⁷⁰ Tämä havainto sopii yhteen ryhmätunteen käsitteen kanssa. Tunneyhteisö ikään kuin vahvistaa yhteisön olemassaoloa. Se pohjautuu siihen, että ystävien yhteisöä yhdistävät samanlaiset arvot ja tärkeät asiat. Yhteistä heille on se, miten tunteita ilmaistaan ja tunnetaan sekä se, miten he tulkitsevat toisten tunteita. Tässä yhteydessä yhteisten *seremonioiden* merkitys korostuu, sillä ne vahvistavat yhteenkuuluvuutta ja auttavat yhteisön jäseniä hallitsemaan mielialojaan.¹⁷¹ Tämän tulkinnan kautta voitaisiin esittää, että postikortit toimivat seremonianomaisena toimena, jolla vahvistetaan Kalevassa muodostettuja suhteita ja pyritään kontrolloimaan poissaolon tuomaa ikävää. Ikävää ja sen tunnetta ei kuitenkaan välttämättä sanallisteta suorasti, sillä postikortit kuitenkin edustavat jo aiemmin mainittua hyväntuulisuuden tekstistrategiaa. Kokoelmassa on kuitenkin yksi viesti, joka viittaa ikävän tunteeseen suoraan:

”Maailmalla on ikävää! Tulen takaisin! Tulkaa pian terveiksi!
Toivoopi Kyllikki.”¹⁷²

Tunteiden lukeminen korttien teksteistä on hankalaa, koska viestiosuus on usein yleisluontoinen ja havainnoiva. Voi myös olla, ettei tunteellisuus ole Kalevan kokoelmassa esillä siksi, ettei se edusta ryhmälle ominaista tapaa, eli se olisi jonkinlaisen kirjoittamattoman etiketin vastaista. Tämä avautuu merkittävänä havaintona, jos postikorttitoimintaa tulkitaan yhteisenä rituaalinomaisena käytöksenä. Kielitieteilijä Eli Glomes on esittänyt, miten rituaalit

¹⁶⁸ Alasuutari 1993, 42.

¹⁶⁹ Korhonen 2001, 54.

¹⁷⁰ Koivisto 2011, 362.

¹⁷¹ Koivisto 2011, 362.

¹⁷² 115 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma.

synnyttävät meissä tiettyjä rooleja ja niiden avulla yksilöllisistä tunteista tulee jaettuja kokemuksia, jotka samalla vahvistavat yksilöllisiä identiteettejä. Tällöin muodostuu samalla yhteinen kieli ja yhteinen tilannekielioppi.¹⁷³ Ryhmässä toimiessa kirjoittajat ovat sisäistäneet siis ehkä jonkinlaisen sopivan viestinnän metodin, johon liialliset tunteet eivät ole kuuluneet.

Ryhmän jäsenet noudattavat yksilötasolla ryhmädynamiikan mukaista käytöstä. Korhonen on esittänyt, että yhteisöissä käytöstä sanelevat koodit määräävät esimerkiksi sen, millä tavalla lähestytään toista yhteisön jäsentä, mitä ilmauksia silloin on käytettävä ja kuinka toisen on niihin reagoitava, jotta käyttäytyisi korrektisti.¹⁷⁴ Kuitenkin kaikki korttien kirjoittajat ovat vapaita tekemään yksilöllisiä valintoja viestiensä suhteen, koska kirjoittaminen kuten lukeminenkin ovat toimia, joilla vahvistetaan käsitystä omasta identiteetistä.¹⁷⁵

Yksilön näkökulmasta yhteisön määrittely voikin olla hankalaa ilman henkilöhistoriaan tarttumista. Koko korttikokoelmaa arvioiden voidaan helposti puhua yhteisöstä ja sen olemassaolosta, mutta yhteisön *jäsenyys* jää kuitenkin löyhäksi määritelmäksi, sillä korttien lähettämisen voidaan arvioida perustuneen vapaaehtoisuuteen. Toisaalta kuten Bal on esittänyt, keräilylle tulee olla motivaatio ja kortit itsessään vastaavat hyvin käsitteitä ryhmätunteesta ja emotionaalisesta ilmastosta. Kirjoittajia näyttää ulkopuolisen tarkkailijan silmin yhdistävän Kaleva ja sen tarjoama ilmapiiri, joka antaa mahdollisuuden osallistua tähän tiettyyn viestinnän muotoon.

Viestintä on laajemmin nähtävissä osana kirjoittamisen kulttuurihistoriaa. Tässä yhteydessä keskitytään siihen mitä on sanottu, missä, miten ja kenelle se on sanottu.¹⁷⁶ Näin ollen postikortit näyttävät monimutkaisena sosiaalisena merkitysprosessina, jonka ytimessä on henkilön sosiaalinen kiinnittyminen. Laakson mukaan osallistumista ideologisen kuvaston tuottamiseen (jonkalaisena Kalevan postikortteilua voidaan pitää) ja vahvistamiseen on mahdotonta paikantaa muutoin kuin tämänlaisen kiinnittymisen kautta.¹⁷⁷ Lehtonen kirjoittaa, että jokaisella on lukijana samaan aikaan monta identiteettiä ja eri tekstit voivat aktivoida meissä eri lukijoita.¹⁷⁸ Kalevan kontekstissa voitaisiin nähdä, että korttien tekstit tuovat esille ainakin työntekijän ja ravintola-asiakkaan lukijaidentiteetin. Asiakkaista puolestaan voidaan

¹⁷³ Jokinen & Veijola siteeraavat artikkelissaan Eli Glomesin Nordisk Sommeruniversiteetissa pitämää esitelmää vuodelta 1990. Esitelmän otsikko oli *Church Space and the Television Service*. Jokinen & Veijola 1993, 10, 20.

¹⁷⁴ Korhonen 2001, 26.

¹⁷⁵ Lehtonen (1996) 2004, 221.

¹⁷⁶ Hapuli & Leskelä-Kärki 2011, 189.

¹⁷⁷ Laakso 2001, 147.

¹⁷⁸ Lehtonen (1996) 2004, 208.

erottaa vielä erikseen merimiehet ja muut Kalevassa käyneet asiakkaat. Toki erotteluun tuo problematiikkaa se, etteivät korttien kirjoittajista kaikki tuo esille selkeästi asemaansa kirjoittajana.

Lisäksi kirjoittajien ikä on yhteisön kannalta olennainen kysymys, mutta hankala osatekijä siltä kannalta, että se ei tule teksteistä varsinaisesti ilmi. Aikalaiskontekstin kautta voidaan kuitenkin sanoa, että 1970-luvulla esimerkiksi merikapteenit olivat keskimäärin 25–29-vuotiaita valmistuessaan, eli ravintolatoiminnan kannalta sopivaa ikäluokkaa.¹⁷⁹

Juomapatutkimusten kautta on hyvin tiedossa, että nimenomaan nuorten alkoholinkäyttöä leimaa se, että sillä pyritään vahvistamaan sosiaalisuutta. Juomisella esimerkiksi luodaan yhteishenkeä.¹⁸⁰ Juominen ei kuitenkaan ole korttien viestinnän olennaisin piirre, vaikka se osassa viestejä näkyykin. Vaikka tämänkaltaiset huomiot kertovat jotain korttitoimijoista itsestään, niiden kautta ei saada täydellistä pääsyä henkilöiden ajatus ja tunnemaailmoihin. Kuten Helena Saarikoski on sanonut: ”Myöhemmällä tutkijalla ei ole viatonta pääsyä kontaktiin aineiston menneisyydessä kertoneiden menneiden henkilöiden kanssa.”¹⁸¹

Korttikokoelman tulkinnassa tulisikin huomioida myös sen ajallinen etäisyys. Tämä ajallinen viitekehys ja etäisyys sekä aineistosta, että sen tuottaneista henkilöistä luo riskin siitä, että käsittelemällä aineistoa yhteisön tuotoksena, asetan Kalevan korttikokoelman henkilöt sellaisiin sosiaalisiin rakenteisiin, joista he eivät ole itse olleet tietoisia. Näkemykseni ovatkin osa tutkijana luomaani konstruktioita ja tulkintaa tilanteesta.¹⁸² Näin ollen kortit itse nousevat tutkimuksen keskiöön ja niiden tarjoamia viestejä ja viitteitä erilaisista kirjoittamisen, yhteisön ja yhteydenpidon tavoista tulee nostaa esiin, jotta näiden Kalevan menneisyyden viestien keronnallinen aspekti saadaan paremmin näkyviin. Eli kuka kirjoitti, missä, miten ja kenelle.

Kuvassa 11. on kokoelman kortti 001, jossa nähdään, miten merimies Väinö on lähettänyt viestin yhdelle ravintolantyöntekijöistä, Elinalle.¹⁸³ Lähetysasetelmasta näkyy, miten vapaa-

¹⁷⁹ Uola 2000, 169.

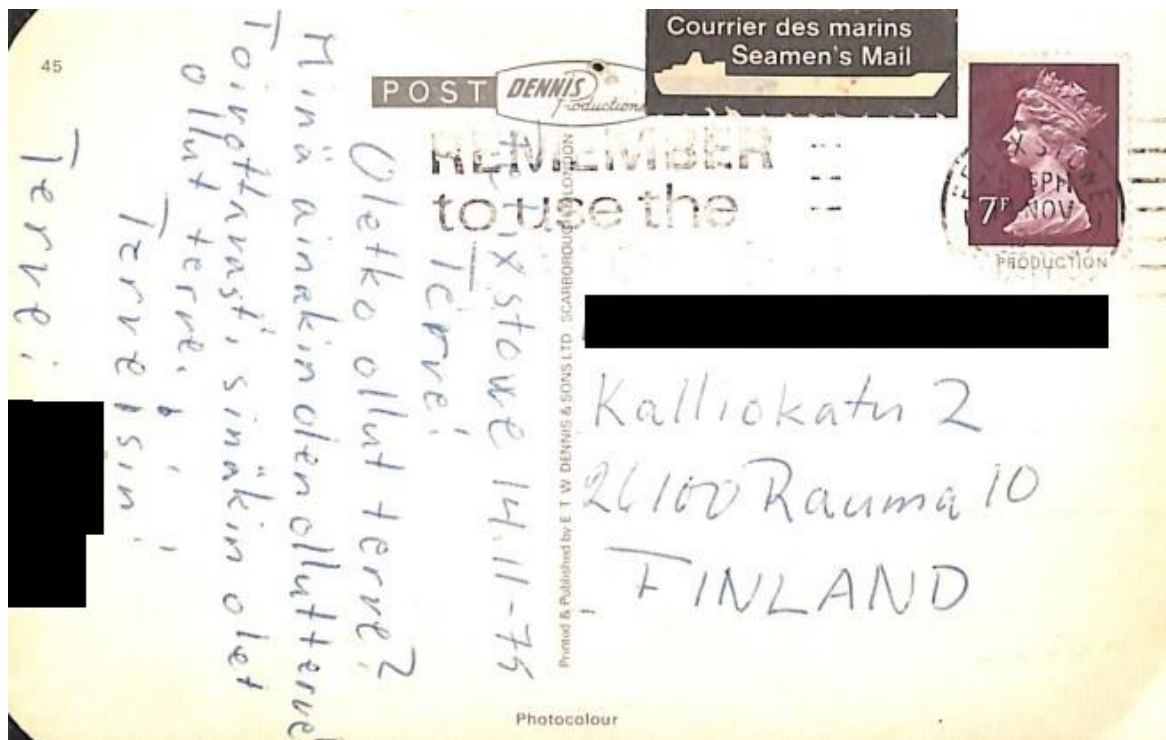
¹⁸⁰ Maunu & Simonen 2010, 88.

¹⁸¹ Saarikoski 2011, 132.

¹⁸² Lisäksi on huomattava historiantutkimukseen liittyvä näkemys siitä, että tutkijalla ei ole ns. viatonta pääsyä aineiston menneisyydessä kertoneiden menneiden henkilöiden kanssa. Lakomäki & Latvala & Lauren 2011 132; Ollila 2010, 66.

¹⁸³ Väinön merimiestäusta on pääteltävissä siitä, että lähetyspaikka Felixstowe on satamakaupunki ja kortissa on lisäksi erikoismerkki, jota käytetään laivapostin yhteydessä. Meriposti, jota myös laivapostiksi kutsutaan viittaa kortin lähteneen laivalta. Tässä postityypissä voidaan käyttää tavallisia leimoja, mutta silloin tällöin erikoismerkkejä on ollut käytössä. Kandaouroff 1973, 73.

aika ja työaika limittyvät Kalevan tilassa. Tämän kortin viesti voidaan nähdä kahden henkilön välisenä toimena, mutta samalla se on mahdollisesti välitetty eteenpäin kortin varsinaisen vastaanottajan, Elinan, kautta. Tämänlaisia suoraan ravintolahenkilökunnalle kirjoitettuja viestejä voidaan tulkita osana yhteisön kommunikaatiota.

Kuva 11. Kortissa 001 nähdään häivähdys huumoria ja ylenpalttista terveisten toistoa. Huumori itsessään on tulkittavissa osoituksena lämpimistä väleistä. Kortti edustaa samalla myös merimieskontekstia, että Kalevan erilaisia kommunikaation piirejä. Kortti 001 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma.

Mahdollisuus tulkita viestien välitystä välikäsien kautta on tutkimuksellisesti antoisa. Se antaa osviittaa siihen, että korttien kirjoittajat ovat tunteneet toisensa tarpeeksi hyvin, että he voivat luottaa viestien kulkevan eteenpäin. Tällöin juuri työntekijät nousevat esille merkityksellisenä osana viestienvälittämisen järjestelmää sen lisäksi, että heillä on ollut valta asettaa ja poistaa kortteja Kalevan seinältä. Samalla heihin itsessään on haluttu pitää yhteyttä ja vahvistaa jo luotuja siteitä. Kuten Eskola on esittänyt, osa postikorttien lähettämiseen luonnetta on se, että kortit olivat luomassa uudenlaisia kytköksiä yksityisten ihmisten ja heidän elinpiirinsä vakiintuneiden suhteiden välille.¹⁸⁴ Viestien välittäminen välikäsien kautta voidaan nähdä tämänlaisen toiminnan osana. Etenkin jos ajatellaan, että terveiset on lähetetty kaikille, kuten on tehty Ainon lähettämässä kokoelman kortissa 065:

¹⁸⁴ Eskola 2001, 63.

Kuva 12. Henkilökunnalle osoitetussa postikortissa pyydetään erikseen työntekijää lähettämään terveisiä kaikille. Näin yhteydenpito laajenee kortin varsinaisen vastaanottajan, henkilökunnan, lisäksi koskemaan laajennettua piiriä, joka tässä tapauksessa voisi olla juuri Kalevan yhteisö. Vaikka terveiset on lisätty jälkikirjoituksena, osoittaa viesti sen, että muutkin yhteisön jäsenet ovat hänen ajatuksissaan viestiä kirjoitettaessa. Kortti 065 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma.

Puhuttaessa korttien erilaisista identiteeteistä ja kytköksistä ei sovi unohtaa ravintolan vahtimestareita, sillä heillä on usein ollut erityinen asema ravintolatyöntekijöinä. Pohls on huomauttanut, että heistä tuli usein asiakkaiden luottomiehiä ja he saattoivat saada kutsuja esimerkiksi yksityisille merkkipäiville. Hän on analysoinut vahtimestarien merkitystä siten, että he olivat ravintolaan saavuttaessa asiakkaiden ensimmäinen kohtaaminen. Heidän tehtävänsä oli määritellä sisään pyrkivän henkilön kunto ja sopivuus ravintolaan erityisesti pukeutumisesta.¹⁸⁵ Vaikka korttien kautta ei ole varmuutta Kalevan pukeutumiskoodista, kokoelmassa on joitain erillisiä mainintoja Kalevan vahtimestareista, esimerkiksi:

”Terveiset portsareille
Toivoo Ake ja Make
PS. Talvi se tuli tännekin
Nähdään kesällä”¹⁸⁶

¹⁸⁵ Pukeutumiseen liittyen vahtimestarit alkoivat 1960-luvulla pitämään varastossa pikkutakkeja ja solmioita vuorattavaksi niille, joiden asu ei ollut vaatimusten mukainen. Pohls 2016, 143.

¹⁸⁶ Kortti 023 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma.

Laakso on esittänyt, että korttien kirjoittamisessa henkilöiden toimijuus paikantuu oletetun alkuperäisyyden sosiaaliseen kontekstiin ja siitä kumpuavaan tulkinnallisuuteen, ei postikortin materiaalisuuteen sellaisena kuin se on tutkijalle.¹⁸⁷ Näin kortit asettuvat sosiaalisen kontekstin kautta vahvasti yhteisön käsitteiden piiriin ja samalla tätä voidaan laajentaa koskemaan muitakin osallisia kuin henkilökuntaa. Vaikka henkilökunta on merkittävä osa yhteisön korttitoimintaa, he ovat myös samalla olleet palkattuja ravintola-alan työntekijöitä. Retrospektiivisesti ei voida olettaa, että työntekijät olisivat viettäneet paljon omaa vapaa-aikaansa Kalevassa, mutta asiakkaat luonnollisesti ovat. Ilman vapaa-aikaa Kalevassa heidän käsityksensä itsestään yhteisön jäsenenä ei olisi voinut kehittyä siihen pisteeseen, että osallistuminen yhteiseen postikortteilutoimintaan on tullut mielekkääksi tavaksi.

Kalevan yhteisön kannalta on merkittävää, että halun lisäksi on oltava myös taloudellisia edellytyksiä viettää aikaa ravintolassa. Merimiehet asettuvat hyvin tähän kontekstiin, sillä korttikokoelman ajankohtana he ovat edustaneet usein hyvin taloudellisesti toimeentulevaa ryhmää. Ei ollut tavatonta, että merimiehen noustessa maihin oli lompakossa esimerkiksi 5000 markkaa.¹⁸⁸ Samanaikaisesti heidän työkuvansa oli erilainen kuin nykyään ja siihen kuului enemmän maissa vietettyä aikaa. Aikalaismerimiesten muistelmissa tuodaan esiin, miten Suomen kauppamerenkulussa 1950–1960-luvuilla silloiset laivat tarvitsivat suuren miehistön ja niiden lastaustapa vaati pitkän satamassa oloajan. Lisäksi on arvioitu, että vuosien 1950–1980 välillä koko maailman meriliikenne seitsenkertaistui,¹⁸⁹ mikä on varmasti näkynyt myös suomalaisten merimiesten määrässä. Tämä taas vaikuttaa suoraan Kalevan asiakaskunnan merimiesosuuteen. Korttikokoelman kannalta on siis olennaista huomioida merimiesten edustus sekä se, mitä yhteisöllisyys on heidän kannaltaan voinut merkitä Kalevassa.

Yleisluonteisesti voidaan todeta, että oman paikan ja oman yhteisön löytämisessä voidaan ajatella olevan jotain vapauttavaa, mikä on omiaan houkuttelemaan henkilön tulemaan samaan paikkaan toistamiseen. Tämä on voinut liittyä osaltaan siihen, miten merimiehet ryhmänä koettiin Kalevan korttien aikana. Helsenius ja Ruotsalainen ovat nimittäneet merimiesten mainetta kaksijakoiseksi. Heitä saatettiin saman aikaisesti pitää jonkinlaisina salaperäisinä maailmanmatkaajina ja silti suhtautua heihin ennakkoluuloisesti.¹⁹⁰ Näin ollen

¹⁸⁷ Laakso 2001, 149.

¹⁸⁸ Nupponen 2017, 40.

¹⁸⁹ Kaukiainen 2008, 415; Varimaa 2009, 7.

¹⁹⁰ Toivo Leikola kuvaili asennetta merimiehiin seuraavanlaisesti: ”Merimiehiä ei myöskään läheskään aina ’kunnan ihmisten’ piireissä arvostettu kovinkaan korkealle. He olivat retkuja ja hampuseja ja ties mitä.

Kalevan tarjoama tila on voinut olla merimiehille erityisen tärkeä. On olennaista huomioida, että tilat muovaavat käyttäjiään, luovat sosiaalisia merkityksiä, jäsentävät ihmisten välisiä suhteita ja osallistuvat näin heidän muotoutumiseensa subjekteiksi.¹⁹¹ Saarikankaan mukaan tilajärjestelyt ovat keskeinen osa ihmisten jakamaa elämismaailmaa, sillä päivittäinen olemassaolomme liikkeeseen ja tapoisiin kuitenkin sijoittuu tilaan. Eli emme elä tilallisessa tyhjiössä.¹⁹² Tämä tilallinen aspekti toimii selittävänä tekijänä sille, miksi Kaleva on itsessään yksi korttien vastaanottaja, eivätkä vain sen sisällä toimineet ihmiset.

Yhteisön ja yhdessäolon motivaation lisäksi korttitoimintaan osallistuminen vaatii myös jonkinasteisen poissaolon, jotta kortteja voidaan lähettää takaisin tähän yhteisön kannalta erityiseen tilaan.¹⁹³ Tämä palauttaa kokoelman merkityksen kohti yleistä havaintoa postikorttien luonteesta, nimittäin viestintä tapahtuu laajemmassa yhteisöllisessä maantieteellisspatiaalisessa viitekehityksessä.¹⁹⁴ Tähän liittyy liikkumisen kannalta sen vastakkainen puoli, eli kotiinpaluu, jota korteissa ilmennetään paikantumisen metodien kautta.

3.2. Paikantumisen merkityksellisyys

Sonja Hagelstam on analysoinut yhteydenpidon merkitystä sen kautta, miten ihmiselle on tärkeä pystyä paikallistamaan toisensa. Ihmisiä ajatellamme sijoitamme heidät johonkin fyysiseen paikkaan, sillä heidän hahmottamisensa vaikeutuu ilman määrättyä taustaa. Tällöin ihminen olisi abstrakti ja persoonaton.¹⁹⁵ Paikantumisen avulla ikään kuin tuodaan esille se, että poissaolon aikanakin henkilö on edelleen olemassa, vaikka ympäristö poikkeaa totutusta. He ovat kirjoittaessaan muualla, mutta haluavat samalla ilmaista missä ja milloin.

Postikorteissa tätä kirjeidenkirjoittamisen taktiikkaa käytetään usein. Tainion mukaan korttien alkuihin sisällytetään paikanmääre tai muu paikallissijainen ilmaus ja usein matkakohteen kuvauskin.¹⁹⁶ Kirjoittamispaikkaa ei kuitenkaan välttämättä tarvitse ilmaista kortissa, sillä se on nähtävissä korttien kuva-aiheista tai suoraan viestiosuudesta. Tainion mukaan on tyyppillistä, että paikka merkitään vain silloin, kun kortti lähetetään odotusten vastaisesti

Tällaisen arvostelun täytyi kuitenkin olla ehdottomasti ja kokonaan väärin, sillä tosiasia lienee, ettei retkusta koskaan voinut tulla merimiestä, sillä jos hänestä kaikesta huolimatta tuli merimies, ei hän enää ollut mikään retku, sillä siksi kovaa ja kurinalaista oli purjelaiivassa palvelevan merimiehen ammatti.” Helsenius & Ruotsalainen 2020, 97.

¹⁹¹ Saarikangas 2002, 54–55.

¹⁹² Saarikangas 2002, 55.

¹⁹³ Hapuli ja Leskelä-Kärki ovat esittäneet, että poissaolo on edellytys kirjeiden kirjoittamisessa. Hapuli & Leskelä-Kärki 2011, 201.

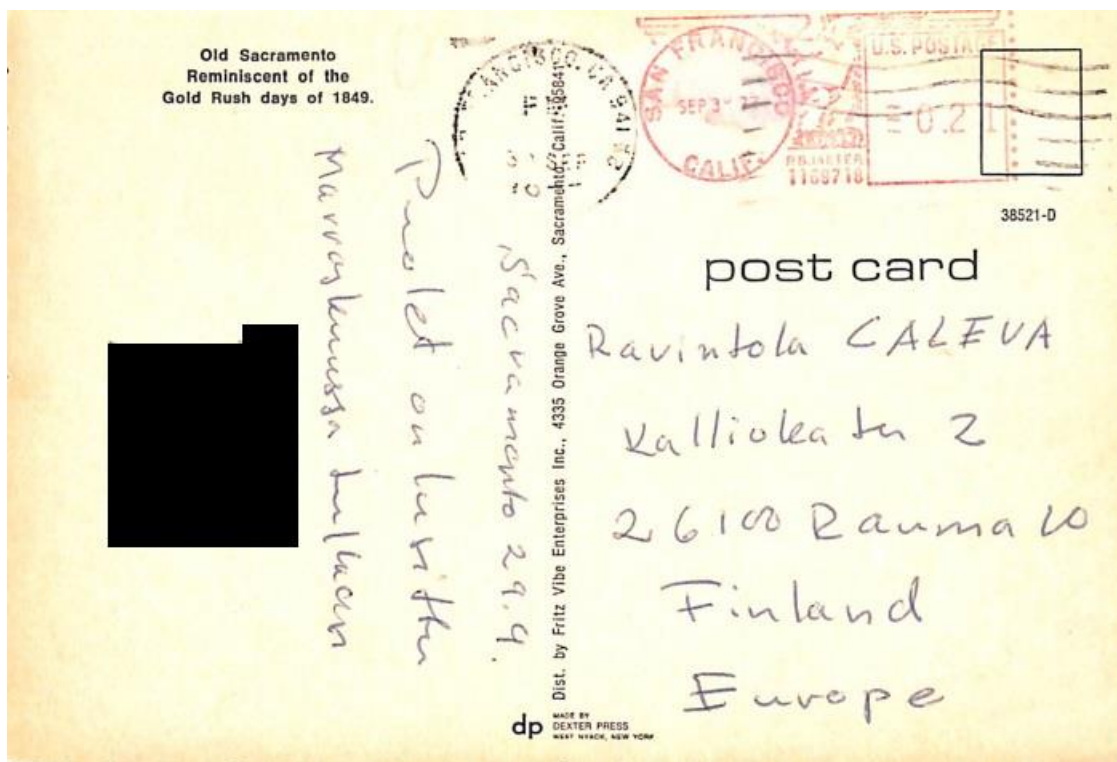
¹⁹⁴ Eskola 2001, 65–66.

¹⁹⁵ Hagelstam 2011, 316.

¹⁹⁶ Tainio 1999, 98–99.

muualta kuin kotoa.¹⁹⁷ Tämä huomio tekee hyvin mielenkiintoiseksi sen, että Kalevan korttikokoelmassa paikan mainitseminen eli paikantuminen on monesti läsnä.

Oletusarvoisestihan viestin lukevat henkilöt Kalevassa kyllä tietävät, ketkä ovat työmatkoilla tai lomalla kullakin hetkellä. Eli korttitoiminnassa paikantuminen asettuu osaksi kirjoittajan tekemiä valintoja, kuten Jyrkin kortissa Kalevaan:

Kuva 13. Jyrkin kortissa näkyy selvästi ilmaistu missä ja milloin merkintä. Tässä tapauksessa 29.9. Sacramentossa. Postileima ajoittaa kortin vuoteen 1977. Viestiosuus ilmaisee myös epämääräisellä ajanmäärällä takaisin palaamisen hetken olevan joskus marraskuussa. Tämä sijoittuu usean kuukauden päähän kortin kirjoitushetkestä, jolloin Jyrki on ehtinyt varmasti liikkua muidenkin satamien kautta. Kokoelmassa on myös kortti samalta vuodelta, joka osoittaa Jyrkin jatkaneen viestiketjua saman työmatkan aikana.¹⁹⁸ Kortti 002 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma.

Koska tämänkaltaiset kirjoittajien valinnat, sekä tietysti postikortit itsessään, ilmentävät henkilöiden toimijuutta, korttitoiminnan muotojen hahmottamisen osana ovat myös erilaisten merkitysten tulkinnat. Tällöin pohditaan, mitä merkityksiä kirjoittajat ovat antaneet toiminnalleen.¹⁹⁹ Kokoelman tulkinnan kannalta merkitys palautuu aina korttien kirjoittamiseen ja niiden omaan kieleen. Mikko Lehtonen on tulkinnut asiaa siten, että kielen perustava tunnusmerkki on merkitysten moneus. Tähän kuuluu se, että kielelliset tekemme

¹⁹⁷ Tainio 1999, 97.

¹⁹⁸ Kortti 002 RMM2010 80. Viestiketju jatkuu kortissa 029, jolloin Jyrki pyytää tuopin olutta paluupäiväksi 22.11.2977. Kortti 029 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma.

¹⁹⁹ Laitinen 2004, 7.

astuvat merkitysten paljouteen ja tulevat tulkituksi yhteydessä muihin merkityksiin, joista meillä ei lausumien tuottajina välttämättä ole aavistustakaan.²⁰⁰ Kuitenkin kielitekojen, joita postikortitkin ovat, taustalla on usein halu kertoa jotain tarkoituksenmukaisesti.²⁰¹ Tämä sopii yhteen havaintoon siitä, miten kirjoittaminen ilmaisee halua kontrolloida poissaoloa ja palauttaa subjektin läsnäolo.²⁰² Tämä näkyy selkeästi paikantumisen kautta. Paikantumista pohdittaessa on luontevaa avata laajemmin tätä ilmiötä osana Kalevan postikortteilijoiden harjoittamaa korttistrategiaa, sekä sitä, miten se ilmenee ja samalla on ilmenemättä kokoelman muissa korteissa. Kaikissa korteissahan ei ilmene paikantumisen elementtiä laisinkaan.

Lehtonen on esittänyt, että tekemämme tekstit voivat toimia monessa eri funktiossa. Sama teksti voi merkitä eri asioita tai olla merkitsemättä mitään. Tämä on riippuvaista tilanteesta ja tekstien lukijoista.²⁰³ Tämä sopii yhteen Ollilan käsitykseen merkityksistä. Hänen mukaansa ”merkitykset eivät ole pysyviä eivätkä ne muodosta staattista järjestelmää, vaan jokainen teko ja toiminta luo uudestaan merkityksiä, jolloin niihin sisältyy muutoksen mahdollisuus.”²⁰⁴ Tällöin tutkija joutuu pohtimaan, mitä vaihtoehtoja menneisyyden toimijoilla on ollut ja miksi he ovat päätyneet tiettyihin valintoihin.²⁰⁵ Vaikka kortit osoittavat yhteisöllisyyden olemassaoloa, korttien kirjoittajat ja lähettäjät toimivat siinä kontekstissa yksilöllisinä toimijoina, jotka tekevät valintoja osin tietoisesti ja osin tiedostamatta. Tällöin toimintaa on voitu halutessa muuttaa aina uudestaan ja uudestaan korttien kirjoittamisen yhteydessä. Kuten Ollila on sanonut; ihminen on merkityksiä tuottava ja merkityksiä käyttävä toimija.²⁰⁶ Kirjoittaminen on toimintaa ja siten muutoksenalaista, mutta silti siissä toistuvat tietyt viestityypit. Toistuvat teemat korteissa mahdollistavat sen, että niiden voidaan ajatella kertovan jotain yleistä postikorttien kirjoittamisesta ja siihen valikoituneista toiminnan tavoista, ainakin tämän yhden ryhmän kannalta.

Vaikka paikantumisella postikortin lähettäjä on kirjaimellisesti viitannut siihen, missä hän on ollut sillä hetkellä, kun hän on halunnut muistaa Kalevan yhteisöä, se tarjoaa myös

²⁰⁰ Lehtonen (1996) 2004, 52.

²⁰¹ Irannon mukaan tällöin kysymys ei ole vain sattumanvaraisesti syntyneiden lausumien joukosta. Iranto 2011, 145.

²⁰² Hapuli ja Leskelä-Kärki ovat esittäneet tämän ajatuksen kirjeidenkirjoittamisesta, mutta egodokumenteina ajatus on sovellettavissa myös postikortteihin. Hapuli & Leskelä-Kärki 2011, 201.

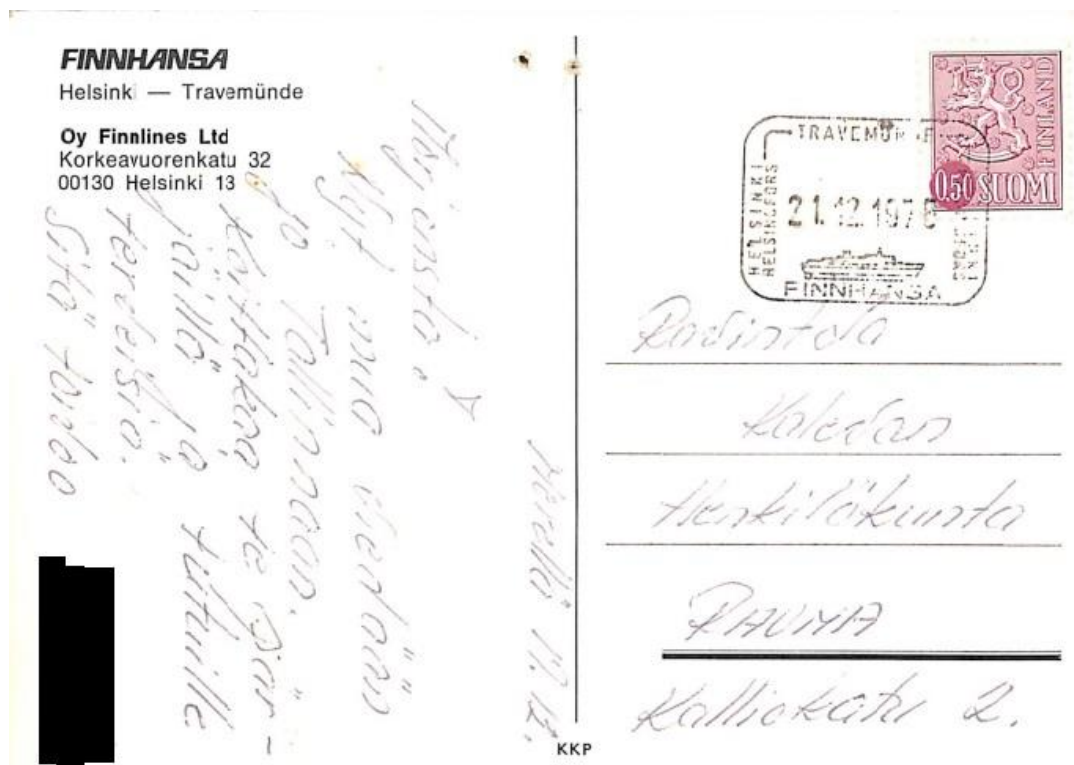
²⁰³ Lehtonen (1996) 2004, 187.

²⁰⁴ Ollila 2010, 72.

²⁰⁵ Ibid.

²⁰⁶ Ollila 2010, 76.

näkemyksen siihen, minkälaisia merkityksiä paikantumiseen liittyy. Paikantuminen on joissain tapauksissa niin olennaista, että se ilmaistaan hyvinkin abstraktilla tasolla, kuten Mikko on kirjoittanut henkilökunnalle lähetetyssä viestissä vuodelta 1978, jonka viestiosuuden hän aloittaa ilmoittamalla missä ja milloin:

Kuva 14. Mikko ilmaisee heti kortin alkuun olevansa ”Merellä” Hän jatkaa kertomalla, minne hän on seuraavaksi suuntaamassa. Tämä on kokoelman ainoa kortti, jossa on ollut käytössä laivayhtiön oma postileima. Kortti 039 RMM2020 80.Rauman merimuseo,

Mikon kortin kautta huomataan, että paikantumisena voidaan tavallaan nähdä myös työn mainitseminen. Joissain korteissa merimiehet kertovat millä laivalla he ovat juuri sillä hetkellä töissä tai minne päin he ovat suuntaamassa. Vastaavasti lomakortit ilmaisevat paikkansa vapaa-ajan vieton kautta.²⁰⁷ Kaksi lomailijaa kirjoitti Kalevaan näin:

”Napapiiri 12.3–75

Terveiset täältä Lapista. Olen täällä talviloma aikaan käymässä vähän kalassa ja hyvin kalaa tuli. Koitin myös Norjassakin kalasijoilla. Täällä on tiet liukkaat kuin peili. Sano tytöille terveisiiä. Terveisin Sara ja Doris”²⁰⁸

²⁰⁷ Tainio onkin huomauttanut, että lomakorteissa kerrotaan monesti selkeästi, että kyseessä on nimenomaan lomalta lähetetty kortti. Tainio 1999, 90.

²⁰⁸ Kortti 028 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma. Lähettäjästä ei pysty luotettavalla tavalla arvioimaan, olivatko he asiakkaita vai työntekijöitä. Kortti on kuitenkin osoitettu henkilölle, jonka olen muiden korttien kautta tulkinnut Kalevan omistajaksi.

Vaikka molemmat kortit ilmaisevat paikantumista omilla tavoillaan, niiden käyttötapa on erilainen. Lehtonen onkin havainnut, että käyttötapa on keskeinen kontekstuaalinen tekijä, silloin kun muodostetaan erilaisia merkityksiä.²⁰⁹ Kortit ovat tekoja, mutta myös artefakteja ja lukemisen kohteita. Voisikin sanoa, että korttien lukemisessa sekä kirjoittamisessa ei ole koskaan kyse vain tulkinnasta, vaan myös erilaisista käyttötavoista. Tekstit asettuvat tällöin eri tavoin osaksi lukijoidensa elämäkäytänteitä.²¹⁰ Tämä antaa selityksen sille, miksi kortit ovat sisällöllisesti niin monialaisia; kirjoittajat elävät erilaisissa elämäntilanteissa ja asettavat, sekä tuottavat korteissa monia erilaisia merkityksiä.

Alasuutari on kirjoittanut, miten merkitystä tulkitsevan tulee rekonstruoida toimijoiden yhteinen merkitysmaailma tai viitekehys, jotta voi löytää keskustelun sisäisen mielen. Tätä selittämisen tyyppiä voidaan nimittää *merkitysyhteyksien rekonstruoimiseksi*.²¹¹ Tällöin Kalevan kortit näyttävät havaintoyksikköinä, joiden kautta voi tuoda esiin havaintoja siitä, miten kortit itse kertovat ja selittävät ympäröivää todellisuuttaan. Alasuutarin mukaan suurta havaintoyksikkömäärää analysoitaessa selvät kvantitatiiviset yhteydetkin käyvät ainakin heikkoina johtolankoina, vaikkei koko ratkaisua voi niiden varaan rakentaa. Tällöin lopullisen tutkimustuloksen ratkaisee se, miten toimiva *paikallinen selitys* on ja miten relevantti se näyttää olevan selitettäessä muutakin kuin kyseistä aineistoa.²¹²

Eli Kalevan korttikokoelman merkitysten tulkintojen tulee sopia myös laajempaan postaalisen kulttuurin ilmiöön, jonka osana se toimii. Tätä paikallista selitystä olen jo kontekstualisoinut esittämällä huomioita ympäristön vaikutuksista, mutta korttikokoelman kokonaisuuden kannalta on hyvä esittää yleisluonteisia laskelmia korttien sisällöistä, joiden tukena käytetään viittauksia korttien sisältöihin. Näin aineisto saa oman äänensä. Samalla kuvallisten esitysten kautta voidaan käsitellä suurta informaation määrää ja tuoda ilmi yhteisöllisyyttä ja paikantumista koskevia havaintoja. Tämä sopii myös käsitykseen siitä, miten kokonaisuuden jäsentämisen apuna voidaan laadullisessa tutkimuksessa käyttää aineistoja kuvaavia määrällisiä luonnehdintoja.²¹³

Kalevan korttikokoelman sisällöllisissä analyysissä olen aluksi käyttänyt laskennan yksikköinä ajallista ilmaisua, paikantumista ja kotiinpaluuta. Nämä viestiosat löytyvät useista

²⁰⁹ Lehtonen (1996) 2004, 194–195.

²¹⁰ Lehtonen 2004, 197

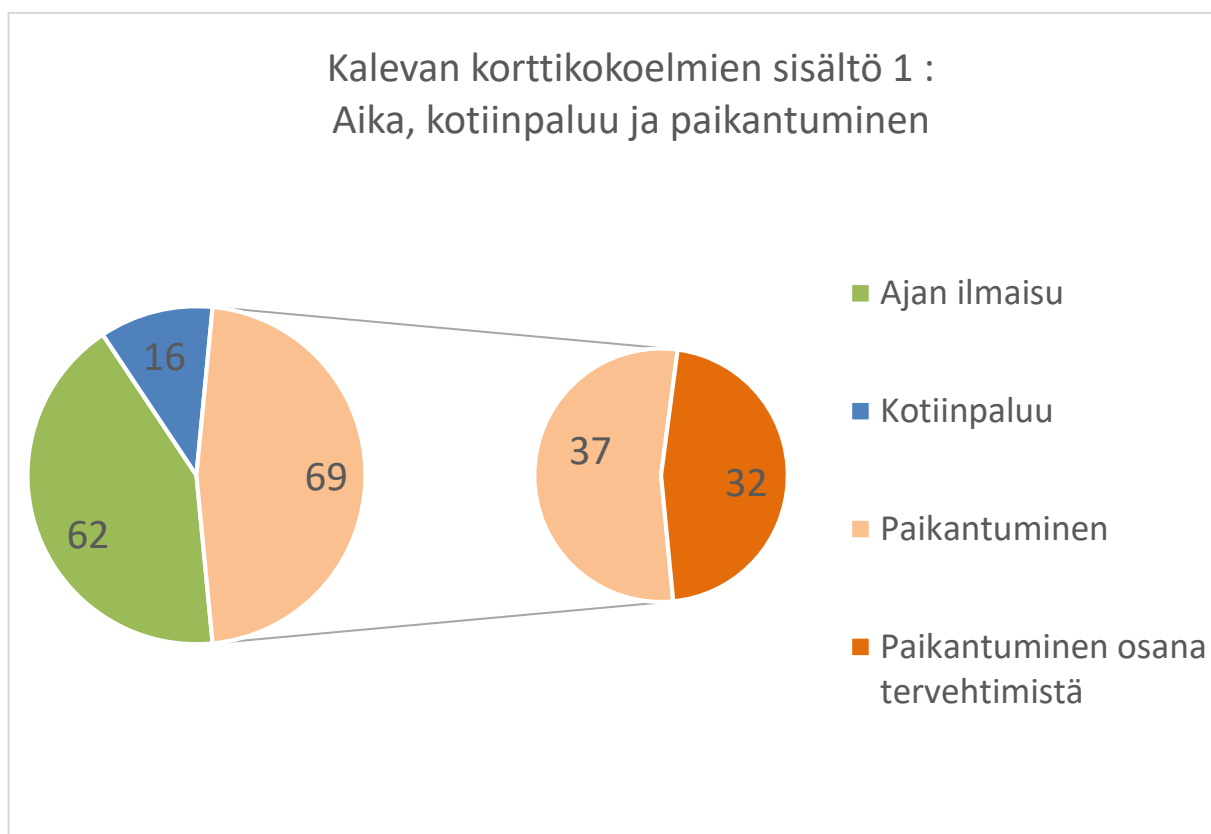
²¹¹ Alasuutari 1993, 28.

²¹² Alasuutari 1993, 172.

²¹³ Iranto 2011, 143.

korteista ja monet kirjoittajat ovat käyttäneet niitä samanaikaisesti.²¹⁴ Tämä on yhteneväistä Lehtosen havainnon kanssa, miten yksi ja sama teksti voi toimia monessa eri funktiossa.²¹⁵ Viestien päällekkäisyys ilmentää jo omalla tavallaan korttikokoelman merkityksien moninaisuutta, mutta havaintomäärien kannalta se tekee aineistosta haastavan. Olen käyttänyt tiettyjen korttivalintojen, eli siis viestinnänvalintojen, esiintyvyyden määrää merkinä siitä, että ne kertovat jotain myös siitä, mitä on *haluttu* ilmaista. Tämä mahdollistaa sen, että kortteja sisältöineen voidaan ajatella tarkoituksenmukaisena toimintana, kuten Iranto on esittänyt. Samanaikaisesti valintani ilmentää Irannon näkemystä siitä, miten tämä tulkinta edustaa sitä, miten tutkijana olen aineiston käsittänyt.²¹⁶

Korttiaineiston sisällöllistä huomioista saadaan luotua seuraavanlainen kaavio, jossa ilmaistaan kappalemääräisesti korteista tekemäni havainnot:

Kuva 15. Tässä kuviossa olen valinnut laskennanyksiköiksi ne ilmaisut, joita korteissa esiintyy laajasti. Näitä ovat ilmaisut ajasta, paikasta, kotiinpaluusta ja paikantumisesta. Kokoelman korteissa paikantumisen ilmaisuja esiintyy yhteensä 69 maininnan verran. Samalla paikantuminen voidaan nähdä kaksijakoisena siten, että ilmaisut voivat olla yksittäisiä paikannimiä, mutta paikantumista voidaan ilmaista myös yhtenä terveisten lähettämisen osa-alueena. Kuva: Senna Levonen 2023.

²¹⁴ Tämän vuoksi kuviossa ilmenee 149 havaintoyksikköä, vaikka korttien määrä on 115.

²¹⁵ Lehtonen (1996) 2004, 187.

²¹⁶ Iranto 2011, 143, 145.

Kuviossa *ajan ilmaisu* tarkoittaa Tainion esittämää postikorttien elementtien vakiintunutta osaa, eli päiväystä, jolloin ilmoitetaan aika. Näitä mainintoja on korteissa yhteensä 62 kappaletta. Havainto sopii yhteen sen kanssa, että ajalliset ilmaisut ovat osa perinteistä postikorttikommunikaatiota, jota olen kutsunut myös tapakulttuuriksi. Tainio on kuitenkin omassa mallissaan asettanut tämän korttielementin yhteiseksi paikan ilmaisun kanssa.²¹⁷ Kalevan korteissa ei kuitenkaan aina ilmaista paikkaa päivämäärän kanssa, jolloin on tarpeellista erottaa paikanilmaisut, eli *paikantuminen*, omaksi osakseen, vaikka ajan ilmaisuja voidaan käyttää paikantumisenkin yhteydessä.

Tätä erottelua vahvistaa se, että paikantuminen voidaan jakaa erikseen yhden sanan ilmauksiin kirjoituspaikasta sekä niihin paikantumisiin, jotka ilmenevät korttien viestisisältöjen, erityisesti terveisten lähettämisen kautta. Ero viestisisällöissä on näiden kahden välillä selkeä. Esimerkiksi yhden sanan mukainen paikantuminen on voitu ilmaista näin:

”Tukholma 14.1.76

Kylmää on ja ruotsalainen kalja on kallista. Terv. Joppe.”²¹⁸

Tässä Joppen viestissä ilmaistaan aika ja paikka, jolloin olen eritellyt ne kuviossa erikseen ajan ilmaisun ja paikantumisen kategoriaan. Onkin niin, että useiden korttien viestisisällöt ja siten myös niiden merkitykset ovat osin päällekkäisiä. Erityisesti *paikantuminen osana tervehtimistä* ja terveisten lähettämistä on usein samanaikaista muiden viestinnän keinojen kanssa. Tämän näkee esimerkiksi Pertin viestistä Los Angelesista, jossa sisällöllisesti voidaan erottaa ajan ilmaisu, paikantuminen sekä paikantuminen osana tervehtimistä:

”8.1.76 Los Angeles

Heissan? Tervehdys sinne talven pimeyteen täältä losiksestä ja hyvää vointia sinne Kalevaan. T.VOO Pertti M/S Tuira”²¹⁹

Tässä tulkinnassani paikantuminen ikään kuin muuttuu tervehtimisen osaksi silloin, kun se ilmaistaan spesifistä paikasta tervehtimisen kanssa yhdessä. Näin Pertti on tehnyt sanoessaan ”tervehdys täältä losiksestä.” Yksittäin tulkittuina nämä osiot voidaan nähdä osana traditionaalista postikorttivistä kuten Tainio on esittänyt, mutta niiden merkitys Kalevan kirjoittajien toimintaa havainnoissa on olennainen osa korttikokoelman kokonaisuuden analyysia. Alasuutarin mukaan tämän suuntaiset kvantitatiiviset laskelmat ovat

²¹⁷ Ks. Tainion Kuvio 1. Johdannossa.

²¹⁸ Kortti 073 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma.

²¹⁹ Kortti 036 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma.

käyttökelpoisia osana kvalitatiivisista analyysia, jolloin pyrkimyksenä on muotoilla aineistoon päteviä sääntöjä.²²⁰ En silti väitä, että postikortit muodostaisivat säännönmukaisen kokonaisuuden. Sen sijaan voitaisiin ajatella, että korttikokoelman sisältö tarjoaa toiston kautta esimerkkejä siitä, mitkä postikortteilijoiden tekemistä valinnoista ovat muuttuneet pysyviksi osiksi korttitoimintaan osallistumisen merkityksiä. Ne ilmentävät kirjoittajien tekemiä valintoja, olivat ne sitten tiedostettuja tai ei. Alasuutari puhuu havaintoja yhteen liittävästä formuloinnista, jolla viitataan siihen, miten yksilöt yhdistyvät tietyn kulttuurin kokonaisuuteen.²²¹ Tällöin sisällölliset laskennan yksiköt asettuvat todistusvoimaiseksi havainnoinniksi Kalevan kortteilukulttuurista ja yleisemmällä tasolla postaalisesta kulttuurista.

Korttikokoelman 115 korttiyksiköstä 62:ssa käytetään jollain tavalla ajallista ilmaisua, kuten päivämäärää. Kalevan korttikokoelmassa ei kuitenkaan aina ilmoiteta paikkaa, sillä kuten Tainio on huomauttanut, paikka saattaa ilmetä korttien viesteistä tai kuvasta.²²² Hyvänä esimerkkinä tästä toimii Päivin korttitoiminta. Esimerkiksi kortissa 032 hän kirjoittaa:

”27.1.77.

Hei taas. Sanokaa Kyllikille kans terveisiä ja muille tutuille. mulla pyyhkii hyvin.

T: Päivi.”²²³

Itseasiassa Päivin kaikista korteista puuttuvat paikanmääreet, mutta päiväyksen hän on lisännyt suurimpaan osaan. Tämä viittaa siihen, että hänen viestintävalintaansa on kuulunut luottaminen siihen, että paikantuminen tapahtuu kuvapuolen kautta. Lisäksi vaikka Päivi osallistui korttitoimintaan aktiivisesti, hän on vähäsanaisempi verrattuna moniin muihin postikortteilijoihin. Usein hän on yksinkertaisesti laittanut viestiksi päivämäärän ja viestinä ”T: Päivi.”²²⁴ Mutta samanaikaisesti Päivi käyttää myös *kotiinpaluuseen* liittyviä ilmauksia.²²⁵

Kotiinpaluun ilmauksia käytetään yhteensä 16 kortissa, mikä on yllättävän vähän kokoelman kokoon nähden. Toisaalta kuten on jo tiedossa, käytössäni oleva kokoelman on fragmentaarinen. Näkisin silti, että kotiinpaluu voidaan nostaa osaksi merkitysyhteyksiä, sillä kotiinpaluu asettuu osaksi paikantumisen merkitystä. Paluuta takaisin Kalevaan ei voi olla ilman muualla olemista ja siten myös toisaalle paikantumista. Myöskään tämänlaisia

²²⁰ Alasuutari 1993, 24.

²²¹ Alasuutari 1993, 24.

²²² Tainio 1999, 97.

²²³ Kortti 032 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma. Kortti on lähetetty Kalevaan Ranskasta.

²²⁴ Tämänlaisia ovat esimerkiksi kortit 012, 042, 054 ja 081 RMM 2010 80. Rauman merimuseo, Rauma.

²²⁵ Kortit 075 ja 078 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma.

tulevaisuuteen viittaavia viestiosioita ei juuri käytetä ilman ajallisia tai paikantumiseen liittyviä ilmauksia.²²⁶ Kotiinpaluun ajanmääreet ovat monissa korteissa epämääräisiä, esimerkiksi ”kohta tullaan”²²⁷ ja ”olen tulossa kotiin.”²²⁸ Nämä 16 korttia ovat kaikki tulkittavissa merimiesten lähettämiksi korteiksi niiden viestisisältöjen, sekä lähetyspaikkakuntien perusteella. Tämä asettaa merimiehet paikantumisen kannalta erilaiseen kategoriaan kuin työntekijät. Esimerkiksi Pertti kirjoitti Kalevaan vuonna 1977:

Ponce 15.3.

M/S Visko Reefer (Ex-Keppo) Hei! Terveiseni Puerto Ricosta! Lähdemme täältä Italiaan. Emme olekaan ollut euroopassa neljään kuukauteen. Jään luultavasti jo nyt pois joten pian nähdään. Hyvää kevät-talvea kaikille
Terveisin: Pertti”²²⁹

Tässä Pertin kortissa ilmenee kaikki edeltävässä kuviossa esittämäni sisällölliset osiot. Pertti paikantaa itsensä Poncen kaupunkiin sekä samanaikaisesti Visko Reefer -alukselle. Tämän jälkeen hän yhdistää tervehtimisen osaksi paikantumista lähettämällä terveiset Puerto Ricosta Lopuksi hän vielä ilmaisee, vaikkakin väljällä tavalla, kotiinpaluun olevan edessä. Nämä osin epämääräiset paluuilmaisut voivat liittyä suoraan merellä työskentelyn olosuhteisiin tai siihen, ettei Kaleva ole kirjoittajan ensimmäinen kotiinpaluun kohde. Löyhät ilmaisut vapauttavat velvoittavista sitoutumisista, joita henkilö ei ehkä olisi pystynyt pitämään. Samalla tulee myös huomioida, että kun meriltä paluumatkaa tekevä asiakas lähettää kortin, jossa hän ilmoittaa tulevansa ”kotiin”, ei ole varsinaista perustetta olettaa, että hänen kotinsa on Raumalla. Koti voi myös olla rakastava, humoristinen nimitys Kalevalle. Tätä ajatusta vahvistaa se, että kokoelmassa esiintyy muitakin lempinimiä Kalevalle, kuten ”Grand Hotel Kaleva” ja ”Kansanravitsemusliike Kaleva”.²³⁰

Kun mietitään kotiinpaluuta, voitaisiin paikallisen selityksen tasolla esittää, että merimiesten kannalta Kaleva edustaa vapaa-aikaa, siinä missä se on ollut toisille työpaikka. Tällöin kotiinpaluusta puhuminen on ilmeisesti ollut tälle ryhmälle mielekkäämpää, vaikka se on samalla ihan yhtä hyvin voinut ilmentää muualta opittuja kirjoittamisen malleja. Kalevan

²²⁶ Ainoastaan kahdessa kotiin paluuseen liittyvässä korteissa ei erikseen viitata kirjoitusaikaan tai paikkaan. Oletusarvoisesti paikantuminen on tällöin tapahtunut kortin kuvapuolen kautta. Kortit 23 ja 106 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma.

²²⁷ Kortti 080 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma.

²²⁸ Kortti 078 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma.

²²⁹ Kortti 101 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma.

²³⁰ Kortit 079, 090 ja 073 RMM2010 80. Rauman merimuseo Rauma. Muita kokoelmassa käytettyjä lempinimiä ovat Caleva, Ravitsemusliike Caleva, Kauppa- ja merenkuluravintola Kaleva, Intiimiravintola Kaleva sekä Kauppa- ja teollisuusravintola Kaleva. Kokoelman kortit 002, 008, 026, 035, 037, 068, 086, 095, 102 ja 107 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma.

ympäristömerkitystä merimiehille korostaa kuitenkin myös se seikka, että työntekijälle korttitoimintaan osallistumisen jälkeinen aika on kuitenkin merkinnyt paluuta työhön. Tällöin kotiinpaluun tekstit jäävät helposti uupumaan. Kokoelmassa on kahdeksan korttia, joista voi varmuudella sanoa niiden ilmentävän työpaikkakorttiperinnettä, eli otanta ei ole suuri koko kokoelmaan nähden.²³¹ Toisaalta näissä yhdessäkään ei ilmaista paluupäivämääriä. Tainio ei ole omassa tulkinnassaan nostanut esiin tämänlaista huomiota työpaikkakorteista, mutta tämä selittyy osaksi sillä, että Tainion tutkima aineisto on uudempaa.²³² Kalevan korttikokoelma puolestaan edustaa matkailun alkanutta nousukautta, mutta 1960- ja 1970-lukujen kontekstissa se on ilmennyt enemmän kotimaanmatkailuna. Voidaan myös ajatella, että paikalla olevat työntekijät, jotka ovat olleet vastaanottamassa lomailijoiden kortit, ovat varmasti olleet tietoisia toistensa loma-ajoista. Tällöin paluupäivämäärät eivät ole tämän postikortteilyryhmän kautta niin merkittäviä kuin merimiesten.

Kotiinpaluu nostaa toistamiseen Kalevan tilallisen vaikutuksen osaksi korttikokoelman merkitysyhteyksiä. Tilan merkityksen voikin ajatella muotoutuvan sekä tietoisesti että eittietoisesti tilaa käytettäessä.²³³ Tällöin kokoelman kannalta erottelu työyhteisön tilaan ja vapaa-ajan tilaan nousee korteissa ilmenevien paikantumisen ilmaisujen kannalta merkitykselliseksi. Vaikka elinolot vaikuttavat työn ja vapaa-ajan määrään sekä ajoittumiseen,²³⁴ henkilö itse tekee valintoja sen suhteen missä ja kenen kanssa tämä työaika sekä vapaa-aika tapahtuu. Tämä itsessään on merkityksenantoprosessia, sillä kuten Laitinen on huomauttanut: tila on yleinen, mutta paikka on erityinen.²³⁵ Tämä huomio ikään kuin vahvistaa käsitystä siitä, miten olennainen osa paikantuminen on Kalevan korttitoiminnalle.

Palatessaan Kalevan vaikutuspiiriin, henkilön paikantuminen on siirtynyt korttiympäristöstä fyysisen tilaan Kalliokadulle ja hän on ikään kuin palautunut korttien ylläpitämästä tietynlaisesta liminaalitulasta taas haluttuun ympäristöönsä. Hän on saapunut paikalle. Tämä lähiympäristön vaikutus on osa merkitysjärjestelmää. Tähän kuuluu ajankäytön vaikutus, sillä on loogista ajatella, että tullakseen osaksi yhteisöä, henkilön on täytynyt investoida omaa aikaansa tilassa olemiseen. Tämä on erityisen merkityksellistä naisten kohdalla.

²³¹ Näitä ovat kokoelman korit 041, 046, 055, 058, 060, 066, 083 ja 091 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma.

²³² Silläkin voi olla vaikutusta, että Tainio on tutkinut akateemista työpaikkayhteisöä, jonka aineistossa on ollut paljon työyhteisön konferenssimatkoja. Tainio 1999, 91. Koska tämä matkustuksen kategoria on hyvin erilainen, kuin Kalevan korteissa, suoria päätelmiä paluupäivämäärien eroavaisuuksista on vaikea tehdä.

²³³ Saarikangas 2002, 67.

²³⁴ Mustonen, Metso & Mäkelä 2010, 55.

²³⁵ Laitinen 2004, 7.

Historiallisesti on huomioitu, että lisääntynyt ajankäyttö kodin ulkopuolella on luonut naisille sellaisia ihmissuhteita, jotka eivät perustu kotiin, perheeseen tai naapurisuhteisiin ja joita on ylläpidetty myös juomisen äärellä.²³⁶ Tämän on mahdollistanut myös korttien aikaväliin sijoittunut ravintoloiden pidentyneet aukioloajat. Sillä oli ylipäänsä vaikutusta siihen, miten suomalaisten alkoholinkäyttö siirtyi myöhemmäksi.²³⁷ On arvioitu, että vuonna 1976 lauantai-iltana kello kahdeksan ja yhdeksän välillä jopa joka kuudes suomalainen oli niin sanotusti lasi kädessä²³⁸ Yleisen ilmiön lisäksi juomatavat itsessään ovat osa lähiympäristön vaikutusta, sillä ympäristö vaikuttaa yksilötasolla ihmisten juomiseen yleisen juomiskulttuurin ohella.²³⁹ Tämän paikallisen ja ajallisen muutoksen voi havaita Kalevan kokoelmassa olevien alkoholiviittausten kautta etenkin niissä kohdin, kun kirjoittajat ovat olleet naisia. Esimerkiksi:

”7.6.76

Hei taas täytyy vähän kehua että kyllä teillä on Halpa Kalja täällä kun oltiin Maissa Ravintolassa niin yksi kalja makso suomen rahassa 19mk. Heinä kuussa tavataan. T. Päivi”²⁴⁰

”Ihoa vaan siirrellään paikasta paikkaan, mut Kalevaan päin ei tippaakaan. Jälleen näkemisen toivossa elää Kyllikki, vielä toistaiseksi. Mutta hyvin huonona. Ja janoisena!”²⁴¹

Samalla tulee huomioida se, että joissain yhteyksissä alkoholinkäyttö on integroitu tai alisteinen osa muuta toimintaa kuten sosiaalista kanssakäymistä. Tällöin sen kuluttaminen palvelee varsinaista toimintaa sille alisteisena elementtinä.²⁴² Kalevan ravintola-aspektin huomioiden voidaan esittää, että juominen on palvellut sosiaalista elementtiä, jolla vahvistetaan yhteisöllisyyttä. Yhteisöllisyyttä puolestaan on jatkettu korttien avulla poissaolon aikana, jotta tämä yhteys ei vaarantuisi.

Viestisisältöjen määrällisen analyysin kautta Kalevan korttikokoelmassa ajanilmauksia ja kotiinpaluuta olennaisemmaksi osaksi yhteydenpidon taktiikaksi asettuu terveisten lähettäminen, joka on useissa korteissa samanaikaisesti osa paikantumisen elementtiä.

Nimitän tätä edellä esitetystä kaaviosta nimellä *paikantuminen osana tervehtimistä*. Tähän

²³⁶ Mäkelä, Tigerstedt & Mustonen 2010, 289–290.

²³⁷ Tämä aukioloaikojen myöhentyminen tapahtui 1970-luvun aikana. Mustonen & Österberg 2010, 79.

²³⁸ Tästä osuudesta valtaosa edusti kotona tapahtuvaa juomista. Simpura 1983, 90. Tämä toisaalta ilmentää sitä, miten Kalevan merkitys kortteilijoiden yhteisenä tilana ja paikkana oli erityinen valtaväestöön verrattuna.

²³⁹ Mäkelä ja Mustonen käyttävät artikkelissaan nimenomaan termiä lähiympäristön vaikutus. Mäkelä & Mustonen 2010, 204.

²⁴⁰ Kortti 005 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma.

²⁴¹ Kortti 003 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma. Kortti on vuodelta 1975.

²⁴² Mäkelä, Tigerstedt & Mustonen 2010, 283.

kategoriaan asettuvia korttityksiköitä on kokoelmassa 32 kappaletta. Tämä antaa osviittaa siihen, että tämä terveisten lähettäminen osana paikantumisen elementtiä on Kalevan korttivistinnän osana vakiintunut ja siten myös merkityksellinen tapa.

Vaikka tervehtiminen on oikeassa kohtaamisessa tapahtuva teko, sitä toistetaan myös kirjallisesti, kuten korttitekstit osoittavat. Tämä asettaa korttikokoelman erilaiset tervehtimisen muodot osaksi sosiaalisia käytänteitä samalla, kun ne ilmentävät paikantumiseen liittyviä merkityksiä. Paikantuminen ei kuitenkaan ole tervehtimiselle alisteinen osa, vaikka ilmauksia käytetään päällekkäisinä useissa viesteissä. Tämän vuoksi on hyvä syventää ymmärrystä siitä, minkälaisia ovat tervehtimisten ja toivotusten erilaiset kategoriat Kalevan korttikokoelmassa.

3.3. Tervehtimisiä, toivotuksia ja keräilyn loppu

Kalevan kokoelman kautta voidaan tervehtiminen nähdä eräänlaisena tapakulttuurin ilmentymänä osana laajempaa, yleisinhimillistä kielenkäytön piiriä, sillä kuten Korhonen on omassa tutkimuksessaan havainnut, tervehtiminen ja hyvästely ovat tapoja, jotka ovat käytössä lähes kaikissa kulttuureissa.²⁴³ Tapakulttuurin osana tervehtiminen edustaa vanhempaa ja laajempaa ilmiötä kuin esimerkiksi käytännöt. Tähän liittyen tavat näyttävät ilmiöinä, joilla on jonkinlainen velvoittava legitiimi status yhteisössään.²⁴⁴ Tässä kontekstissa voitaisiin ajatella, että tervehtiminen on lähes pakollinen osa kanssakäymistä sekä aktuaalisissa kohtaamisissa että viestiyhteyksien välityksellä. Tarkkoja rajauksia on kuitenkin hankala tehdä, saatikka yleistää. Korhosen mukaan esimerkiksi antropologinen tutkimus ei ole tehnyt tarkkaa lajittelua eleen, asennon tai tavan välillä.²⁴⁵

Tämänlaisen kategorisen erottelun puutteesta huolimatta Teppo Korhonen on esittänyt, että tervehtimis- ja hyvästelykäyttäytymisessä on nähtävissä kolme erilaista sosiaalista teemaa. Ensiksi niillä voidaan herättää toisten huomio. Toisekseen ne toimivat tunnistautumisenä, joka voidaan nähdä yksilötasolla osoituksena henkilön tarpeesta erottautua henkilöksi, joka haluaa jatkaa sosiaalista suhdetta.²⁴⁶ Tämä näkemys asettaa postikortteissa ilmenevän paikantumisen osana tervehtimistä -kategorian vahvasti sosiaalisen toiminnan piiriin, jolloin

²⁴³ Korhonen 1996, 224.

²⁴⁴ Korhosen mukaan Dieter Narr on esittänyt tämän näkemyksen pohjautuen siihen, että tapa on sanana vanhempi. Legitiimin statuksen vertauksena tavalle hän käyttää esimerkkinä kädenpuristusta tai suudelmaa. Korhonen 1996, 224.

²⁴⁵ Korhonen käyttää teoksessaan näille kolmelle selventävinä erotuksina niiden englanninkielisiä vastineita: gesture, posture ja manner. Korhonen 1996, 224.

²⁴⁶ Korhonen 1996, 236.

sen voi nähdä osana yhteisöllisyyden osoituksia. Kolmas Korhosen esittämä teema on epävarmuuden ja levottomuuden poistaminen, jossa tuttavallisuuden osoitus asettaa henkilön osaksi sosiaalista yhteyttä.²⁴⁷ Näiden sosiaalisten teemojen lisäksi Korhonen on havainnut, että selkeän erotuksen tekeminen tervehdyksen ja toivotuksen välillä on vaikeaa.²⁴⁸ Tämä pitää paikkansa useissa Kalevan korteissa. Esimerkiksi tunnistamaton kortin lähettäjä kirjoitti Prahasta Kalevaan näin:

”20-1-76

Terveisi Prahasta, täälläkin syödään hyvin ja juodaan vielä enemmän terveisin

...²⁴⁹

Tässä viestissä tervehtiminen ikään kuin suoritetaan kahteen otteeseen ja se korvaa perinteisen tavan lopettaa korttiviesti muotoon ”toivoo” tai lyhennyksessä muodossa t: (nimi). Tämä perinteisenä tulkittu tapa lopettaa viestiosuus olisi helpompi erottaa toivotukseksi. Toisaalta tämänkaltainen selkeiden erotteluiden puute ilmentää postikorttivistinnän joustavaa luonnetta ja sitä, että sen perinteistä voidaan halutessa poiketa. Korhonen onkin esittänyt, että tilanterevehdyksiä voidaan muodostaa joustavasti.²⁵⁰ Tämä sopii Kalevan korttikokoelman luonteeseen, jossa osallistuminen on ollut ilmeisesti vapaata ja löyhärajaista.

Tervehtiminen on kuitenkin vakiintunut osa postikorttien elementtejä. Esimerkiksi Tainio on omassa tutkimuksessaan nimittänyt tätä termeillä ”toivotukset ja terveiset”. Hän kuitenkin mieltää ne samaksi korttienkirjoittamisen osaksi, joka sijoitetaan yleensä kortin loppuun.²⁵¹ Kalevan korttikokoelmassa on kuitenkin paljon eroavaisuuksia tähän nähden, jolloin nämä osiot tulee Kalevan kokoelmassa erottaa erillisiksi laskennanyksiköiksi, jotta tervehtimisen laajuus tulee paremmin Kalevan korttikorpuksesta ilmi.

Erilaisia toivotusmuotoisia osioita on korttikokoelmassa 50 kappaletta. Olen tulkinut toivotuksiksi kaikki viestit, jotka loppuvat jonkinlaisen ”toivoo”-ilmaisuuksiin, sekä ne viestit, jotka ovat suoranaisia toivotuksia, kuten ”Hyvää uutta vuotta”.²⁵² Toivotukset asettuvat monissa korteissa samanaikaisiksi tervehtimisten kanssa. Kuten esitin aiemmassa kuviossa, terveisten lähettäminen on voinut olla osa paikantumista, kuten viestissä ”Terveisiä

²⁴⁷ Korhonen 1996, 236.

²⁴⁸ Korhonen 1996, 58.

²⁴⁹ Kortti 097 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma. Kirjoittajan allekirjoitus on puumerkin tapainen nopea kirjoitus, jonka kautta hänen nimensä selvittäminen ei ole onnistunut.

²⁵⁰ Korhonen 1996, 74.

²⁵¹ Ks. Tainion Kuvio 1. Johdannossa.

²⁵² Kortti 109 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma.

Oulusta.”²⁵³ Tämänlaisia tervehtimistöpoja on havaittavissa 32 kortissa. Näiden ohella muita eri muotoisia tervehtimislausahduksia on 48 kappaletta. Osiot ovat kuitenkin toistamiseen osittain päällekkäisiä, kuten edellisenkin kuvion kanssa.

Olen jaotellut tervehtimiset siten, että paikantumisen lisäksi niissä voidaan erottaa kategoriat *tervehtiminen osana allekirjoitusta* sekä *tervehtiminen alkusanoissa*. Tervehtiminen osana allekirjoitusta asettuu konventionaaliseen korttienkirjoittamiseen sen noudattaessa Tainion esittämää mallia, jossa tervehdykset asetetaan kortin lopetukseen. Kokoelmassa on tämän mukaisia tervehdyksiä 28 kappaletta. Näin on esimerkiksi Ilonan kortissa Kalevaan, jossa hän kertoo mitä ilmeisemmin lomastaan Espanjassa:

”31.1.76

Niin täällä ollaan. Saimme varrota melkein kaksi tuntia ennenkun kone pääsi lähtemään. Olimme täällä kello neljä. Tässä on hotelli jossa asumme. Kävimme ihailmassa tuolla ulkona ympäristöä. On aivan kuin satumaassa oltaisiin. Terveisin Ilona.”²⁵⁴

Ilonan viestissä tervehtiminen suoritetaan ainoastaan allekirjoituksen yhteydessä, mutta usein tervehtimisiä on eri muodoissa korteissa samanaikaisesti, etenkin alkusanojen tervehdysmuotojen kanssa, joita löytyy korttikokoelmasta 20 kappaletta. Tervehtiminen alkusanoissa edustaa perinteistä korttien tervehtimismallia, jota käsittelin yhteisöllisyyden yhteydessä. Näihin tervehdyssanoihin, jotka ovat melko perinteisesti ”hei”- tai ”moi”-muotoisia, liitetään Tainion huomion mukaisesti usein huutomerkki,²⁵⁵ mutta tämä ei ilmene kaikissa korteissa. Esimerkiksi Marja-Leenan viestissä Jugoslaviasta: ”Heipä hei Sataa ja paistaa vuorotellen hyvin menee terv. Marja-Leena.”²⁵⁶

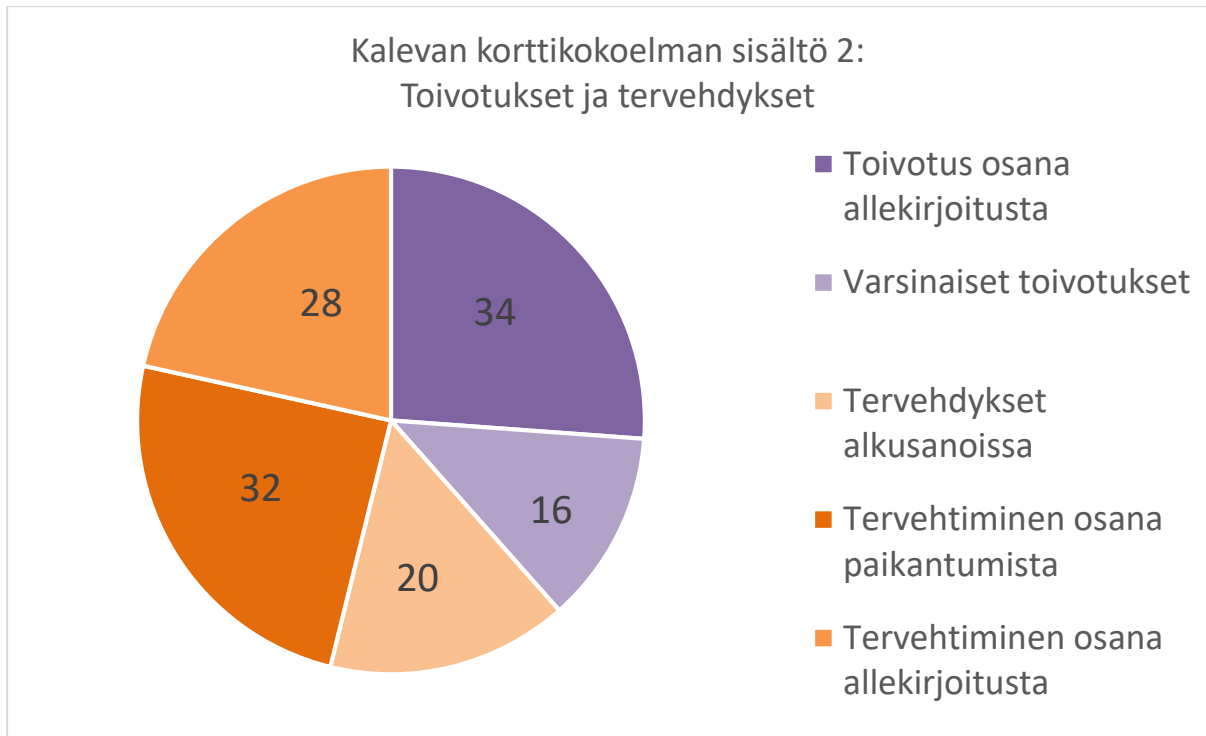
Nämä havainnot toivotuksista ja tervehtimisistä voidaan koota kuvassa 16. esitettyyn kaavioon, jossa näkee kappalemääräiset havainnot eri toivotusten ja tervehtimisen kategorioista, joita korttikokoelmassa ilmenee.

²⁵³ Kortti 010 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma.

²⁵⁴ Ilonan kortti on kokoelmassa ainoa, jossa puhutaan lentomatkailusta. Tämä viittaa vahvasti lomamatkailuun sen lisäksi, että kortin viestiosuuden kuvailu vastaa käsitystä turistimaisesta matkakohteen kuvailusta. Kortti 030 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma.

²⁵⁵ Tainio 1999, 98.

²⁵⁶ Kortti 076 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma.

Kuva 16. Tässä kuviossa olen valinnut laskennanyksiköiksi ne toivotusten ja tervehtimisten erilaiset ilmaisut, joita korttien viestiosuuksista voidaan havaita. Isompina kokonaisuuksina havainnoiden toivotuksia löytyy 50 kappaletta ja tervehdyksiä 80 kappaletta. Toivotukset voidaan jakaa siten, että ne liittyvät korttien allekirjoituksiin tai ne ovat varsinaisia toivotuksia korttien viesteissä. Tervehdyksiä taas esitetään alkusanoissa, osana paikantumista ja osana viestin kirjoittajan allekirjoitusta. Kuva: Senna Levonen 2023.

Kaavion kautta voidaan esittää ainakin osioiden ilmenemistiheyteen vedoten, että Kalevan korttikokoelmassa tervehtiminen on toivotuksia näkyvämpi osa viestintää ja siten myös yhteisöllistä toimintaa. Tämä havainto kuitenkin pohjautuu saatavilla olevaan aineistoon ja kokoelman fragmentaarisuus on ongelmallista päätelmien tekemisen kannalta. Tämän vuoksi tervehtimiskäytäntöjen merkitystä kokoelman kannalta voidaan peilata Korhosen esittämiin näkemyksiin tervehdysten sosiaalisesta funktiosta sekä siihen, miten tämänkaltaiset sanalliset valinnat voivat olla osoituksia sitoutumisesta tiettyihin käytänteisiin, joita voidaan nimittää myös rituaalisiksi.

Teppo Korhosen mukaan rituaali-termiä voidaan käyttää kuvatessa muodollista käyttäytymistapahtumaa, jossa on kommunikatiivinen luonne.²⁵⁷ Tämän määritelmän mukaan kortit viestinnänvälineinä asettuvat rituaalikäyttämisen piiriin. Tämä sopii myös yhteen havaintoihin siitä, miten keräilyllä voi olla merkityksiä osana sosiaalista rituaalia sekä sen kanssa, miten rituaalit muovaavat yksilöllisistä tunteista jaettuina kokemuksia.²⁵⁸ Tällöin

²⁵⁷ Korhonen 1996, 231.

²⁵⁸ Jokinen & Veijola 1993, 10, 20; Baudrillard 1997, 22.

Kalevan postikorttitoiminta on vahvasti osa sosiaalista toimintaa ja henkilöiden paikantumista osaksi tiettyä yhteisöä. Korhosen tähdentää, että tapahtuman merkityksellisyyttä korostaa se, että sillä on sosiaalista tilannetta kontrolloiva ja säätelevä vaikutus, mikä sopii yhteen havainnon kanssa, siitä, että kirjoittaminen ilmaisee halua kontrolloida poissaoloa ja palauttaa subjektin läsnäolo.²⁵⁹ Se, että toiminta on pitkäaikaista ja jatkuvaa, osoittaa toiminnan miellyttävyyttä toimijoille, sekä toistamisen tärkeyttä yhteyden vahvistamisessa. Toisto voi myös muovautua osaksi henkilöiden rutiinia. Korhonen kirjoittaa rutiinin merkityksestä:

”Yleistäen tervehdys- ja hyvästelykäyttäytymistä voidaan kutsua rituaaliseksi sikäli kuin se seuraa tavoiksi kiteytyneitä rutiinia. Kyseessä on merkkien järjestelmä, joka ilmaisee sekä yksityisiä että julkisia viestejä.”²⁶⁰

Tämä asettaa Kalevan postikortit osaksi yhteisön omaa postikortteilun tapakulttuuria, jossa se ilmentää opittuja toiminnan malleja. Korttitoiminnan muoto asettuu samalla liukuvasti osaksi yksityistä ja julkista viestintää Kalevan tilassa. Tämä näkyy viestisisällöissä sekä siinä, minkä tyyppiset viestit puuttuvat.

Varsinaisia toivotuksia on kokoelmassa 16 kappaletta, mikä on suhteellisen vähän verrattuna koko korttikorpuksen sisältämien viestien määrään. Näistä korttiviesteistä vain viidessä toivotus on niin sanottu kalendaaritervehdys, joka on yleinen osa vuodenkiertoon liitettävien korttien traditiota.²⁶¹ Näitä ovat esimerkiksi viestit ”Hyvää vappua” ja ”Hauskaa joulua”.²⁶² Toivotusten joukosta puuttuvat täysin syntymäpäivönnittelut. Jos ajatellaan, että yhteisöllisyys on asioiden jakamista, on erikoista, että nämä toivotukset uupuvat viestisisällöistä. Kokoelman fragmentaarisuus voi omalla tavallaan selittää tätä, mutta teoriassa on olemassa kaksi muutakin selitystä tämän viestikonvention puutteelle. Ensinnäkin Kalevan kontekstissa, onnittelut esimerkiksi syntymäpäivinä ovat voineet olla luonnollisempia paikan päällä tai niitä on kokonaisuudessaan voitu vältellä. Syntymäpäivät ovat yksityisenelämänsektorin juhlia, joita ei välttämättä haluta jakaa kaikkien tiedoksi. Toiseksi onnittelukortit ovat myös luonteeltaan sellaisia, joita mieluusti ihmiset säilyttävät itsellään muistoina. Ei ole mitään syytä olettaa, etteikö museolle kokoelman lahjoittanut henkilö olisi saattanut pitää joitain kortteja itsellään henkilökohtaisina muistoina. Voitaisiin myös ajatella, että läheisissä väleissä olevat ihmiset ovat myös voineet lähettää

²⁵⁹ Korhonen 1996, 231; Hapuli & Leskelä-Kärki 2011, 201.

²⁶⁰ Korhonen 1996, 231.

²⁶¹ Tuula Karjalaisen mukaan postikortteja lähetetään useimmiten vuodenkiertoon liittyvien juhlien mukaan, kuten jouluna ja pääsiäisenä. Karjalainen 1999, 39; Korhonen 1996, 80.

²⁶² Kortti 024 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma; Kortti 015 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma.

syntymäpäiväonnittelut suoraan henkilöiden kotiosoitteisiin ravintolan sijaan. Yhteisöllisen toiminnan ilmentyminä kuitenkin juuri Kalevaan päätyneet kortit ovat ne, joiden kautta pystytään esittämään tulkintoja korttitoiminnan luonteesta ja sen erilaisista merkityksistä.

Kun pohditaan sosiaalisen puolen lisäksi korttien artefaktista luonnetta, voidaan huomioida se, että Laakson mukaan postikortit ovat samanaikaisesti muistoja ja keräilyn kohteita.²⁶³ Tällöin ne asettuvat toiminnan symboleiksi ja objekteiksi. Empiirisessä sosiologisessa tutkimuksessa merkityksen käsitettä käytetään usein symboliikkaan viitattaessa.²⁶⁴ Näin korttien erilaiset merkitykset yhteisön, paikantumisen ja tervehtimisen kannalta kiinnittyvät korttien materiaaliseen puoleen sen lisäksi, että viestiosuudet voidaan nähdä Lehtosen tarjoamien määrittelyjen mukaan kirjoittajien tapana tarttua todellisuuteen. Lehtonen esittää, että todellisuuteen tarttumisen lisäksi kieli edustaa ihmisten käytännöllistä tietoutta ja läsnäoloa maailmassa.²⁶⁵ Tämän vuoksi kielelliset valinnat ovat tärkeitä korttikokoelman merkitysyhteyksien hahmottamisessa. Ne eivät ole vain sisällöllisiä huomautuksia, vaan ilmentävät tiettyjä symbolistisia käytänteitä, jotka kuuluvat osaksi tervehtimiskäytäntöjä. Samanaikaisesti kortit ovat kuitenkin myös fyysisiä esineitä, jotka ovat asettuneet omanlaisellaan tavalla osaksi Kalevan tilaa. Tällöin niiden merkitys on muuttunut viestinnänvälineestä artefaktiksi, jonka funktiot ovat yhteisölleen erilaiset. Niistä on voinut muodostua esimerkiksi kerronnan välineitä.

Kaskujen ja matkakertomuksien kertominen on kirjoitetun aineiston ulkopuolelle jäävää toimintaa, mutta voidaan olettaa, että sitäkin on Kalevassa harrastettu. Auvo Kostiainen on esittänyt turistin muistia käsittelevässä artikkelissaan, miten matkailijalle on tärkeää käyttää hyväkseen matkan tuomia ”muistin tukipuita”, joita ovat esineet, kuvat ja kirjalliset aineistot.²⁶⁶ Postikortit voidaan nähdä tällaisina tukipuina, jotka ovat kirjoittajalleen tärkeitä muistijäljen synnyttävän ominaisuutensa vuoksi. Teoreettisesti siis voisi kuvitella, että korttia valitessa ja kirjoittaessa henkilö valmistautuu muistamaan matkasta jotakin, jonka hän aikoo jakaa myöhemmin Kalevaan saapuessaan. Samalla viestin sisällön voidaan ajatella toimivan ikään kuin lupana kysyä lisää kortissa mainituista kokemuksista silloin, kun kirjoittaja kohtaa kortin vastaanottajan tai vastaanottajat seuraavan kerran. Tällöin kortit voivat olla keskustelunavauksia.

²⁶³ Laakso 1999, 69.

²⁶⁴ Alasuutari 1993, 42.

²⁶⁵ Lehtonen (1996) 2004, 221.

²⁶⁶ Kostiainen 1999, 234.

Viimeisellä huomiolla tarkoitan sitä, miten postikortteja voidaan käyttää niin sanotusti keskustelun siemenenä. Havainto perustuu ravintolakontekstissa siihen, miten esimerkiksi sanomalehdet voivat tarjota keskustelun avauksia. Merimies Pubin kanta-asiakas Ossi Kantokorpi on kuvaillut sitä seuraavanlaisesti:

”Lehdet ovat tärkeitä, koska niiden tarjoama materiaali on usein puheenaihe – tai pikemminkin tekosyy puheen aloittamiselle, jonka jälkeen varsinainen keskustelu lähtee ajelehtimaan mitä moninaisempiin suuntiin, assosiaatiot ja niistä käynnistyvät tarinat uusine assosiaatioineen ovat loputtomia.”²⁶⁷

Tämä sopii yhteen siihen, miksi kortteja aseteltiin esille Kalevan seinille ja antaa vielä yhden merkityksen sille, miksi kortteilutoiminta on ollut Kalevassa laajaa ja pitkäaikaista. Keskustelu puoli asettuu myös siihen, että sen kautta henkilö pystyy palauttamaan itsensä takaisin osaksi yhteisöään. Kun kortin kirjoittaja on poissa, hän toimii matkailijan ominaisuudessa. Tällöin hän on oman yhteisönsä käyttäytymis- ja toimintamallien ulkopuolella, eli liminaalitulassa.²⁶⁸ Tätä olotilaa ei synny ilman, että henkilö on poissa ja siitä palautuminen, asettuminen takaisin yhteisöön on tapahtunut paluuhetken yhteydessä. Näin tilallinen vaikutus korttien merkityksiin on suuri. Kortit ovat asettuneet Kalevan tilaan fyysisesti sen lisäksi, että ne on lähetetty sinne. Tämä asettaa postikortit laajemmin yhteisöllisen toiminnan piiriin, jossa muistoilla on erityinen asema. Tässä teoreettisessa pohdinnassa kortin sijoituspaikka ravintolan seinälle sekä vastaanottajan merkitys korostuvat.

Kaiken tämänkaltaisen toiminnan mahdollisuuksien ja tekstiosuuksien erilaisten merkitysten taustalla toimii jatkuva korttien kirjoittaminen, lähettäminen tai käsipostina paikalle tuominen. Korttitoiminta lähtee liikkeelle vapaaehtoisuudesta, jonka taustalla voidaan nähdä olevan joku motivaationlähde, joka saa aikaan sen, että henkilö jatkaa kirjoittamista. Yhteisöllisyys ja siihen liittyvä rituaalinomainen käyttäytyminen tarjoaa yhden selitysmallin Kalevan postikortteilutoiminnalle. Samalla kortit myös ilmentävät erilaisia, joustavasti muodostettavia merkitysjärjestelmiä, joihin kuuluu erottamattomana osana sosiaalinen aspekti.²⁶⁹ Oman aikansa ja paikkansa ilmentyminä Kalevan korttikokoelman voidaan nähdä edustavan erilaisia merkitysjärjestelmiä ja toiminnallisuuden muotoja, jonka mahdollisti Kalevan yhteisön olemassaolo. Toimintaa ei olisi voinut olla olemassa tässä muodossaan

²⁶⁷ Kantokorpi 2005, 35.

²⁶⁸ Kostiainen 1999, 231.

²⁶⁹ Esimerkiksi aiemmassa kappaleessa mainitussa Lehtosen tulkinnessa kieli ja yhteisö kuuluvat yhteen. Lehtonen (1996) 2004, 53.

ilman ajan tuomia mahdollisuuksia. Ajalliset muutokset taas vaikuttivat siihen, miksi korttitoiminta Kalevassa loppui 1970-luvun loppupuolella.

Kaleva oli loppuvuosinaan profiloitunut merimieskapakaksi. Työnkuvan muutokset satama- ja meritöissä vaikuttivat suoraan siihen, että vapaa-ajan käytännön muodot kokivat muutoksia. Näiden muutosten kautta voidaan peilata korttitoiminnan loppua. Yrjö Kaukiainen ja Sakari Nupponen ovat kukin tahoillaan esittäneet, että kapakkatoiminnan hiipumiseen vaikuttivat esimerkiksi laivaliikenteeseen syntynyt nollatoleranssi ja elämäntavan muutos. Laivat muuttuivat siten, että satamissa vietettiin lyhyempiä aikoja. Samanaikaisesti palkanmaksussa tapahtui muutoksia ja palkkoja ei enää maksettu käteisellä, kuten oli ollut tapana, vaan rahat menivät suoraan pankkitilille. Merimiehistä tuli myös yhä useammin perheellisiä, joilla oli vakituinen asunto ja siten myös velvoitteita maksaa vuokria ja lainanlyhennyksiä. Perheellisyys vaikutti myös siihen, että perhe muodosti yhteydenpidolle tärkeämmän kohteen kuin ravintolatiloiissa muodostuneet ystävyudet. Myös teknologia kehittyi ja yhteydenpidonmenetelmät vaihtuivat uusiin, kuten NMT:hen, sitten satelliittipuhelimiin ja niin edelleen.²⁷⁰

Samanaikaisesti meritöiden muutoksiin lukeutuu naistyöntekijöiden määrän väheneminen, jota tapahtui erityisesti 1970-luvun aikana. He olivat olleet mukana raskaissakin töissä miesten rinnalla, mutta vuosikymmenen aikana heidän osuutensa satamatyöskentelyssä muuttui kohti konttori- ja siivoustöitä, eli kohti säännöllistä, suorastaan tehdasmaista työskentelyä.²⁷¹ Säännölliset työajat yhdistettynä nollatoleranssiin lienevät vaikuttaneen siihen, miten mahdollisuus vapaa-ajankäyttöön ravintolaympäristöissä on muuttunut hiljalleen rajallisemmaksi, kuin mitä se on ollut 1960- ja 1970-luvuilla.

Ravintolapuolella taas muutokset eivät olleet niin suuria, mutta voidaan esittää, että työntekijöiden rakenne muuttui korttikokoelman loppuvuosina sen lisäksi, että ravintola-ala menetti vetovoimaansa työntekijöiden silmissä. 1970-luvulla Suomessa valinnut työttömyys kasvoi vuoteen 1978 mennessä 8 prosenttiin. Tällöin 17 prosenttia Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liiton jäsenistä joutui työttömäksi joksikin aikaa.²⁷² Tässä ei kuitenkaan ilmene se, kuinka suuri osa liittoon kuulumattomista jäi työttömäksi. Vetovoimaisuutta on voinut myös vähentää se, miten ravintola-alan palkkakehitys oli ainakin

²⁷⁰ Kaukiainen 2008, 47; Nupponen 2017, 124.

²⁷¹ Heino 2002, 343.

²⁷² Pohls 2016, 225.

hetkellisesti jämähtänyt paikoilleen. Vuonna 1970 tehdyn selvityksen mukaan majoitus- ja ravitsemisalan ansiotaso oli jäänyt muusta palkkakehityksestä selvästi jälkeen.²⁷³ Lisäksi ravintolakulttuurin muuttuessa erilaiset työstä johtuvat haitat nousivat puheenaiheeksi. Näitä olivat esimerkiksi kuulovauriot, hermorasitus, vetoisuus, lämmönvaihtelut ja hämärä valaistus.²⁷⁴ Myös alalla ennen vaikuttaneet työntekijät vanhenivat ja saattoivat siirtyä eläkkeelle tai etsiä uuden työpaikan. Kalevan korttitoiminta käsittää kuitenkin suhteellisen pitkän ajanjakson 1969–1978, jolloin muutokset henkilökunnassa ovat olleet todennäköisiä.

Matkustajakoti Kaleva lopetti toimintansa 1970-luvun loppupuolella. Kokoelman viimeinen kortti on päivätty 19.12.1978.²⁷⁵ Se on samalla ainoa kortti vuodelta 1978, mikä näyttää kokoelman kannalta siltä, että toiminta oli jo alkanut hiipua. Toisaalta kokoelma on fragmentaarinen ja osa mahdollisesta informaatiosta jää näin uupumaan. Kuten Keravuori on esittänyt kirjeidenkirjoittamisen tutkimuksessa: ”Monet asiat, henkilöiden nimet ja tapahtumat saattavat jäädä ikuisiksi ajoiksi arvoituksiksi, joihin vain kirjeiden kirjoittajat tietävät vastauksen.”²⁷⁶

Kalevan korttikokoelma antaa kuitenkin mahdollisuuden peilata tämän tietyn ryhmän yhteisöllisyyttä, paikantumista ja heidän korttitoimintansa merkityksellisyyttä näiden korttilähteiden kautta, jotka kokonaisuudesta ovat säilyneet. Vaikka korttitoiminta tässä muodossa saapui loppuunsa, kortit säilyivät ja tarjoavat omanlaisensa kuvan tästä aikakaudesta. Ne ilmentävät ajallisia muutoksia ja kirjoittajien valintoja ja toiminnallisuutta osana merkityksenantoprosesseja. Ne ovat myös tapakulttuurin palasia, kuten korttien monenlaiset toivotukset ja tervehdykset kertovat. Tässä suhteessa postikortit ovat oma ainutlaatuinen tutkimusaineistonsa, jonka artefaktinen luonne asettuu osaksi korttikonventioita, sekä niiden ilmenemistä fyysisessä tilassaan, Kalevassa. Paikallinen selitys kertoo samanaikaisesti laajemmista yhteiskunnallisista muutoksista kuin myös postikorteista itsestään. Kuten Eskola on asiaa pohtinut:

”Postikorttien merkityksenantoprosessiin kuuluu keräilyä, säilyttämistä, yhdistelyä, esittelyä, vertailua, keskustelua, unohdusta, niiden poisheittämistä ja repimistäkin. Merkityksellisyys on toiminnallisuutta.”²⁷⁷

²⁷³ Palkat tosin saatiin nousuun lakkouhan kautta ja ilman tupoa. Pohls 2016, 219.

²⁷⁴ Tupakointi sisätiloissa nousi keskusteluun vasta 1980-luvun puolivälissä. Pohls 2016, 243, 245.

²⁷⁵ Kortti 035 RMM2010 80. Rauman merimuseo, Rauma.

²⁷⁶ Keravuori 2011, 23.

²⁷⁷ Eskola 2001, 63.

Kalevan korttikokoelma asettuu näin tässä nykyisessä muodossaan osaksi myös postikorttien merkityksenantoprosesseja. Se on ollut Kalevassa ollessaan keräilykohde, jota on säilytetty ravintolan seinillä. Osa korteista on varmasti jo kadonnut, mutta jäljelle jäänyt osuus kertoo Kalevan yhteisön toiminnan eri muodoista. Tällöin kortit asettuvat todistusvoimaiseksi aineistoksi siitä, minkälainen oikeastaan oli tämä yhteisö Rauman Kalliokadulla ja siitä, mitä merkityksiä sen viesteihin liittyi.

Kortit ovat näin ilmentymiä kirjoittajien omista valinnoista, mutta samalla ne edustavat yleisempiä korttivistintään liittyviä periaatteita, kuten tervehdyksiä, toivotuksia ja paikantumista. Ne ovat osaltaan omaksuttuja käytänteitä ja toisaalta ryhmätoiminnan ilmentymiä, jotka kertovat Kalevan henkilöiden tiedostetuista ja tiedostamattomista vaikutteista. Niiden kautta voidaan peilata sitä, miten arkipäiväisiä postikortit ovat, mutta samalla korttitoiminnan laajuus ja pitkäjaksoisuus ilmentää yhteisöä miellyttäneitä tapakulttuuria, joka on tuotettu korttitekstien ja korttien itsensä avulla. Kortit asettuvat näin sosiaalisen toiminnan piiriin ja erottamattomaksi osaksi omaa ajallista ja paikallista kontekstiaan. Ne ovat toiminnanvälineitä ja toiminnan muotoja ja siten erikoislaatuisia tutkimuskohteita, jotka valottavat viestintämuotojen monia eri merkityksiä.

4. Lopuksi

Tutkimuskysymyksenäni oli, miten yhteisöllisyys ja paikantumisen tunne näkyi Matkustajakoti Kalevan postikorttikokoelmassa. Vaikka ihmisten toimintaan ja sen tuotteisiin, kuten postikortteihin, liittyvät merkitykset ovat osin subjektiivisia, niitä voidaan pohtia yleisten teoreettisten viitekehysten kautta. Tällöin Kalevan korttitoimintaa on mahdollista tulkita postaalisen kulttuurin osana, sekä yhteisöllisyyden ilmentyminä. Kortit itsessään kertovat jo jotain yhteisöstä, ajan investoinnista, rahan käyttämisestä yhteiseen toimintaan ja siitä, miten kortit toimivat henkilön yhteisöön kiinnittymisen sekä yhteisen tapakulttuurin osana. Yhtä kaikki korttitoiminta ilmentää omaa aikaansa ja paikkaansa, mutta samanaikaisesti se asettuu laajemmin osaksi ympäröivässä maailmassa tapahtuneita muutoksia.

Kalevan korttikokoelman kannalta tällaisia muutoksia oli Rauman muuttunut ympäristö, joka mahdollisti matkustajakoti Kalevan profiloitumisen merimieskapakaksi. Samalla kasvava kaupunki houkutti paikkakunnalle lisää merialanopiskelijoita. Tämä taas liittyi meriliikenteen lisääntymiseen 1960–1970-luvuilla, jolloin myös naisia tuli entistä enemmän merenkulkualalle. Tämä näkyy Kalevan korttikokoelmien kortteilijoista erityisesti Päivin ja Kyllikin viestinnässä. Heidän viestintänsä ilmentää saman aikaisesti myös naisten muuttuneita vapaa-ajan vieton kohteita, eli ravintolaympäristöjä. Muuttuneet alkoholinkäytön mahdollisuudet ja lainsäädäntö loivat pohjaa sille, että yhä useammalla oli mahdollisuus viettää vapaa-aikaansa ravintolatiloihin. Itse ravintola-ala puolestaan oli naisvaltaista, mikä on nähtävissä työntekijöiden kirjoittamista postikorteista. Heidän korttinsa ilmentävät työpaikkakorttiperinteen lisäksi lisääntyneitä vapaa-aikaa ja kotimaanmatkailun nousua, joka ilmenee kokoelman lukuisten kotimaanmatkailukohteiden määrässä. Näin ollen voitaisiin esittää, että korttikokoelman viestisisällöt postileimoineen ilmentävät omaa ajallista ja paikallista kontekstiaan, mutta kortit itsessään ovat samanaikaisesti myös artefakteja, jotka kantavat mukanaan viitteitä merkityksistä ja sosiaalisista yhteyksistä.

Kalevan korttitoimintaan liittyi merimiehiä, muita asiakkaita ja henkilökuntaa. Korttien lähettäminen Kalevaan toimi heitä yhdistävänä tekijänä ja se ilmentää Kalevan omaa tapakulttuuria. Tämä omanlaisensa kulttuurinomainen käyttäytyminen ilmentää keräilyn mielekkyyttä, johon liittyy myös se huomio, että toiminta on ollut jatkuvaa. Toistolla on nähtävissä yhteisiä rituaaleja ja tapakulttuuria vahvistava ominaisuus, jolloin kokoelman kartuttaminen on asettunut osaksi itsensä ilmaisua ja osoitusta siitä, että postikortteilijat ovat ilmaisseet osallisuuttaan yhteisöön myös poissaolonsa aikana.

Kirjoittajien muualla olo, oli se sitten lomamatkan tai työmatkan muodossa, oli edellytys korttien lähettämiseksi. Korteilla silti ikään kuin palattiin ajatuksen muodossa hetkellisesti takaisin Kalevaan. Kirjoitettaessa tämä ilmenee paikantumisen ja eri muotoisten tervehtimisten ja toivotusten kautta. Paikantuessaan kirjoittajat välttivät abstraktia olotilaa ja kontrolloivat poissaolon tuomia tunteita, kuten ikävää. Korteissa esiintyvät tervehtimisen ja toivotusten erilaiset muodot näyttäytyvät opittuina tapoina, jotka samanaikaisesti toimivat fyysisen kohtaamistilanteen korvaavana toimena. Samalla ne edustavat sosiaalista käyttäytymistä ja viittaavat yhteisöllisyyden ilmenemismuotoihin.

Itse korttien kirjoittamiseen ja lähettämiseen vaikutti kulloinenkin ympäristö, esimerkiksi ulkomailla postittamisen esteeksi saattoi muodostua postimerkkien ja postituspaikan löytäminen. Tämän vuoksi osa korteista ei ole käynyt läpi kaikkia postittamiseen yleisesti liittyviä vaiheita, kuten postilaitosta. Tämä ilmenee postileimojen ja merkkien puutteesta sekä siitä, että kokoelmaan liittyy joitain täysin tyhjäksi jääneitä kortteja. Nämä kortit asettuvat käsipostin kategoriaan, joka ei kuitenkaan ole korttitoiminnan kannalta yhtään vähempiarvoinen kuin perinteiset postittamisen vaiheet läpikäyneet kortit. Nämäkin kortit päätyivät Kalevaan esille, eli ne ovat osa kokonaisuutta ja siten myös merkkejä korttitoiminnan piirteistä tässä tietyssä ryhmässä, jota olen kutsunut myös Kalevan yhteisöksi.

Postikortteja kirjoittamalla ilmaistiin ryhmätunteen olemassaoloa ja vahvistettiin yhteenkuuluvuuden tunteita samalla, kun kortit toimivat jollain tasolla ryhmän normeja välittävänä funktiona. Kaikki postikortteilijat ovat toimineet yksilöinä, mutta tämän oman yhteisönsä luomin edellytyksin ja sen tarjoamassa ilmapiirissä, joka mahdollisti yhteisön syntymisen. Jatkuva keräilytoiminta muuttui järjestelmälliseksi, seremonianomaiseksi toiminnaksi, jossa ilmenee yhteisön olemassaolon mahdollisuus, sekä kirjoittajien motivaatio kuulua siihen. Korteilla ilmaistiin välillä tunteita, mutta enimmäkseen ne edustavat hyväntuulisuuden tekstistrategiaa ja postikortteihin liittyvä faattisuuden aspektia. Tällöin niillä ilmaistiin sitä, että yhteisö oli kirjoittajan ajatuksissa poissaolon aikana, mikä tulee ilmi parhaiten siinä, miten Kaleva itsessään oli monien korttien vastaanottaja.

Korttien viimeiseksi etapiksi asettuu Kaleva. Se toimi yhtenä korttitoimijoiden eletyistä tiloista ja samalla myös osana heidän ympäristösuhdettaan. Korteilla osallistuttiin ympäristön muokkaamiseen ja samalla Kalevan olemassaolo itsessään loi mahdollisuuden osallistua laajaan korttitoimintaan. Samalla kuitenkin toiminnan rajat olivat löyhät ja kortteja toimitettiin Kalevaan kulloistenkin mahdollisuuksien mukaan. Koska postikortteilijoilla oli

mahdollisuus osallistua toimintaan omalla painotuksella ja omien mahdollisuuksien mukaan, tämä yhteinen korttitoiminta saattoi muotoutua ryhmää miellyttäväksi toiminnaksi ja jatkaa omalla painollaan Kalevan ravintolatoiminnan loppuun saakka.

On kuitenkin niin, että kaikki ryhmät ja yhteisöt koostuvat yksilöistä, jolloin vuorovaikutussuhteet ja erilaisten merkitysjärjestelmien kuvaaminen on tutkimuksellisesti hankalaa. Ei olisi oikein esittää, että tulkintani on ainoa oikea vastaus tämän kyseisen korttikokoelman tutkimisessa. En ole laittanut henkilöitä sanomaan asioita, vaan tulkinta pohjautuu kortteihin ja eritoten niiden teksteihin. Vaikka olen valikoinut esittämäni kuvat ja lainaukset niiden edustavuuden vuoksi, olen havainnoinut myös määrällisesti kortteissa esiintyviä viestityyppien määriä, jotta korttikokoelma on saanut oman äänensä ja siten myös kortteja kirjoittaneet henkilöt.

Kokoelmaa käsiteltäessä tulisi välttää liikaa yhtenäistämistä eikä ajatella, että kaikki korttien kirjoittajat ja lähettäjät ovat toimineet samojen periaatteiden mukaisesti. Tämä näkyy jo siinä, että korttien lähettäjät ilmentävät erilaisia kirjoittajarooleja sen mukaisesti, onko Kaleva ollut heille työpaikka vai vapaa-ajanvieton paikka. Kalevan korttikokoelmassa työaika ja vapaa-aika kuitenkin limittyvät, mitä osoittaa se, että viestejä on voitu lähettää eri vastaanottajien kautta jaettavaksi muille toimintaan osallistuneille. Samanaikaisesti tämä toisaalta kertoo jotain luottamuksesta ja siitä, että kortteilijat ovat viettäneet Kalevassa paljon aikaa. Ilman ajallista investointia yksilön itseymmärryksen muotoutuminen osaksi yhteisön jäsenyyttä olisi ollut hankalaa.

Kaiken tämänsuuntaisen pohdinnan vastapainona voidaan esittää, että postikortteilu on ollut ”vain” harrastus, mutta tällöinkin se on ollut yhteinen toiminnanmuoto. Toisaalta näin ajatellen siihen osallistuneet eivät välttämättä ole nähneet toiminnassaan suuria merkityksiä niiden ollessa vain välähdyksiä arkisesta toiminnasta. Keräilyn merkityksellisyys näkyikin vasta, kun korttien korpuksessa on saavutettu tietty volyyymi, jonka sekä asiakkaat, että työntekijät ovat huomanneet. Tämänkaltainen oivallus voi yllyttää jatkamaan tätä aiemmin kuin huomaamatta syntynyttä keräilyharrastusta.

Kalevan kokoelma voidaan asettaa osaksi laajempaa ”postikortit ravintoloissa” -perinnettä, jota Suomessa on harjoitettu sellaisissa ravintoloissa, joissa on ollut vahva merimiesten läsnäolo. Kokoelma ei siis välttämättä ole luonteeltaan täysin ainutlaatuinen, mutta se antaa välähdyksen siitä, miten kortteja on käsitelty tietyn ryhmän parissa omana aikanaan.

Tutkimusta olisi mahdollista lähteä laajentamaan ottamalla mukaan muiden ravintoloiden

korttikorpuukset. Tällöin saataisiin parhaiten näkyviin se, edustaako Kalevan korttikokoelma yleistä ilmiötä, vai asettuuko se tietynlaiseksi viestinnän- ja kirjoittamisenhistorian kuriositeetiksi. Laajentamalla tutkimus koskemaan monia tunnettuja merimieskapakoita voisi myös olla mahdollista luoda laajempi maantieteellis-spatiaalinen viitekehys, jonka kautta ilmenisi yksittäisten henkilöiden liikkuvuus sekä se, mitkä ravintoloista korostuvat esimerkiksi asiakasmäärien kautta. Laajempi otanta toisi myös varmuuden sille, minkälaiset olivat tyypillisimmät korttien elementtien keinot tämänlaisen ravintolan korttikulttuurin ilmentymänä, jonkalaisena Kalevakin nykyhetkestä näyttäytyy.

Kun vertaamme nykyajasta käsin postikorttien merkityksellisyyttä, tulee huomioida se, että saatamme liittää niihin toisenlaisia merkityksiä kuin aikalaiset. Vaikka suomalaiset ovat edelleen aktiivisia postikorttien lähettäjiä, on matkapuhelimien mukana tuoma muutos jo nähtävissä. Tämän kehityksen todentamiseksi tarvittaisiin kuitenkin vertailevaa tutkimusta siitä, ovatko 1990-luvun tekstiviestit vielä noudattaneet postikorttienkirjoittamisenkonventiota. Aineiston haasteellisuus piileekin osittain siinä, että viestinnänmuodot ovat erityisen alttiita nopeillekin muutoksille ja tutkimusta niistä ei läheskään aina ole saatavilla. Tilastotietoa löytyy kyllä, mutta syvällisempää tutkimusta, jossa viestintä asetetaan historialliseen kontekstiinsa, löytyy tällä hetkellä parhaiten kirjeidentutkimuksen parissa. Sen periaatteita ei kuitenkaan voi kaikin osin soveltaa postikorttientutkimuksessa.

Kalevan korttitoiminta asettuu kokoelman kautta vuosien 1969–1978 välille. Tällöin korttitoimintaan osallistuneet kortteilijat lähettivät Kalevaan viestejä ympäri maailmaa, mutta myös kotimaasta ja jopa Raumalta. Korteja kertyi yhteensä 115 kappaletta. Vaikka kokoelman todistusvoima olisi vakuuttavampi, jos korteja olisi vielä enemmän, fragmentaarisuus kuuluu postikorttien luonteeseen, sillä niitä hävitetään, hukataan ja ne myös voivat mennä rikki. Saatavilla olevan aineiston kautta voidaan kuitenkin tuoda esiin se, miten korttitoiminnan keskiössä oli kirjoittajien erityislaatuinen merkityksenantoprosessi heidän kirjoittamistoiminnalleen sekä siihen, minkälainen ympäristö Kaleva oli heidän elämässään. Se oli heille paikka, jonne aina palattiin. Tämä ympäristö mahdollisti yhteisölle ja korttitoiminnalle oman, erityisen tilan syntymisen. Postikorttitoimintaan osallistumisen vapaaehtoisuus, se että kukin sai osallistua omilla ehdoillaan, toiminnan pitkäjäksoisuus ja ylipäänsä kortteilijoiden osallistuminen korttien lähettämiseen ja kirjoittamiseen kertovat lukuisten esimerkkien kautta siitä, miten yhteisöllisyys ilmeni Kalevan korttikokoelman kautta.

Lähteet

Alkuperäisaineisto

Esineet ja muu materiaallinen aineisto

Rauman merimuseo (RMM), Rauma

– kokoelma RMM2010 80.

Julkaisematon haastattelu- ja muistitietoaineisto

Ahonen Mikko; Rauman merimuseon amanuenssi. Haast. Senna Levonen 19.7.2022.

Aikakausi- ja sanomalehdet

Kodikas kahtila [sic] Raumalle. *Länsi-Suomi*, 18.04.1929, nro. 88.

Rauman anniskeluoikeudet, *Länsi-Suomi*, 28.01.1937, nro 22.

Kuva-aineisto

RMM21623. Rauman merimuseo, Rauma.

Verkkosivujen tekstiaineistot

Laakso, Markku & Laakso, Pirjo: Tervetuloa Korttien Taloon - klassikkokorttien maailmaan!

<https://www.korttientalo.fi/content/4-korttien-talo> [haettu: 5.11.2022]

Tutkimuskirjallisuus

Ahola, Eija: Happy hours. Uuden keskiluokan ravintolaelämä. Hanki ja Jää Oy, Helsinki 1989

Alasuutari, Pertti: *Laadullinen tutkimus*. Vastapaino, Tampere 1993.

Arjamaa, Ulla: Matruusista merikapteeniksi – kirjeitä merelle ja mereltä. Toim. Arjamaa, Ulla & Rajahalme. Rauman merimuseo, Rauma 2015.

Bal, Mieke: Telling Objects: A Narrative Perspective on Collecting. *The Cultures of Collecting* (1994). Toim. John Elsner & Roger Cardinal. Critical views series. Reaktion Books, Lontoo 1997.

Baudrillard, Jean. The system of collecting. *The Cultures of Collecting* (1994) Toim. John Elsner & Roger Cardinal. Critical views series. Reaktion Books, Lontoo 1997.

Briggs, Michael: *Harrasteena postimerkit*. Alkuteos: Focus on Stamps (1992). Suom. Leena Nivala. Kustannus-Mäkelä, Karkkila 1993.

De Baets, Antoon: *Responsible History*. Berghahn Books, New York 2009.

Eilola, Jari: Kohti tulevaisuuden etiikkaa. *Historiantutkimuksen etiikka*. Toim. Lidman, Satu & Koskivirta, Anu & Eilola, Jari. Gaudeamus, Helsinki 2017.

Eskola, Taneli: Postikorteista ja matkailusta – todellisuutta ja virtuaalisuutta samoissa korteissa. *Postikortti sosiaalisessa kontekstissa*. Toim. Ville Laakso & Jan-Ola Östman. Korttien Talo, Hämeenlinna 2001.

Frigren, Pirita: Tirkistelyä vai ymmärryksen lisäämistä? Historiantutkija arkaluontoisista asioista kirjoittamassa. *Historiantutkimuksen etiikka*. Toim. Lidman, Satu & Koskivirta, Anu & Eilola, Jari. Gaudeamus, Helsinki 2017.

Hagelstam, Sonja: Rakas sotilaani! Kirjeiden kirjoittaminen jatkosodan poikkeusoloissa. *Kirjeet ja historiantutkimus*. Toim. Maarit Leskelä-Kärki, Anu Lahtinen & Kirsi Vainio-Korhonen. Historiallinen arkisto 134. SKS, Helsinki 2011.

Hapuli, Ritva: Kirjeitä tuntemattomalle tutulle. Havaintoja Kyllikki Villan lukijakirjeistä. *Kirjeet ja historiantutkimus*. Toim. Maarit Leskelä-Kärki, Anu Lahtinen & Kirsi Vainio-Korhonen. Historiallinen arkisto 134. SKS, Helsinki 2011.

Hapuli, Ritva & Leskelä-Kärki, Maarit: The public and private worlds of writing. *They do things differently there. Essays on Cultural History*. Toim. Johnson, Bruce & Kiiskinen, Harri. Cultural History – Kulttuurihistoria 9. Department of Cultural History, University of Turku, Turku 2011.

Heino, Ulla: *Rauma. Idylliä ja tehokkuutta 1875–2000*. Rauman kaupunki, Rauma 2002.

Helsenius, Mikko & Ruotsalainen, Jari. *Merimiestatuoinnit*. SKS, Helsinki 2020.

Huhtanen, Petri & Mäkelä, Pia: Miten juomatapatutkimuksen aineistot on muodostettu? *Suomi juo. Suomalaisten alkoholinkäyttö ja sen muutokset 1968–2008*. Toim. Pia Mäkelä, Heli Mustonen & Christoffer Tigerstedt. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki 2010.
<https://www.julkari.fi/handle/10024/80301> [haettu: 12.1.2023]

Iranto, Annamari: Tekstin tunteet – vai tutkijan? Epäoikeudenmukaisuus oikeuskäsityksiä ilmentävissä teksteissä. *Tekstien rajoilla. Monitieteisiä näkökulmia kirjoitettuihin aineistoihin*. Toim. Sami Lakomäki, Pauliina Latvala & Kirsi Lauren. Suomalaisen Kirjallisuuden seuran toimituksia 1314, Tiede. SKS, Helsinki 2011.

Jokinen, Eeva & Veijola, Soile: Turistin ruumis. *Naistutkimus - Kvinnoforskning* 2/1993, 4–21.

Kandaoureff, Prince Dimitry: *Postmarks cards and covers: Collecting Postal History*. Käänt. William Finlay. Eurobook Limited, Weert 1973.

Kantokorpi, Otso: Elettyä ja koettua. *Terveisiä sairaalasta. Postikortit kertovat pääkaupunkiseudun sairaaloiden historiasta*. Ihatsu, Sanna & Lehtonen, Riitta & Piha, Heikki & Seitsalo, Seppo. Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin taidetoimikunta, Maahenki Oy, Helsinki 2017.

Karjalainen, Tuula: Martta Wendelin ja ideologisuus postikortissa. *Postikortti diskurssina*. Toim. Ville Laakso & Jan Ola Östman. Korttien Talo, Hämeenlinna 1999.

Karlsson, Thomas & Österberg, Esa: Mitä tilastot kertovat suomalaisten alkoholinkäytöstä? *Suomi juo. Suomalaisten alkoholinkäyttö ja sen muutokset 1968–2008*. Toim. Pia Mäkelä, Heli Mustonen & Christoffer Tigerstedt. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki 2010.
<https://www.julkari.fi/handle/10024/80301> [haettu: 12.1.2023]

Kaukiainen, Yrjö: *Ulos maailmaan! Suomalaisen merenkulun historia*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1155, Tieto. SKS, Hämeenlinna 2008.

Keravuori, Kirsi: Itseoppineet ihmiset kirjeenkirjoittajina. Perhekirjeenvaihtoa 1860-luvun saaristossa. *Kirjeet ja historiantutkimus*. Toim. Maarit Leskelä-Kärki, Anu Lahtinen & Kirsi Vainio-Korhonen. Historiallinen arkisto 134. SKS, Helsinki 2011.

Kiiskinen, Harri: Talous, käytänte ja kvantitatiivinen analyysi kulttuurihistoriallisesti suuntautuneessa tutkimuksessa. *Kulttuurihistoriallinen katse*. Toim. Heli Rantala & Sakari Ollitervo. Cultural History – Kulttuurihistoria 8. Kulttuurihistoria, Turun yliopisto, Turku 2010.

Koivisto, Hanne: Tunteita, luottamusta ja ystävyyttä. Kirjeitä Raoul Palmgrenille 1930–1960. *Kirjeet ja historiantutkimus*. Toim. Maarit Leskelä-Kärki, Anu Lahtinen & Kirsi Vainio-Korhonen. Historiallinen arkisto 134. SKS, Helsinki 2011.

Kokko, Marja: Henkilötiedot historiantutkijan työprosessissa. *Historiantutkimuksen etiikka*. Toim. Lidman, Satu & Koskivirta, Anu & Eilola, Jari. Gaudeamus, Helsinki 2017.

Korhonen, Merja: Poissaolo postikorteissa -tapausesimerkki eräästä poissaolosta. *Postikortti sosiaalisessa kontekstissa*. Toim. Ville Laakso & Jan-Ola Östman. Korttien Talo, Hämeenlinna 2001.

Korhonen, Teppo: *Tervehdys ja hyvästely*. Suomen Antropologinen Seura, Helsinki 1996.

Koskijoki, Maria: Keräilijän kortit: postikortti toisella kierroksella. *Postikortti diskurssina*. Toim. Ville Laakso & Jan Ola Östman. Korttien Talo, Hämeenlinna 1999.

Kostiainen, Auvo: Matkalla irti arjesta ja turistin muisti. *Arjen muisti ja unohdus. Jokapäiväinen elämä historian valoissa ja varjoissa*. Toim. Syrjämaa, Taina. Yleinen historia, Turun yliopiston julkaisuja n:o 53. Turun yliopisto, Turku 1999.

Kuusi, Hanna: Suomalaisten naismatkailijoiden alkoholikokemuksia 1960- ja 1970-luvuilla. *Alkoholien vuosisata. Suomalaisten alkoholiolojen käännteitä 1900-luvulla*. Toim. Matti Peltonen, Kaarina Kilpiö & Hanna Kuusi. Historiallinen arkisto 122. SKS, Helsinki 2006.

Laakso, Markku: Elämä postikortissa. *Postikortti diskurssina*. Toim. Ville Laakso & Jan Ola Östman. Korttien Talo, Hämeenlinna 1999.

Laakso, Markku & Laakso, Ville & Östman, Jan-Ola: Postikortti diskursiivisen kokonaisprosessina. *Postikortti diskurssina*. Toim. Ville Laakso & Jan Ola Östman. Korttien Talo, Hämeenlinna 1999.

Laakso, Ville: Kirjoitetaanko kortti? *Postikortti diskurssina*. Toim. Ville Laakso & Jan Ola Östman. Korttien Talo, Hämeenlinna 1999.

Laakso, Ville: Postikortti ja sen subjektit. *Postikortti sosiaalisessa kontekstissa*. Toim. Ville Laakso & Jan-Ola Östman. Korttien Talo, Hämeenlinna 2001.

Lahtinen, Anu, Leskelä-Kärki, Maarit & Vainio-Korhonen, Kirsi: Kirjeiden uusi tuleminen. *Kirjeet ja historiantutkimus*. Toim. Maarit Leskelä-Kärki, Anu Lahtinen & Kirsi Vainio-Korhonen. Historiallinen arkisto 134. SKS, Helsinki 2011.

Laitinen, Riitta: Johdanto tilan kokemisen kulttuurihistoriaan. *Tilan kokemisen kulttuurihistoriaa*. Toim. Riitta Laitinen. Cultural History – Kulttuurihistoria 4. Kulttuurihistoria, Turun yliopisto, Turku 2004.

Laitinen, Riitta: Kokeva ihminen käytäntöjen maailmassa. *Kulttuurihistoriallinen katse*. Toim. Heli Rantala & Sakari Ollitervo. Cultural History – Kulttuurihistoria 8. Kulttuurihistoria, Turun yliopisto, Turku 2010.

Lakomäki, Sami & Latvala, Pauliina & Lauren, Kirsi: Menetelmien jäljillä. *Tekstien rajoilla. Monitieteisiä näkökulmia kirjoitettuihin aineistoihin*. Toim. Sami Lakomäki, Pauliina Latvala & Kirsi Lauren. Suomalaisen Kirjallisuuden seuran toimituksia 1314, Tiede. SKS, Helsinki 2011.

Lehtonen, Mikko: *Merkitysten maailma. Kulttuurisen tekstintutkimuksen lähtökohtia*. (1996) 5.painos. Vastapaino, Tampere 2004.

Maunu, Antti & Simonen, Jenni: Miksi juodaan? Nuoret, humala ja sosiaalisuus. *Suomi juo. Suomalaisten alkoholinkäyttö ja sen muutokset 1968–2008*. Toim. Pia Mäkelä, Heli Mustonen & Christoffer Tigerstedt. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki 2010.
<https://www.julkari.fi/handle/10024/80301> [haettu: 12.1.2023]

Mustonen, Heli & Metso, Leena & Mäkelä, Pia: Milloin suomalaiset juovat? *Suomi juo. Suomalaisten alkoholinkäyttö ja sen muutokset 1968–2008*. Toim. Pia Mäkelä, Heli Mustonen & Christoffer Tigerstedt. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki 2010.
<https://www.julkari.fi/handle/10024/80301> [haettu: 12.1.2023]

Mäkelä, Pia & Härkönen, Janne: Miten juominen muuttuu iän myötä? *Suomi juo. Suomalaisten alkoholinkäyttö ja sen muutokset 1968–2008*. Toim. Pia Mäkelä, Heli Mustonen & Christoffer Tigerstedt. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki 2010.
<https://www.julkari.fi/handle/10024/80301> [haettu: 12.1.2023]

Mäkelä, Pia & Mustonen, Heli: Koskevatko juomisen riskit vain pientä vähemmistöä? *Suomi juo. Suomalaisten alkoholinkäyttö ja sen muutokset 1968–2008*. Toim. Pia Mäkelä, Heli Mustonen & Christoffer Tigerstedt. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki 2010.
<https://www.julkari.fi/handle/10024/80301> [haettu: 12.1.2023]

Mäkelä, Pia & Tigerstedt, Christoffer & Mustonen, Heli: Mikä on muuttunut? *Suomi juo. Suomalaisten alkoholinkäyttö ja sen muutokset 1968–2008*. Toim. Pia Mäkelä, Heli Mustonen & Christoffer Tigerstedt. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki 2010.
<https://www.julkari.fi/handle/10024/80301> [haettu: 12.1.2023]

Niemi, Tapio: *Rauman historialliset taloryhmät*. Metallum-tuotanto, Turku 2017.

Nupponen, Sakari: Ravintola Salve restaurant: 120-vuotias merimieskapakka Helsingin Hietalahdessa. Kustannusosakeyhtiö Siltala, Helsinki 2017.

Ollila, Anne: Yksilö ja yhteisö. Kiista kontekstualisoimisesta. *Kulttuurihistoriallinen katse*. Toim. Heli Rantala & Sakari Ollitervo. Cultural History – Kulttuurihistoria 8. Kulttuurihistoria, Turun yliopisto, Turku 2010.

Pohls, Maritta: Viini, laulu ja taustajoukot. Hotelli- ja ravintolahenkilökunnan historia. Into Kustannus, Helsinki 2016.

Rasinaho, Kirsi: Alkoholien salakauppa Helsingissä vuosina 1919–1932. *Alkoholien vuosisata. Suomalaisten alkoholiolojen käännteitä 1900-luvulla*. Toim. Matti Peltonen, Kaarina Kilpiö & Hanna Kuusi. Historiallinen arkisto 122. SKS, Helsinki 2006.

Rossi, Leena: Sunnuntaimaalarin maisemat – Kulttuurihistorioitsija tavallisen ihmisen ympäristökokemusten jäljillä. *Tilan kokemisen kulttuurihistoriaa*. Toim. Riitta Laitinen. Cultural History – Kulttuurihistoria 4. Kulttuurihistoria, Turun yliopisto, Turku 2004.

Saarikangas, Kirsi: Merkityksellinen tila: lähiöasuminen arkkitehtuurin, asukkaiden, menneen ja nykyisen kohtaamisena. *Eletty ja muistettu tila*. Toim. Syrjämaa, Taina & Tunturi, Janne. Historiallinen arkisto 115. SKS, Helsinki 2002.

Saarikoski, Helena: Menneisyyden ruumiinkokemusten tutkiminen kirjoitetuissa aineistoissa. *Tekstien rajoilla. Monitieteisiä näkökulmia kirjoitettuihin aineistoihin*. Toim. Sami Lakomäki, Pauliina Latvala & Kirsi Lauren. Suomalaisen Kirjallisuuden seuran toimituksia 1314, Tiede. SKS, Helsinki 2011.

Salmi, Hannu: Menneisyyskokemuksesta hyödykkeisiin – historiakulttuurin muodot. *Jokapäiväinen historia*. Toim. Kalela, Jorma & Lindroos, Ilari. Tietolipas 177. SKS, Helsinki 2001.

Schor, Naomi: Collecting Paris. *The Cultures of Collecting* (1994) Toim. John Elsner & Roger Cardinal. Critical views series. Reaktion Books, Lontoo 1997.

Seppovaara, Anita: Postia Gesondalle – postikortit kertovat. Comfy Letters, Tuulos 2018.

Soikkeli, Mari: Naisen paikka olutmainoksissa 1960-luvulla. *Alkoholien vuosisata. Suomalaisten alkoholiolojen käännteitä 1900-luvulla*. Toim. Matti Peltonen, Kaarina Kilpiö & Hanna Kuusi. Historiallinen arkisto 122. SKS, Helsinki 2006.

Syrjämaa, Taina: Arjen muistin ja unohduksen jäljillä. *Arjen muisti ja unohdus. Jokapäiväinen elämä historian valoissa ja varjoissa*. Toim. Syrjämaa, Taina. Yleinen historia, Turun yliopiston julkaisuja n:o 53. Turun yliopisto, Turku 1999.

Tainio, Liisa: Postikortti työpaikalle. *Postikortti diskurssina*. Toim. Ville Laakso & Jan Ola Östman. Korttien Talo, Hämeenlinna 1999.

Teräs, Kari: Epäilystä vuoropuheluun. Muistelmateokset historiantutkimuksen aineistona. *Tekstien rajoilla. Monitieteisiä näkökulmia kirjoitettuihin aineistoihin*. Toim. Sami Lakomäki, Pauliina Latvala & Kirsi Lauren. Suomalaisen Kirjallisuuden seuran toimituksia 1314, Tiede. SKS, Helsinki 2011.

Uola, Mikko: *Kapteenej, styрманnej, tervatui trossej ja taeva merkei. Merenkulun opetusta Raumalla 1880–2000*. Satakunnan ammattikorkeakoulu, merenkulun Rauman yksikkö, Rauma 2000.

Vainio-Korhonen, Kirsi: Vastuullinen historia. *Historiantutkimuksen etiikka*. Toim. Lidman, Satu & Koskivirta, Anu & Eilola, Jari. Gaudeamus, Helsinki 2017.

Varimaa, Jaakko: *Merkillisten sattumusten matka. Kansainvälistä asekauppaa, rommin salakuljetusta ja muita afäärejä*. Uudenkaupungin merihistoriallinen yhdistys. Uusikaupunki 2009.

Vehkalahti, Kaisa: Opiteut tunteet, kerronnan kaavat. Kirjeet 1900-luvun alun koulukotikasvatuksessa. *Kirjeet ja historiantutkimus*. Toim. Maarit Leskelä-Kärki, Anu Lahtinen & Kirsi Vainio-Korhonen. Historiallinen arkisto 134. SKS, Helsinki 2011.

Östman, Jan-Ola & Laakso, Ville: Postikortille diskurssia löytämässä. *Postikortti diskurssina*. Toim. Ville Laakso & Jan Ola Östman. Korttien Talo, Hämeenlinna 1999.

Östman, Jan-Ola & Laakso, Ville: Postikortin konteksti. *Postikortti sosiaalisessa kontekstissa*. Toim. Ville Laakso & Jan-Ola Östman. Korttien Talo, Hämeenlinna 2001.

Muu kirjallisuus

Kantokorpi, Ossi: Merimies Pub. *Yhdet vielä. Baarikärpäset kertovat.* Toim. Kangas, Jukka & Kotro, Arno & Leivo, Arto & Tukiainen, Tommi. Like, Jyväskylä 2005.

Numminen, M.A.: *Baarien mies* (1986). 30-vuotisjuhlapainos. Docendo, Jyväskylä 2016.

Kyllikki, Villa: *Vanhan rouvan lokikirja.* 7.painos. Like, Helsinki 2008.